

Ristirahwa Kodu-Raamat.

Tõine jagu.

Kodu - Altar

ehf

palwed ja tröösti hääled
fristlikule perekonnale.

Kirja pannud

M. Tipp,

Nõo õpetaja.

Jurjemis.

M. Vares'i raamatukaupluse kulguga.

1894.

Дозволено цензурою. — Юрьевъ, 27 Іюня 1894 г.

Kodu-altari siisu.

- I. Kristlik nädal Jumala sõna valguses.
1. Hommiku- ja õhtu-palwed iga päewa kohta. Esmene ja teine palwe nädal.
 2. Üleüldised hommiku- ja õhtu-palwed.
 3. Sõdgi-palwed.
- II. Kristlik kiriku-aasta ja tema suured pühad.
- A. Hommiku- ja õhtu-palwed suurtel pühadel.
1. Jõulupühad.
 2. Suurel Reebil.
 3. Ülestõusmise pühad.
 4. Nelipühil.
- B. Üleüldised palwed ja pühad mõtlemised terve kiriku-aasta pühade kohta.
1. Kristuse tulemiseks ja kiriku-aasta alguseks.
 2. Jõulupühaks.
 3. Wana aasta õhtuks.
 4. Uueks aastaks.
 5. Kolme kuninga-päewaks ehk Issanda ilmumise-päewaks.
 6. Palwe-päewaks.
 7. Issanda kannatamise-ajaks.
 - a) Kannataja Jumala sulane.
 - b) Kannataja walumees — riiski elawa Jumala Poeg.
 - c) Suureks Neljapäewaks: Kannataja Issand — taewa leib!
 - d) Esmene risti sõna — ehk: Kannataja ülem-preesterlik palwe waenlaste eest.
 - e) Teine risti sõna — ehk: Kannataja Jeesus taewariigi Kuningas!

- f) Kolmas risti-sõna — ehk: Kannataja Jeesus
kui kuningas, kes leinaja ema eest muretsseb!
- g) Suure-Keedi pühamad filmapilgud — ehk:
Kaks raskemat kannatamise-sõna keset hirm-
samat ahastuse merd. (Neljas ja viies
risti-sõna).
- h) Suure-Keedi ohvri suur lõpetus — ehk:
Kaks püha mõidusõna, milledega kannataja
hõifates mõidab. (Kuues ja seitsmes risti-
sõna).
- i) Tähed pääle Jeesuse surma — ehk: Kallis
wili, mis Kolgata risti all meile walminud.
8. Ülestõusemise-pühaks.
 9. Taewaminemise-pühaks.
 10. Nelipühiks.
 11. Usupuhastamise-pühaks.
 12. Lõikuse-pühaks.
 13. Surnute mälestuse-pühaks ja kiriku-aasta lõpuks.

III. Noore rahwa leeri aeg ja õnnistamine.

A. Veerilapse leeri-aeg.

1. Veeri-aja alguseks.
2. Veerilapse palwe-nädal homniku- ja õhtu-
palwetes.

B. Veerilapse õnnistamise-päew.

1. Homniku-palwe.
2. Palwe enne kirikusse minekit.
3. Veerilapse kristlikud töötused õnnistamise-päewal.
4. Tänu-palwe pääle õnnistamise ja esimese armu-
laua.

IV. Pihti- ja püha õhtusöömaja palwed — ehk: meele- paranduse walust Issanda juure, kes eluleib!

1. Üleüldine patu-tunnistus.
2. Iseäraliku langemise järele.
3. Iseäraliku risti-ajal.
4. Palwe enne püha õhtusöömaaga.
5. Tänu-palwe pääle püha õhtusöömaaja.

V. Palwed risti-ajal, haige- ja surnud-woodi juures.

1. Pääle haigeks jäämise.
2. Palwe kannatliku meele pärast.

3. Pikkalise haiguse ja risti-ajal.
4. Surma hädas.
5. Issand, anna õnnist otša!
6. Igawesesse isamajasse!
7. Omalste palwed, kes lahkuja surma-woodi ümber seisawad.
8. Lahkumise õnnistamine.
9. Tänupalwe pääle lahkumise.

VI. Kristi inimese elu-kord, elu seisus ja ammeti-kohused.

1. Palwe rahu ja terwise pärast.
2. Palwe ajaliku õnnistuse pärast.
3. Pere-isa ja pere-ema palwe.
4. Teenija palwe.
5. Waese lapse palwe.
6. Palwe suures waesuses.
7. Suure põua ajal.
8. Suure wihma ajal.

VII. Kristlik perekond ja armu tunnid tema festel kristlitus kodus.

1. Neitse ehk noore mehe palwe.
2. Palwe noore rahwa kihluse juures.
3. Noore paari terwituseks pulma-päewal.
4. Sõbepulmadeks.
5. Maja õnnistamiseks.

VIII. Rodu kõrwas olgu ka kool Issanda tempel.

1. Lapse hommitu palwe.
2. Lapse õhtu palwe.
3. Hommitu palwe kooli toas.
4. Palwed kui kodus ehk koolimajas palwe-tundi peetakse ehk püha kirja loetakse.

IX. Püha ristimise armu-leping.

- A. Ramad ristimise-kõnedeks.
- B. Sissejuhatus, kui iseäralikku kõnet ei peeta.
- C. Ristimine ise.

X. Surnute puusärki-panemise-kord, mida ka wiimse maha saatmise juures leina-kojas mõib tarwitada.

- A. Kõnepidamise juhatused.
 1. Issa ehk ema puu-särki juures.

2. Nooremehe ehk neitsi puu-särgi juures.
 3. Lapse puu-särgi juures.
- B. Tröösti sõnad üleüldise sifuga, kui kõnet ei peeta.
1. Täiskasvanud inimeste juures.
 2. Laste puu-särgi juures.
- C. Liturgialine leinakord laulu, pühakirja tunnistuse ja palmetega. (Raks kawa).
- XI. Igawesele hingusele — ehk: matmine ja leina-kord haul.
1. Üleüldine kawa.
 2. Tõine matmise-kawa täie elaliste matmiseks.
 3. Kawa laste matmiseks.

I.

Seepärast läki nüüd julgusega armu järje
nure, et meie halastust saame ja armu
leiame sel ajal, kui meil abi tarwis on.

Hebr. 4, 17.

Kristlik nädal Jumala sõna valguses.

I. Hommiku ja õhtu palwed iga päewa kohta.

Esimene palwe nädal.

Pühapäewa hommikul.

Kui armsad on sinu hooned, wägede Je-
hooma! Jehooma õuesid, ihaldab mu hing, et ta
ära nõrkeb; mu süda ja mu liha, need hüüa-
wad suure häälega elama Jumala poole. Laam.
l. 84, 2.

Kõige wägewam Jumal, armas taewane Isa, mina
tänan sind, et sa oma suure armu ja halastuse wäes
mind mööda läinud ööl kõige kahju ja häda eest oled
kaitnud ja warjanud. Sina oled mulle jälle selle päewa

kintunud, kus sa oma püha armu vara mulle rohkesti
 tahad wälja jagada. Oh saada mind siis ise oma kotta,
 et ma sind sinu templis kummardan, et sul sellest meele-
 hää oleks. Zuhata mind ise oma õiguse sisse, saada mind
 oma käskude teeraja pääle, sest sina oled minu Issand
 ja õnnistuse Jumal. Sest mul on himu sinu koja jä-
 rele, ja ma olen hää meelega sinu pühade koguduses,
 kes sind tänawad ja kiidawad. Sest sinu hooned on
 tõeste armsad, wägede Jehowa, ja sinu õuuesid ihal-
 dab mu hing, et ta ära nõrkeb. Siis läki nüüd ja and-
 tem anu ja wäge sellele Jumalale, kes meid on teinud.
 Sest tema on meie Jumal, ja meie oleme tema rahwas
 ja tema karja lambad. Aga sina Issraeli hoidja ja kar-
 jane, hoia ja õnnista sina mind ise sel kallil armu päe-
 wal. Puhasta sina minu südant ja pane oma armu
 läbi seia puhast usu tuli põlema. Lase mind ihu ja
 hinge sulle ohwriks anda, et sina ise oma püha tööd
 minu sees toimetad; mina aga, püha Issa, sinu Poega,
 enam ja enam ära tunnen, maailma maha jätan, Ju-
 mala kartuses kaswan, ja waimu poolest kangeks saan.
 Seda aita mind, igawene elu würst, püha waimu wäes.
 Seda kuule mind püha Kolmainus Jumal oma põhja-
 tuma helduse ja wäga suure halastuse pärast. Nimeie —
 Issand õnnistagu meid j. n. e. Amen.

Pühapäewa õhtul.

Mu hing kiida Jehoowat, ja kõik, mis minu
 sees, tema püha nime. Mu hing, kiida Jehoowat,
 ja ära unusta mitte tema häätagemisi ära; tema
 on see, kes kõik sinu ülekohtu andeks annab,
 kes ära parandab kõik su wigadused. Taam. l.
 103, 1—3.

Issand Jumal, kõigewägewam Issand, armas taewane Isa, mina tänan sind selle suure armu eest, mida mina jälle sinu heldest isakäest olen wasta wõtnud. Sina oled mulle näidanud, kui helde ja armuline sina oled, kui pittameeleline ja ritas heldusest. Meie suure patu jätab sina nii kaugele enesest ära, kui õhtu pool on hommi-
 miku poolt ära. Nagu isa halastab laste pääle, nõnda halastab sina ka meie pääle, kui meie seda ial ei ole ära teeninud. Seda oled sina rohkest meile omast sõnast jälle kuulutanud. Hoia meid siis ise ikka ja ikka selle õndsaks tegewa sõna juure kurni meie wiimseni hingetõmbamiseni. Walgusta sina meie waimu oma püha waimuga, et meie ikka ära tunneme, mis hää ja kuri. Anna meile, helde Isa, ka kõik meie patud andeks, mis meie teades ehk teadmata sinu wasta oleme teinud. Ara mine nende pärast meiega mitte kohtusse; sest kui sina tahad meie pattu armata, kes jõuab sinu ees seista? Õnnista omast armust ka meie tulewase öö hingamist ja rahu. Olgu tema meile ettetähenduselt selle igawese hingamise pääle, mis meil kõikidel oodata on. Jah, lasse meid iga õhtu meelde tuletada, et ka meie elupäike saab weerima, ja surma öö saab tulema. Aga sina elu würst, kes sa surma ära wõitnud, saada siiski kõik surma-kartus meitest kaugele: Oma risti naal lasse meid julgeste seista, kui ka walu ja waew ja surma häda tuleb. Oma walu pärast saada meid ilusse, oma surma pärast saada meid elusse, sina püha armastaja, kes sa surma ja põrgu ära wõitsid. Isameie. Õnnistamise sõnad. Amen.

Esmapäewa hommikul.

Täida mind waratselt oma heldusega, siis tahame rõõmsaste laulda ja rõõmustada kõige

oma elu aja. Saagu sinu töö näha su sulastele, ja nende lastele su auustus. Issandal meie Jumalal olgu lahke meel meie vastu; ta kinditagu meie käte tööd meie juures; meie käte tööd kinditagu tema. Laam. I. 90, 14. 16. 17.

Sinu suurest armust, ja püha warju paik ja Israeli hoidja, oleme jälle selle kalli hommiku-tunni juure jõudnud. Sinu isa-käsi on mind hoidnud ja kaitsnud, et jälle seda nädalat oleme alata wõinud. Sinu nimel siis, püha Issand, tahame noota wälja heita ja oma päewa-töö juure rutata. Uga kõige enne wõta sina ise meie meelt ja südant oma püha waimuga täita, et meie üksi seda mõtleme ja teeme, mis sina ise meie sees toimetad. Uhenda, püha Isa, meie mõtted, enesega Kristuse armastuse läbi, ja puhasta meie südant tema wõimuga, et meie sinu pühas kõnakuulemises kõnnime! Waata, mina annan ennast sinu hoolde selleks tulewaks nädalaks ja oma terweks elu-ajaks. Kindita mind ise oma waimuga, et ma sind üle kõige ja ligimest nagu iseennast armastan. Ja saab ka see nädal oma koormat enesega kaasa tooma, ole sina ise minu rõõmustus ja tugi. Juhata mind sõna kuulmisele nagu õiget last oma isa ees. Kindista ise minu tööd ja toimetust, minu waewa ja palehigi. Meie pärast oled sina wõõraste walanud ja risti sambas surunud, et sa meid nii wäga oled armastanud. Täida siis ka meid oma armastuse ja usutamuse waimuga. Jah, tee meid nüüd ja igal ajal — surmani usstawaks, et sa ka meile krooni wõiksid anda, et sa ka meie vastu wõiksid ütelda: Oh sa usstaw sulane, sa oled pistu üle usstaw olnud, ma tahan sind üle palju panna. Seis ole, püha Lunastaja arm, ise meie A ja D, meie algus ja ots, oma püha were ja wõidurikka ülestõusumise wäes. Amen.

Esmaspäewa õhtul.

Jää meie juure, sest õhtu jõuab ja päew we-
teb. Lut. 24, 29.

Rõigewägewam, truu ja helde Jumal, mina tänan
sind, et sa mind ja minu omaksid ka tänagi jälle kõige
hädä ja kahju eest oled hoidnud. Sinu nimel tahan
minu nüüd ennast oma woodisse heita. Aga tule sina,
Issand, ise enne meie juure oma armu walgega, muidu
saab õhtu õnnetuseks jõudma ja päew hukatuses weerima.
Aga kui sina, Israeli hoidja, meie juures oled, siis ei saa
meile ihu ega hinge kahju sündima. Saada siis ise oma
inglileksi, et nemad tulitse müüri meie ümber teekiwad, et
hinge waenlane oma kawalate nõuudega meile mitte ei
saaks kahju teha. Ole sina ise pimeduses meie walgus,
et meie mitte ei kardä, kui meie ka surma orus käime.
Selleks hoia ja warja meid oma helde ja armurikka
käega. Ja kui hommit tuleb, siis ärata meid rahu ja ter-
wisega üles sind teenima sinu nime auuks ja kiituseks. Ja
kui meie wiimast korda omad filmad kinni paneme, siis lasse
meid õndsaste oma armu warjus uinuda, et meie suurel
ülestõusemise päewal ärgata mõiksime igaweseks eluks.
Aamen.

Tõisipäewa hommikul.

Õnneti tahan mina rõõmu pärast hüpata
Jehoomas, ma tahan wäga rõõmus olla oma
õnnistuse Jumalas. Hiob. 3, 18.

Halastaja Jumal, helde taewane Issa, sinu nime
tahame meie igapäew kiita, sinu heldust hommiku ja sinu
tõhidust öö aegu kuulutada. Ka sel armsal hommiku tun-
nil oled sina meid uuesti rõõmsaks teinud ja meile näi-

danud, et sina üksi oled meie õnnistuse Jumal. Aga püha Issand, meie palume sind veel, anna meile ka täna uuesti armu armu päale. Sest ilma sinuta oleme meie waesed ja wiletsad, haiged ja wigatsed; meie kannatame tuhande haawa all, mida patt meile on löönud. Meie oleme ära kadunud ja hukka mõistetud, aga sina wõid meid ära päästa ja õndsaks teha. Tule siis ka täna sellesama õndsaks tegewa armuga meie juure; kinnita meid ise, et meie sinu abil wõime edasi rännata siin häda orus, kus on palju waewa ja palju walu. Sellepärast õpeta meid ka täna üksi sind ja sinu armu taga nõudma. Sina ustaw Jumal, tee ka meid ustawaks oma usu wõitlemises, et meie risti all wõikime kroonile saada, sinu igawesesse armu riiki, kus enam walu ja waewa ei ole, kus wanad asjad on mööda läinud ja kõik on uueks saanud. Amen.

Õdisipäewa õhtul.

Õndsad need, kel nälg ja jänu on õiguse järele, sest nemad peawad täis saama. Mat. 5, 6.

Armas Issand, kallis Õnnistegija, sina kiidad kõiki õndsaks, kell jänu ja nälg on õiguse järele, ja sina töötad neile, et nad peawad täis saama. Meie täname sind selle püha armu-rikka sõna eest, ja palume sind, et sa teda ka meie juures veel täna täidaksid. Ara waata mitte meie pattude päale, mida meie ka täna uuesti oleme teinud, waid anna meile armu oma suure helduse ja halastuse pärast. Ara lasse ühtegi pattu, mis veel andeks andmata, uuel päewal meid koormata, waid puhastatud südametunnistusega lasse meid une rahule minna, ja uuel päewal jälle ärgata. Jah, puhasta meid

oma püha werega, ja kosuta meid oma püha waimu tuulega, kes puhub, kus ta tahab. Oh taewane Jsa! Meie päewade pittus on su ees üffi käämbla laiune ja meie läheme siit nagu lennates ära; sellepärast õpeta meid meie päiwi üles armama, et meie tarkust südamesse saame. Lase meid iga ööga, mis algab, ka meelde tuletada, et pea surma öö wõib tulla, kus keegi enam midagi ei wõi teha. Ja kui ta ka meile tuleb, läbi öö wii meid, Jssand ise, sinna walguse sisse, kus enam muutust ja wahetamise warju ei ole. Jssand aita seda ja lase torda minna oma suure armu ja halastuse pärast. Amen.

Kestnädala hommikul.

Aga meie teame, et kõik hääks tuleb neile, kes Jumalat armastawad. Room. 8, 28.

Helde Jumal, armas taewane Jsa, meie täname sind, et sa neile, kes sind armastawad, ikka jälle lased pimedusest walguse tõuseda. Nagu sa selge päikese meile täna lased paista, nõnda täidad sina ka meie hinge oma armu walgega. Sellepärast jätame ennast kõigega, mis meil on, üffi sinu hooletis. Meie ei tea mitte, mis meile saab juhtuma; aga seda teame, kui sina meid saadad, siis ei saa meil ühtegi wiga olema. Sellepärast tule, Jssand, ja ole ise meie karjane ja saatja. Anna meile alandust, tarkust ja kannatust. Lase oma film meie üle walwata päewa tõusust loodeni ja pööra oma tõrwad meie palumiste poole. Saada oma inglid meid warjama, sea meie jalad rahu tee pääle, et meie kommistamata sinu käskudes käime Jesuse Kristuse oma Jssanda läbi. Amen.

Recknädala õhtul.

Sest Kristus on minu elu ja surm minu kasu. Wilipp. 1, 21.

Nädala keskpaigal seisame sinu armuga, püha ja helde Issand. Lase seda aga meile meelde tuletada, et ka keskel elu sees surm ikka meie ligi on, et meie rohkem oleme, mis juba täna nähtsida võib, kui sinu wiha temale üle käib. Seda sama kuulutab aga ka pimedus, mis jällegi maad katab. Aga kuhu peame siis põgenema tema warju eest? Meie tuleme sinu juure, meie Issand Jeesus, sina taewane ja igawene walgus. Jää sina meie juure, siis saab pimedus walgemaks kui päike; sest sina oled meie elu, ja sinu läbi saab surmigi meile kasuks saama. Sellepärast tule, helde Issand, weel tänagi õhtu meile wõeraks; kaitse meid, et meie waim mitte patu unesse ei uinu, ja meie ihule ühtegi kahju ei sünni. Omas armu warjus lase meid hingata, rõõmsaste är- gata, kristlikult elada ja õndsaste surra. Sinu helde armu olgu meiega täna ja igawesest ajast igaweste. Amen

Reljapäewa hommikul.

Jehoowa, sa oled mu tugewus ja mu tugem paik, ja mu pelgupaik ahastuse ajal. Jerem. 16, 19

Jeesus Kristus, meie Issand ja Õnnistegija, sinu nimel oleme ennast sinu palge ette kogunud, et sinu õnnistust ka selle päewa kohta enesele paluda. Ja seda oled sina neile töotanud, kes sinu nimel palwe-käed sinu poole sirutawad. Ole siis ka täna ise meie keskel kui Õnnistegija ja rahu tooja. Sest meie oleme siin kur- jas ilmas waesed ja wiltsad, ja meie sees pole ühtegi hääd. Aga püha Issand, sina tunned meie waesust ja

puudust, ja meie teame ka, et sul ärras süda on meie wiletsuse pärast. Sellepärast, ustatw karjane, kes sa mitte ei taha, et sinu talled ära kaunwad, waatame meie sinu poole, ja palume sind: ole ka täna meie tugewus ja tugewus paif; ole sina meile pelgu paigaks, kui ka ahastuse rada peame käima. Kui ka meie risti peame kandma, oma risti pärast, sa püha Jumala Tall, õnnista meile seda igaweseks eluks. Ja kui wiimsest risti tulest läbi läheme, siis kogu meid kõiki oma palge ette, sa ustatw ja igawene karjane, kes sa meid oma werega oled ära lunastanud. Ole ka siis weel meie tugewus ja kindel paif, kui üks kari ja karjane saab olema. Amen.

Heljapäewa õhtul.

Mina olen maailma walgus; kes minu järel käib, see ei käi pimeduses, waid temal peab elu walgus olema. Joh. 8, 12.

Päite on weerinud, õhtu on uuesti tulnud, aga Jeesus Kristus, sina igawene õiguse päite, ära kau sina mitte minu südamest ära, kui ma küll ka selgi päewal jälle sinu wasta olen palju pattu teinud. Sina näed, Issand, kui waewalised ja wiletsad meie oleme, sellepärast ole ise meile armuline oma helduse pärast ja kustuta meie üleastumised oma rohke halastuse pärast. Rauta minu hingest ära maailma armastust, liha ja silma himu, ja elu kõrkust; ja anna armust, et ma sind, ja ülem warandus, üle kõige wõiksin ihaldada ja armastada, ja sinu poole hoida. Ära lasse mitte sündida, et ma oma südamet maailma külge seun, waid et ma oma usuantru üksi sinu halastuse kalju sisse heidan, kust tuul ega torm teda ei pea lahti murdma. Nõnda hoiu mind ja minu omaksid kindlas usus sinu suure armastuse sisse,

mis meid mitte ei saa maha jätma. Igawene elu wal-
gus, lasse ka homse päewa walget mind üksi selleks näha,
et su armu walge mulle rohkesti paistaks, ja et uue
päewa töö üksi sinu nime auuks wõiks sündida. Seta
õnnista omaist armuist meie sissetulemist ja wäljaminemist
nüüd ja igaweste. Amen.

Needi hommikul.

Ma olen Kristusega risti löödud; aga ma
elan, ei mitte enam mina, waid Kristus elab
minu sees, ja mis ma nüüd elan lihas, seda
elan ma usus Jumala Poja sisse, kes mind on
armastanud, ja iseennast minu eest ära annud.
Kal. 2, 20.

Oh püha ja armurikas sõna! Aga kas tohin ka
mina juba nõnda tunnistada? Seda tead sina, kõige-
wägewam Jumal! Kas elan mina juba tõeste? Kas
olen mina juba ära pääsnud patu wandest ja kurati
meele wallast? Issand, sina tead seda jälle, kui lawa-
laste tema minu pääle käib, ja une rahusti minu hinge
wõrgutab, ja omad tulised noolid minu pääle wälja
saadab. Oh anna sina ise mulle andeks, kus ma weel
liha wägedele olen wõimust annud. Helbe Õnnistegija,
tule, ole sina ise minu saatja, ära lasse minu jalga mitte
wääratada, et ma mitte patuste tee pääle ei astu, ja ei
istu mitte pilkajate kilda. Lasse mind täna meeles pidada,
kudas sina minu eest talleks said, mis wiidi ära tappa
ja kuda sina siiski wait olid, nagu lammas, mis suu kinni
peab oma niitjate ees. Jah, sina oled ennast paganate
kätte annud, ennast teutada, sülitada ja piitsaga peksta
lastnud; sa oled surmaga läinud, elu Issand, et ka mina
sinuga elaksin. Mina tänan sind, püha lunastaja arm,

kõige selle armastuse eest, millega sina minu hinge järele oled kofinud. Anna ka mulle armu, et ka mina, kui sa rististi mulle päale paned, seda kannaksin sinu nime auuks. Seta õnnista mind ja minu elu seisust, minu tööd ja minu toimetust, minu sisse- ja minu välja-minemist; õnnista mind kõige ajaliku ja waimuliku õnnistusega. Seda palun mina selle igawese armastuse pärast, mis annast minu eest on surma annud. Namen

Waata, see on Jumala tall, kes maailma patu ära kannab. Joh. 1, 29.

Issand Jeesus! Kallis armu-õhtu on jälle kätte jõudnud. Lase seda kõige esmalt mulle meelde tuletada, mida sina esimesel suurel Needil oled kaunatanud. Sina kandsid maailma patud. Ka enne olid sina juba seda patu koormat kannud, waene ja põlatud olid sina olnud, et sul aset ei olnud, kuhu oma pääd panna. Aga alles nüüd jõid sina selle kannatuse karika põhjani ära. Nüüd olid sina inimestest ja Jumalast maha jäetud. Sa kandsid Jumala wiha ja põrgu waewa minu pärast. Sinu kannatamine ja surm pidi minule elumäeks saama, et ma sinuga uuele elule wõiksin üles tõuseda. Aga püha Issand, täna pean mina uueste tunnistama, et ma sinu surma wäge mitte õieti pole pruukinud, ja sinu üles-tõusemise walguses mitte täieste pole kõndinud. Jeesus,

koormatuid ja waematuid, oma armu hoole alla; kes silmapisaraid nutawad, neid kosuta oma püha kannatamise ja ristisurma kasuga. Ra ööselgi lasse seda meil kõigil silma ees seista, et meie rõõmsaste wõiksimine ärgata, sind tänama ja kiitma. Seda aita meid, püha Jumala Tall, kes sa maailma patud kannad. Amen.

Laupäewa hommikul.

Mina ei ole midagi kõige häätagemiste ja truuduse wasta, mis sa oma sulasele oled teinud.
1. Moos. 32, 11.

Tänu ja kiitus, auustus ja wägi saagu sulle, helde armuline Jumal, sa truu Jsraeli hoidja, kes sa ka mööda läinud ööl mind oma armuga oled kaitsnud. Ei ole mina tõeste midagi kõige nende häätagemiste ja selle truuduse wasta, mis sina minule waesele päewast päewa oled üles näidanud. Sinu hoolets annan mina ennasst siis ka sel wiimsel nädala päewal. Lasse mind ka tänajälle armu oma silma ees leida, seda armu, mida sinu jumaliku palge ees kõik neid on leidnud, keda sina maailma algusest armastanud oled. Saada oma wiha minust kaugele, sinu arm walitsegu minu üle. Wõta mind oma halastuse hoiu alla, pea mind oma armastuse käes, hoiu mind kui oma silma-tera. Lasse oma püha waimu minu sees asuda; õpeta mind tema läbi sind õieti tundma ja armastama, sinu pääle lootma; sind waimus ja tões kummardama, sind teenima ja tänama minu elu aeg. Pühitse minu südant õige pühitsusega ja ristiniimese wagadusega, ja anna mulle armu; et ma siin ajalikult nii wõiksin elada, et ma armust ka igawest elu wõiksin pärida. Seda anna mulle helde Jsrand, ~~ma~~ wäga suure halastuse pärast. Amen.

Laupäeva õhtul.

Seia maale on Jeesooma meid aitnud!

1. Sam. 7, 12.

Tänu ja kiitus olgu sulle, ja püha kolmainus Jumal, Isa, Poeg ja püha Waim, et sa ka mind seia maale oled aidanud ja oled jälle ühe terve nädala meie elust lõpule saatnud. Sina oled meid kõige häda ja kahju eest kaitsnud ja meile uuesti näidanud, kui väga sina neid armastad Jeesuse Kristuse, meie Issanda, sees. Aga selle kõige juures peab mulle meele tulema, et mina sinu häätegemiste vääriline mitte ei ole, ja et ma sind ikki uue patuga ka minewal nädalal olen pahandanud. Seda kõit anna mulle armust andeks, ja aita ise, et ma nõõda läinud nädalaga ka oma patutse elu maha jätaaksin ja homse päewaga sind enam armastama ja õigemine teenima hakkaksin. Waatas omas armus ka kõigi waeste õhijate patuste pääle ja saada neid oma rahu ja tõe juure tagasi. Waata aga ka nimelt kõigi waematute ja loormatute pääle, kes raste ristiga wanast nädalast uue jisse peawad silma weega minema. Jahuta sina ise nende südant ja kuivata nende filmapišaraid. Wõta nimelt oma armu hoiu alla meie koda ja maja, meie omakšid kaugel ja ligidal, aga ka kõiki wagasid, kes sinu nime armastawad. Walwa sina, truu Israeli hoidja, meie kõikide üle, et meie rahus hingame ja rõõmsaste ärkame sinu kallist hingamise päewa pühitsema, sind sinu kogudusega kiitma ja tänama. Selleks õnnista meile seda õõ hingust, et ta meid juhataks selle hingamise jisse, mis Jumala rahwal weel ees on. Seda aita meid ise oma suure armu ja halastuse pärast. Amen.

Lõine palve-nädal.

(Sa hetades tarwitaba.)

Pühapäewa hommikul.

Waata, ei see tuku ega uinu magama, kes
Israeli hoiab. Jehooma hoiab sind kõige kurja
eest, tema hoiab su hinge. Jehoma hoiab su wäl-
jaminemist ja sinu sissetulemist nüüd ja igaweste.
Amen. Laaw. I. 121, 4. 7. 8.

Oh sina igawene, püha kolmainus Jumal, kes sa
meid oled loonud, lunastanud, ja kes sa meid ka üksi
pühitsed, puhasta sina minu süda kõigist pattudest, mis
mind sel kallil päewal sinu armust tahawad ära pöörda.
Uuenda sina minu südant püha waimu läbi, et mind
sinu sõna hää meelega kuulen ja õpin, sinu riigi tulemist
südamest palun, ja kõiges seda ühte taga nõuan, mis
minu hingele tarwis on. Jah, helde Issand, selleks wal-
mista ja awa sina ise minu süda ja suu, et mina sinu
nime, kes kõige nimeede hulgas üksi püha on, kiidan ja
auustan. Selleks annan mina ennast, armuline Issand,
sel kallil päewal üksi sinu hoolde. Pühitse sina mind
oma teenistuseks siin ajalikult ja üks kord igaweste.
Amen.

Pühapäewa õhtul.

Kes kõige kõrgema Jumala kaitsmise all
elab, ja alati kõigewägewama warju alla jääb,
see ütleb Jehoomale: Sina oled mu warju paik
ja mu tugew linn; mu Jumal, kelle pääle ma
loodan. Laaw. I. 91, 1. 2.

Ustaw ja truu Jumal, helde taewane Isa! Päike
on meerinud ja õhtu on kätte tulnud. Mina tänan sind

üdamest, et sa mind oma sõna haljale rohu maale oled
 aatnud, ja mind talli hingamise weega oled jootnud.
 Mina palun sind, lasse oma sõna armu wara tõeste minu
 hinges mõjuda. Wala oma armu wihma minu südame
 ära kuiwanud nõmmele, et hää seeme sigineks ja saja-
 võrra wilja kannaks. Rõige kõrgem Jumal! Ka mina
 olen täna sinu kaitsemise all elanud, sinu kõigewägewama
 warju all olnud. Sina olid mulle warjupaigaks ja tu-
 gewaks linnaks. Ka nüüd loodan mina sinu pääle, et sa
 mind mitte minu pattude pärast maha ei jätta, waid ka
 tulewal ööl oma armuga saad hoidma. Ole sina pime-
 duses minu walgus, ja lasse omad pühad inglid minu
 ümber oma leer üles lüüa. Sinu kätte annan mina
 ihu ja hinge, ja kõit mis mul on. Hoia sina mind ar-
 muga, senni kui ma maapäälsest tööst ja waewast selle
 wahu sisse jõuan, mis Jumala rahwal weel oodata.
 Seda aita, Issand, omast armust. Amen.

Esmaspäewa hommikul.

Õe on mõõda läinud, aga päew on ligi tul-
 nud; seepärast heitkem enestest ära pimeduse
 teud, ja ehitagem endid walguse sõja riistadega.
 Room. 13, 12.

Helde, armuline Jumal, sina walguse Jumal, kelle
 heldus iga hommiku uus on, mina tänan sind, et sa ka
 nüüd uuesti õe oled lastnud mõõda minna ja uue päewa
 walguse meile oled kinkinud. Lasse mind siis selles wal-
 guses rõõmsaste käia, ja sinu suurt armu oma meele
 pärast pruukida. Rõige esmalt walgusta mind aga selle
 igawese walgusega, kes on Jeesus Kristus, minu Issand.
 Hoia minu hinges usu walget, karasta ja kinnita seda

uuesti. Hoia mind kõige hõeluse ja ülekohtu, wiha ja waenu, wale ja roojuse eest. Opeta mind tegema oma meele pärast; sinu hää waim, see juhatagu mind tasatse tee pääle. Sinu hoolde annan mina oma südame ja suu, oma teu ja töö, oma ammeti ja seisuse. Wõta sina ise õnnistada, truu õnnistuse Jumal, kõike minu ettevõtet, minu palehigi ja palwet. Õnnista minule ka nimelt minu päätoidust ja päewalittu leiba, et mina seda sinu auuks ja oma ligimise kasuks wõiksin pruukida. Wiimaks lasse aga kõike tööd ja waewa õndsaste lõppeda, et mina rõõmuga seda tundi oodaksin, kus sina, Issand Jesus, tuled, ja sinu suur pall sinuga. Amen.

Esmapäewa õhtul.

Tänage Jehoowat, sest tema on hää ja tema heldus kestab igaweseks ajaks. Taaw. I. 106, 1.

Kõige wägemam helde Jumal, kes sa päewa tööks, ja öö hingamisets oled seadnud, mina tulen jälle sinu püha palge ette oma kiituse ja tänu ohwriga. Ka täna oled sina meid jälle oma armuga aidanud. Oh Issand, mina ei ole midagi sinu häategemiste ja selle truuduse wasta, mis sina oma sulasele oled üles näidanud. Tähti taewas, liirwa mere ääres on palju, aga seda on enam, mis sina minule hääd oled teinud. Aga üffi see waewab minu südant, et mina kõige selle eest tänamata olen olnud. Aga Issand, anna seda omaft suurest heldusest minule andeks, ja näita mulle uut armu üles, nagu endisel ajal. Hoia siis ka tulewal ööl minu ihu ja hinge, minu maja ja koda. Ilma sinu tahtmata ei wõi ju üks hiukse karm minu pääst langeda. Tee seda ka täna meie kohta uuesti tõeks ja ärata mind hommitu

rahuga ja terwisega üles, et meie sind teenime, täname ja kiidame. Anna seda omast armust, sina Issand ja truu Jumal, kes sa meid oled lunastanud. Amen.

Tõispäewa hommikul.

Mina olen wiinapuu, teie wiinapuoksad; kes minu sisse jääb, ja mina tema sisse, see kannab palju wilja, sest minuta ei wõi teie üh-tegi teha. Joh. 15, 5.

Oh Issand Jesus, sina taewaline wiinapuu, mina tänan sind, et sa mind oksaks enese küljes ja oma riigi liikmeks oled wasta wõtnud, ja et sa mind ka muidu oma rikka armuga oled õnnistanud, nimelt ka mööda läinud ööl kõige häda ja kahju eest oled kaitstud. Minu Issand ja truu Jumal! Mina ei ole mitte selle armu wäärt ja ei ole mitte seda teeninud. Mina olen pattu teinud, ja olen kohtuga wõlgu. Mina olen kuiv oks, mida sina oma küljest peaksid ära lõikama ja tulle heitma. Siiski, püha Issand, tulen mina sinu järje ette ja palun sinu armu. Äita sina ja anna andeks, minule ja kõigile neile, kes waematud ja koormatud on. Walgusta sina ise ekhijaid ja õpeta wäetimaid, et nemad patust pööra-
sivad ja sinu külge jääksivad, nagu wiinapuu oksad wiinapuu külge. Ära lase mind minu suure patu pä-
rast häda ja risti, haiguse ja kiusatuse sees hukka saada. Nimelt hoiu mind kurja ja patust pöörmata surma eest ja wii oma armu tiibadel meid ka surma orust läbi. Senni õnnista aga ise minu usku ja armastust, ka minu tööd, päätoidust ja päewalikku leiba, et mina sinu andid tänuga wasta wõtaksin ja ära tunneksin, et inimene mitte üksi leiwast ei ela. Seda õpeta siis ka täna mind, sina õige taewa leib ja närtsimata wiinapuu. Amen.

Tõisipäeva õhtul.

Si lasta õnnetust su pääle tulla ja wiga ei pea mitte su maja ligi saama. Sest tema tahab oma inglid sinu pärast käskida, et nemad sind peawad hoidma, kõige su teede pääl, Laam. l. 91, 10. 11.

Tänu ja kiitusega tulen mina jälle armuline Jumal sinu palge ette, et sina mööda läinud päewal mind oma suure armuga oled kaitsnud ja hoidnud, ja minu päewatööd ja käekäiku õnnistanud. Aga Issand, päew on mööda läinud, ja öö oma pimedusega astub tema asemele. Ja mina kardan siin, kui ma üksi jään selle armuta ilma Reedari telki. Sellepärast palun mina sind weel, tule, ole täna öösel minu hoidja ja kaitsja. Ja kui minu ihu hingab, siis lasse minu waim walwata, et üksi sina oma armuga minu mõttesse ja südamesse jääksid. Sinu pühad inglid olgu minu ja minu koja ümber tulitses leerits, et hinge waenlane meile ühtegi wiga ei wõiks teha. Ja sina ise, Issand Jesus, paista meile kui wägew tule sammas, et meie selle walguses rõõmsaste wõime ärgata. Ja kui ka meie wiimne tunnikene peaks täna juba tulema, ka siis ole meie kilp ja meie wari; ka meie lahkumist ja surma õnnista sina igaweseks eluks. Amen.

Refnädala hommikul.

Õudke eneste õnnistust taga kartuse ja wäristusega. Wilipp. 2, 12.

Jälle seisame, püha Issand, selle nädala tsel. Seda on sinu arm teinud, mis meie waeste patustega kannatab, ja mis meile weel meeleparandamise aega

rahab anda. Aga püha, püha Jumal, anna meile ise ka weel seda armu, et meie sinu suurt kannatust mitte kurjasti ei pruugi, waid oma õnnistust nüüd tõesti hakkame tartuse ja wäristusega taga nõudma. Sest kui pea wõib muudu ommeti sinu püha wiha ärgata, ja meid ära löigata kestel meie elu sees! Sest waeze inimese päewad on kui rohi, mida mitte enam pole, kui tuul temast üle läheb. Sest anna meile oma püha waimu, et ta meid meie liha julgusest üles ärataks, et meie oma riided iga päew peseme, ja neid puhtaks teeme Talle weres. Lase meid sinu nime iga päew tunnistada oma teu ja sõnaga, waltwata ja paluda, et meie wäärt wõitfime arwatud saada, kui wõitjad sinu es seisata, kui sa oma riiki tuled, Jesus Kristus, sa püha elu kuningas; lase siis ka meid elu sisse saada oma were ja surma pärast. Amen.

Refnädala õhtul.

Walwake, sest teie ei tea, mil tunnil teie Issand tuleb. Matt. 24, 42.

Oh sina Issand ja igawene hingepeigmees! Sinu nimel lähen mina rahu woodisse; sest mina tean, et sina Israeli hoidja oled, kes ei uinu ega tuku; sina kaitjed minu ihu ja hinge, koda ja maja. Pimedus on jälle maa pääle langenud; aga lase sina oma pale meie pääle paista, ja ole meile armuline, siis ei sa meil wiga olema. Nüüd heidan mina oma mure ja oma waewa selja taha ja unustan seda ära; aga ära lase meid sind ka uneski ära unustada. Minu huuled waitiwad nüüd, aga minu hing palugu weel uneski sinu ees, et ma mitte poleks uinunud, kui sina tuled, mu hinge peigmees, oma fogudust pulma kotta wiima. Selleks õnnista minu hin-

gamist, puhasta minu meelt, et ka roojane unenägu
minu südant ei roojastaks, ja sinu waimu ei kurvastaks.
Ole sina minu unenägu, minu rõõm ja minu ilu, et
ma ülesärkan sinu imelikku nime kiitma, oh minu helde
Issand, ja õnnistuse Jumal. Amen.

Heljapäewa hommikul.

Mina olen hää karjane ja tunnen oma-
süd, ja minu omaksed tunnewad mind; nõnda
kui mina Issa tunnen, ja mina tunnen Issa, ja
jätan oma elu lamnaste eest. Joh. 10. 14, 15.

Issand Jeesus Kristus, sina oled hää karjane, sest
sina oled oma elu minu eest jätnud ja mind oma we-
rega ära lunastanud patu needmisest, surma hirmust ja
igawese elu hukatusest. Sina oled hää karjane, sest
sina muretsed ustavaste meie eest, ja annad meile kõi-
tis, mis meile ihu ja hinge poolest tarwis on. Sina oled
hää karjane, sest sina tunned meid ja tahad iga päew
meie juure jääda, tahad meid rõõmustada meie kurvas-
tuses, kinnitada meie nõdruses. Sina tahad meid õige
tee pääle wiia oma nime pärast, senni kui ka meie sinna
saame, kuhu sina oled läinud meile aset walmistama.
Meie täname sind selle armu eest, millega sina senni-
maani meie juures oled olnud. Ja meie palume sind:
jää ka edaspidi meie juure oma armu ja püha waimu
walgega. Tule ka täna meie juure, ja tee enesele elu-
ase meie südames ja majas. Raitse meid siin kõige
kahju ja häda eest, et meie sinu järel käime ja sinu
juure jääme, truu karjane Issand Jeesus, kes sa meid
oma werrega oled ära lunastanud. Amen.

Heljapäeva õhtul.

Seda olen mina teile rääkinud, et teil minu sees rahu oleks. Maailmas on teil ahastust; aga olge julged, mina olen maailma ära võitnud. Joh. 16, 33.

Kristi löödud Issand, sina oled elu kuningas; sinu käes on võimud ja vägi. Seda oled sina ka mööda läinud päeval mulle näidanud, kus sa mind ühes Isa ja Püha waimuga kõige häda ja kahju eest hoidsid, minu hinge oma sõnaga kosutasid, minu ihule päätoidust ja ülespidamist andsid, kes sa kõiki neid täitsid ja toitsid, selle filmad sind ootasivad. Oh helde Issand ja armuline Õnnistegija! Kuis jõuame meie sind kõige sinu hää tegemiste eest tänada nimelt weel selle armu eest, et sina maailma oled ära võitnud, et meil sinu sees rahu oleks. Anna siis ise uut armu, et meie omas ahastuses araks ei lähets, waid et meie sinu pääle loodame. Lase meid wägewaste wõidelda liha ja were, maailma ja kurati wasta. Omast wäest ei jõua meie midagi; aga et sina maailma oled ära võitnud, siis wõime ka meie sinu abil wõita. Sina oled ju elu Issand, siis aita ka meid, et meie omas nõdruses ei lange, kui kiusamine suur ja wõitlemine raske, waid lase meid waltwata ja paluda, et meie sinuga wõidule saame, kes sa meid oled armastanud. Wõta meid ka tulewal ööl oma warju alla, et kuri waenlane meie üle wõimust ei saa, et meie uuesti wõikime ärgata, sind teenima, kiitma ja tänama. Seda anna meile oma suure halastuse pärast, püha Kolmainus Jumal. Amen.

Reedi hommikul.

Mõnda on Jumal maailma armastanud, et tema oma ainusündinud Poja on armud, et

ükski, kes tema sisse usub, ei pea hukka saama, waid et igawene elu temal peab olema. Joh. 3, 16.

Sinu nimel olen mina üles tõusnud, Jeesus Kristus, risti löödud Jeesand. Ole mulle terwitatud, suur halastuse kuningas! Ole mulle terwitatud, minu elu ja ilu, minu lootus ja rõõm! Sinu ette tuleme meie waesed inimese lapsed, kes meie siin häda-orus ohtame. Aga sina oled meie häda ära pöörnud, lasse meid seda täna kõige esuvalt ära tunda. Seda oled sina teinud, kui sa meie eest tapalambaks said, risti sambas surid, ja meid oma kallil werrega oled ära lunastanud patust, surmast ja kurati wäest. Walgusta siis täna, oma kallil surmapäewal, nimelt minu südant oma püha waimuga, jahuta teda oma armu taewaliku kastega; hoiu mind oma jumaliku armastuse sees täna ja igal ajal, ja warja minu ihu ja hinge oma püha haawades. Pese mind kõigist minu pattudest puhtaks, hoiu mind wagaduses, auu sees ja kasinuses, ja wii mind selle ilma häda orust oma igawesesse rahusse ja rõõmusse, minu ainus lootus elus ja surmas, Jeesus Kristus, minu Jeesand. Amen.

Needi õhtu.

Ja siis, kui ma käin surma warju orus, ei kardata mina kurja, sest et sina minuga oled; sinu kepp ja su sau, needsamad trööstiwad mind. Laaw. I. 23, 4.

Jeesand Jeesus, sina oled meie hää karjane, et meil ei pea ühtegi waja olema. Sina oled mind surmani armastanud, päälegi risti surmani. Seda kuulutad sa meile selle päewa õhtul, kus sa ennast meie est oled süüohwriks annud, ja oled walust ja wäewast ja raskest risti surmast läbi käinud. Selle kõige eest tänan mina

sind südame põhjast. Mina tänan sind sinu wermete ja haawade, sinu werepisarate ja sinu häbirikka surma eest. Sest sellega oled sina mind waest patust inimest Jumala wihast ja igawesest surmast ära lunastanud. Sellega oled sina õiguse teeninud, mis ka minu õiguseks peab saama. Oh kata sellega minu patu hulgab kinni, et nad mitte enam minu wasta ei taebaks. Oma werise teenistuse pärast ole täna ja igal ajal minule armuline. Ja kui see sinu tahtmine peaks olema, et sa täna juba mind ehk kedagi minu omastest siit ilmast tahad ära kutsuda, Issand, sinu tahtmine sündku! Toeta meid üksi oma risti naale, et meie ei lange; kinnita meid oma surma wäega, et meie surma ei karda. Kristus on minu elu ja surm minu kasu — see sõna saagu ka mulle tepiks ja sauks. Siis saan mina ka surmahädas rõõmustust leidma. Jah, püha Jumal, kas meie elame ehk sureme, sinu omad meie oleme, Jeesuse Kristuse meie Issanda läbi. Ole sina meie karjane, siis ei ole meil ühtegi waja. Surma orust wiid sina meid elu mäele, igawesesse isa kotta, kus sina meile ased oled walmistanud, igawene Jumala Boeg, kiidetud igawesest ajast igaweste. Amen.

Laupäewa hommikul.

Seepärast on Jumala rahwal weel üks hingamise aeg ees. Sest kes tema hingamise sisse on saanud, see hingab ka ise oma tegudest, otse kui Jumal oma tegudest. Seepärast jõudkem seesama hingamise sisse minema, et ükski seesama sõna põlgamise kombe sisse ei lange. Hebr. 4, 9—11.

Helde Issand, armuline Jumal, mina tänan sind, et sa mind mööda läinud ööl jälle uuesti kõige kahju

ja häda eest oled hoidnud, et ma rahu ja termisega selle uue päewa sisse olen wõinud astuda. Sellega algan mina aga nädala wiimast päewa. Wõtku see mulle meelde tuletada, et ka minu elu wiimne päew saab pea tulema, ja selle pääle öö, kus ma enam midagi ei wõi teha. Aga püha walgus, juhata ja saada sina mind ise, siis saan mina rahu sisse saama, mis Jumala rahwal weel ees on. Speta sina mind, truu Jumal, seda hingamist kõigest jõuust ja wäest taga nõudma. Anna meile uus süda ja uus waim, et meie töö ja toimetus, meie palehigi ja palwe, meie usk ja armastus, sinu meele pärast oleks. Anna meile kindlat usku, et meie selle ilma wiha ja waenu ära wõidame; juhata meid oma käe naal, et meie paremale ega pahemale poole ei kõigu, waid selle tee pääl edasi käime, mis meid igawese rahu sisse wiib. Ja kui meie elu lõppeb, siis anna meile armu, et meie Issandas Jhesuses uinume, ja taewalikus Kanaanis selle päranduse kätte saame, mida sina meile oled tõotanud, meie Issand ja õnnistuse Jumal. Amen.

Lauapäewa õhtul.

Waata, Jumal on mu õnnistus, ma olen julge ja ei tunne hirmu; sest Issand Jehoowa on mu tugewus ja laul, ja on mulle saanud õnnistuseks. Jes. 12, 3.

Oh püha Jumal ja Israeli hoidja, meie täname sind kõige armu ja helduse eest, mida sina meie termel elu ajal ja nimelt mööda läinud nädalal meile oled üles näidanud. Sina oled meile tugewuseks ja lauluks olnud ja meile õnnistuseks saanud, sellepärast kiidame ja ülendame meie sinu auurikast nime. Issand Jhesus, sina

oled meie õnnistuse kaer, ja säält woolab igamese elu wesi, mis meie ära närtsinud südamid kosutab ja jahutab. Seda oleme meie mööda läinud päewal ja nädalal rohkestes maitshnud, kus ja meile ihu toidust andsid, meid kõige häda ja kahju eest hoidsid, aga ka meie hinge toitsid oma püha sõnaga. Anna siis ise armust, et meie sind, ja elaw hallit, ial maha ei jäta, waid südamelikus usus sinu juure tuleme, et wasta wõtta armu armu pääle. Anna meile ka seda armu, et meie oma eluga näitametame, et sina suur oled meie testel ja sul wäge on nende küljest elu jöed woolama panna, kes sinu sisse usuwad. Selleks wõta meie õhtu-ohwrit armuga wasta, ja kingi meile õnnistatud hingamist, kus ihu hingab, aga waimu usus sinu poole walwab. Ja kui hommik koidab, ja kui päewa walge maad teretab, siis ärata mind üles sind teenima oma püha nime kiituseks. Ja kui ütsford minu elupäite weerib, siis lasse mulle ka surma orus oma pale paista, et ma surmast elusse tungin Jeesuse Kristuse, oma Issanda, läbi, kes surma on ära wõitnud. Siis tahan ma sind uute keeltega kiita ja sulle uut laulu laulda, minu Issand ja õnnisuse Jumal. Amen.

II. Üleüldised hommiku- ja õhtu-palwed.

A. Hommiku-palwed.

Aga mina tahan laulda sinu tugewusest, ja rõõmsaste laulda hommiku su helduse pärast. Laam. I. 59, 17.

1.

Jumala Isa, Poja ja Püha waimu nimel. Amen.

Mina tänan sind, minu armas taewane Isa, Jeesuse Kristuse, sinu armsa Poja läbi, et sa mind ja minu omaksid mööda läinud ööl kõige kahju ja häda eest armulikult oled hoidnud; ja mina palun sind, et sa minule minu patud andeks annaksid, kui mina sinu wasta ülekohut olen teinud; ja et sa mind ja minu omaksid wõtaksid hoida kõige patu ja kahju eest, et kõik minu tegu ja elu sinu meele pärast wõiks olla. Sest mina annan ennast, oma ihu ja hinge, kõik sinu hoolde. Sinu püha ingel olgu minuga, et kuri waenlane minu üle wõimust ei saaks.

Dr. M. Lutherus.

2.

Päikse tõusu ajal.

Oh Issand Jeesus, sina kõigi asjade Looja, sina taewase Isa armastuse paistus, mina tänan sind südamest, et sina mind jälle rõõmsat päikse paistet lased näha. Oh sina hele õiguse päike, tõuse ka minu hinges, et mina sinu hiilguses kui walguse laps, ja nagu päewa ajal, wõiksin käia, ja et mina sind üksford sinu igaweses rõõmu walguses wõiksin õndsaste näha. Amen.

3.

Oh Issand Jumal, minu Isa ja elu Issand, mina tänan ja kiidan sinu auurikast nime: Elu ja armu oled sina mulle uuesti kinkinud ja minu ihu hingega kaitsnud. Sina oled mind oma tiibade all katnud. Sinu heldus

on iga hommiku uus, ja sinu truudus on suur. Lase minu suu sind igapäew rohkesti kiita, ja anna mulle kõik minu patud andeks. Ole minu tugew kants, ja oma nime pärast juhata mind, ja saada mind õigele teele. Lase ka täna oma armu minu üle walitseda; ära jäta mind mitte maha, ja ära tõmba oma kätt mitte minu küljest ära. Issand, minu Jumal, sul olgu lahke meel minu wasta, sina kinnita minu käte tööd minu juures. Pea mu sammud hästi kinni oma tee jälgede pääl, et mu jalad ei kõigu. Juhata mind oma tõe sisse ja õpeta mind. Oh Jumal, suur nõuust ja wägew teust, kinnita mind oma hää waimu läbi, et ma sinu nime kardan. Hoia minu wäljaminemist ja sissetulemist nüüd ja igaweste. Amen.

4.

Õnnista mind, Jumal Issa, omas armsas Pojas Jeesuses Kristuses, minu Äralunastajas ja Õnnistegijas, iganapäew ja igal ajal Püha waimu wäes, ja anna minule kõik minu patud ja ületohus andeks. Sinu hoolde annan mina ennast täna ja oma terve elu aeg, Issand Jumal, igawene Issa, kes sa mind oled loonud, Jumal, igawene Poeg, kes sa mind oled äralunastanud, Jumal Püha Waim, kes sa mind oled pühitsenud! Oh Jumal, taewa Issa, wõta kõik ära, mis mind sinu poolt ära pöörab; oh Jumal Poeg, anna mulle kõik, mis mind sinu juure juhatab; oh Jumal püha Waim, walmista mind täna ja igal ajal nõnda siin maailmas, et ma sinu juure igawesesse elusse kõlbaksin. Amen.

B. Öhtu-palwed.

Päewal wõtab Jehoowa oma hehdusele käsku anda, ja öösel on tema laul minu juures; mu palwe tõuseb mu elu Jumala poole. Laam. I. 42, 9.

1.

Jumala Isa, Poja ja Püha waimu nimel. Amen.

Mina tänan sind, minu armas taewane Isa, Jeesuse Kristuse, sinu armsa Poja läbi, et sa mind ja minu omaksid möödaläinud päewal kõige kahju ja häda eest armulikult oled hoidnud; ja mina palun sind, et sa minule minu patud andeks annaksid, kus mina sinu wasta ülekohut olen teinud, ja et sa mind ja minu omaksid ka sel ööl wõtaksid hoida kõige patu, häbi ja kahju eest, et kõik minu tegu ja elu sinu meele pärast oleks. Sest mina annan ennast, oma ihu ja hinge, kõik sinu hoolde. Sinu püha ingel olgu minuga, et kuri waenlane minu üle wõimust ei saaks. Amen.

Dr. M. Lutherus.

2.

Isand Jumal, kõige asjade walitseja ja kaitsja, kes sina walguse oled pimedusest ära lahutanud, — meie palume sind südamest: kaitse meid oma parema käega tulewase öö pimeduses, et meie kõik rõõmsaste koitu jälle näeksime tõusewat. Anna meile oma rahu, oh Isand Jumal, taewast, et meie rahu hingame ja Kristusega ärkame, kes sinu ja Püha waimuga walitseb igawesest ajast igaweste. Amen.

Ukuin, † 804.

3.

Oh Issand, kui pimedus algab, siis tõustu meie südames sinu õiguse koit, et meie, kui päeva jooksu oleme lõpetanud, sind täname ja kiidame, ka hommitu sinu palge ette tuleme, ja oma tänu tõotused sulle ohvriks toome, Jeesuse Kristuse, meie Issanda läbi. Amen.

4.

Sinu on päev, oh Issand, ja sinu on öö; lase oma õiguse päitest meie südames itta paista, ja roojaste mõtete pimedust ära ajada, Jeesuse Kristuse, meie Issanda läbi. Amen.

5.

Oma rahu, oh armas Jumal, anna mulle taevast, ja sinu rahu, oh Issand Jeesus, jäägu meie südamesse. Lase meid rahuga magada ja hommitu ärgata, et meil öö hirmust midagi karta ei oleks, kes ja Usuga ja Waimuga tõsine Jumal oled, elad ja walitsed igawesest ajast igaweste. Amen.

6.

Tänu ja kiitus olgu Jumalale! Nüüd on jälle üks päev minu elust mööda läinud, ja mina olen suure sammu surmale lähemale jõudnud. Oh Issand, anna armust andeks, mis täna patustes, mõtetes, sõnades ja töödes sinu wasta olen ehtinud. Ära mine oma sulasega kohtusse, sest sinu ees ei ole ühtki elaw hing õige. Kui sina, Jehoowa, tahaksid kõik ületohut meeles pidada, kes siis jõuaks, Issand, sinu ees seista? Nüüd hakkab öö pääle, kus mina oma ihuga hingusele heidan, et une

rahus wäsimusest puhata. Oh Issand, sinu hoolets üksi annan mina oma ihu ja hinge, omanduse ja waranduse, ja kõik mis ja mulle armust oled annud. Kui mina uinun, siis walwa sina minu üle, sa suur Israeli hoidja ja karjane, et hinge waenlane minu ja minu omaste üle ühtegi wõimust ei saaks. Soia sina mind kõige paha une, kõige häda ja kahju eest, et ma rahus wõiksin hingata ja hommitu üles ärgata, et rõõmuga oma päewa tööd käsile wõtta. Siis tahan ma sind suu ja südamega igaweste kiita. Seda aita, püha Issand, omaist kallist armust. Amen.

3.

Õo aegus, kui uni kadunud, ja mure waewab.

Oh sina suur Jumal, minu walgus ja minu õnnistus, minu kilp ja minu elu wägi, kõigi waimulikkude ja lihalikkude waenlaste wasta, minu südamete rõõmustus kõige wasta, mis minu hinge patu pärast tahab waewata — sinu poole walwab minu süda, ja tänab kõigest hingest, et sinu armas Poeg oma hirmsas ahastuse öös mind igawesest, hirmsast põrgu ööst on ära lunastanud. Oh aita mind ise oma armuga, ja kõiki neid, kes hinge waewa ja ihu walu pärast mitte ei wõi hingata. Soia meid kõige kahju eest. Kingi meile omaist armust õo rahu wäsinud ihu ja hinge kosutuseks, senni kui meie tõlise igawese rahu sisse saame sinu kallist ja kadumata taewa kajas, ja sind palgest palgesse näeme igaweses elus ja õndsuses Jeefuse Kristuse, oma Issanda läbi. Amen.

III. Söögi-palmed.

A. Enne söömist.

1.

Kõikide silmad ootavad sind, ja sina annad neile nende roa omal ajal. Sa teed lahti oma käe, ja täidat kõik, mis elab, häa meeslega. Taam. l. 145, 15. 16.

Jssand Jumal, taewane Jsa, õnnista meid ja neid oma andid, mida meie sinu heldest käest wasta wõtame, Jesuse Kristuse, meie Jssanda läbi. Amen.

2.

Jssand Jumal, taewane Jsa, meie täname ja kiidame sind sinu rohete annete eest, mida sa meile jälle oma helde käega oled kinkinud. Meie palume sind, anna seda armust, et meie neid kallid andid tänades ja puhta südamega wasta wõtame, et meie, nende läbi kosutatud, sinu nime auuks seda enam oma ligimest wõime teenida ja teda aidata. Amen.

3.

Oh helde Jsa, sina täidad ja toidad kõige oma looma; sööda ja jooda ka meid ihulikult ja waimulikult nõnda, et meie sinu andid mitte kurjaste ei pruugi, waid nende läbi sinu nime auuks ja iga tululikuts tööks kosutatud saame, et wagaste ja ilma süüta sinu ees käia ja elada. Amen.

4.

Riidetud olgu Issand Jumal, kes meid meie lapsel põlvest saadik toidab ja igale lihale oma rooga annab. Tema täitku meie südant rõõmu ja rahuga, et meil igal ajal oma paras jagu oleks, ja et meie sellega rahul oleksime, mis Issand meile annud. Amen.

B. Pääle söömise.

1.

Tänage Jehoomat, sest tema on hää ja tema heldus testab igaweseks ajaks, kes kõigele lihale toiduse ja kõigile loomadele nende söömise annab, noorile kaarnaile, kes teda appi hüüawad. Otse kui isa laste päale halastab, nõnda halastab Jehooma nende päale, kes teda kardawad. Tema heldus testab igaweseks ajaks. Amen.

2.

Meie täname sind, Issand Jumal, taewane Isa, Jeesuse Kristuse oma Issanda läbi, kõige sinu andide ja häätegemiste eest, kes sa elad ja walitsed igawesest ajast igaweste. Amen.

3.

Issand Jumal, taewane Isa, meie täname ja kiidame sind sinu suure helduse eest, mida sina meile jälle rohkesti oled üles näidanud. Anna armust, et ka meie nõnda ustawaste elaksime ja teeniksime, nagu sina meid oled rohkesti söötanud ja jootnud, Jeesuse Kristuse, meie Issanda läbi. Amen.

4.

Issand Jumal, armas taevane Issa, meie täname ja kiidame sind sinu annete ja häätegemiste eest ja palume sind: helde Issand, nagu sina meie ihu oled täitnud, hoiab nõnda ka meie hinge oma armuga igal ajal biges usus ja omas tõsises tundmises. Amen.

5.

Minu hing, kiida Jehoomat ja ära unusta mitte tema häätegemisi ära. Jah, Issand, meie kiidame ja täname sind, kõigi nende annete eest, milledega sina meid oled lofutanud. Anna meile ka oma waimuliku õnnistust taewa wara poolest, ja lasse meid üksteisest osa saada omaist armu-lauast omas igaweses riigis. Amen.

II.

Tema alus on püha mägede pääl. Jehoowa armastab Siioni wärawaid enam, kui kõiki Jaakobi hoonid. Sinu sees räägitakse auustamise wäärt asju, sinu Jumala linn.

Laaw. I. 87, 1—3.

Kristlik kiriku-aasta ja tema suured pühad.

A. Hommik- ja õhtupalwed suurtel pühadel.

1. Jõulupühal.

Jõulu esimese püha hommikul.

Üks laps on meile sündinud, üks poeg on meile antud, kelle õla pääl ta walitsus on, ja temale pannakse nimi: Imelik, Abwandja, Wägew Jumal, Igawene Isa, Rahu würst. Jes. 9. 5.

Igawene Jumal, helde taewane Isa! Sina oled suuri asju meile teinud, sest olème meie rõõmsad ja rõõmustame wäga. Mis prohwetid kuulutanud, kuni-

gad ootnud, wogad waitfes waimus ihaldanud, seda oled sina täitnud: meile on täna Õnnistegija sündinud, kes on Issand Kristus. Wägem Jumal on lihaks saanud omas Pojas, kes meile nõuu annab meie hädas, kes meid wõidule aitab kui rahu würst ja kuningas. Uuu ja kiitus ja wägi olgu aga sulle, Issand Jeesus! Sina oled inimese lapsets saanud, et meie Jumala lapsets saaksime. Sina oled waefets saanud, et meie rittats saaksime. Meie istume surma-orus, aga sina oled meile õiguse päitsets saanud. Oh kui armsaste paistab tema meie hinge sel kallil hommitu-tunnil. Paisttu ta siis itta niisama heledaste sel kallil pühade ajal ja kõigil meie elu päiwil. Saagu, Issand Jeesus, sinu arm meile taewa walgufets, mis ta meid surma-orust tõeste elumäele juhatab. Walitse ise oma waimuga meie sees, ja tee meid terweks patu pidalitõbest. Kinnita ja juhata meid meie walus ja waewas; lase meid kuratile, maailmale ja oma lihale wasta panna, et meie wõidu saame ta wiimses walus. Sells halasta meie pääle, oh rahuwürst, ja anna meile oma rahu. Amen.

Jõulu esimese püha õhtul.

Ja äkitselt oli inglisa taewa sõjawäe hulka, need kiitswad Jumalat, ja ütleswad: Au olgu Jumalale kõrges, ja maa pääl rahu, ja inimestest hää meel. Luf. 2, 13. 14.

Issand Jeesus, sina Jumala ja Maria poeg! Au olgu sinule sinu taewalikus kõrguses, et sina meie pärast meie lihasse ja weresse oled tulnud, ja oled sulase kaju enese pääle wõtnud. Sina oled taewa auust ilma hädasse tulnud, et sa meid maailmast taewasse wiitsid oma püha sõnakuulmise, libeda kannatamise ja walusa

ristifurma läbi. Sina tulid meie juure, et meie pattu ja üleastumist enese pääle wõtta, et meie sinu läbi õndsaks saaksime. Seda suurt armu oled sina meile täna jälle kuulutanud, ja oma lihaks saamise wilja meie hingele uuesti maitsta annud. Issand Jeesus, meie palume sind: ära lasse seda kallist armu wara, et sina meie ainus Õnnistegija ja Arapäästja oled, meie hingest ial ära kaduda, waid lasse meid oma halastuse poolest itta rikkamaks saada, lasse meid kõige jumalatahtmata meelt ära salata, ja hoiame meid waimu ja liha roojastamise eest. Tule weel täna õhtu oma jahutusega kõikide juure, kes sind ihaldawad. Kosuta kurbe, kinnita langenuid, rõõmusta neid, kes kiusatuses on, et ka nemad maitswad seda rõõmu, mis kõigele rahwale on saanud. Ole sina abimehiks kõiges hädas, ja lasse meid nõnda oma elu jooksu lõpetada, et ka meie püha rahwa seltsi saame, ja kõigi inglitega laulame: Au olgu Jumalale kõrges, ja maa pääl rahu, ja inimestest hääl meel! Seda aita, Issand, omast armust. Amen.

Jõulu kõige püha hommikul.

Ja Sõna sai lihaks, ja wõttis kuu ühes majas meie seas elada, ja meie nägime tema auru, kui Issast aimusündinud Poja auru, täis armu ja tõtt. Joh. 1, 14.

Issand Jeesus Kristus, meie täname ja kiidame sind südamest, et sina ennast meie liha ja werega oled katanud, ja oled meie wennaks saanud, et meie sinu läbi Jumala lapses saaksime. Meie seisatame karjastega sinu sõime juures, kus sina, igawese Isa auru paistus, waeste mähtmete sisse olid mähitud, — juures nõdruses. Sinu päralt on taewas ja maa, ja ommeti tulid sina

meie walu ja waewa sisse. Oh sina igawene armu-
tuningas! Kuis jõuame meie sind selle eest kiita ja
tänapada? Oh mõikime meie karjastega sinu juure jääda,
et sind auukatuses kummardada, ja sulle tänu ja kiitust
südameme puhtuses ja wagaduses ohwriks tuua. Anna
meile siis ise sest kallist jõulupühast õiget õnnistust, et
temast hele walgus langetaks meie elu pääle. Lase oma
palet meile ja töitidele paista, kes surma warju orus
istuvad, ja tee meid Jumala lasteks ja igawese elu pä-
rijateks. Jah, sina lihaks saanud Sõna, ela ta meie sees,
ja ilmuta meile oma auu siin häda orus ja ahastuse
maal, ja lase meid ükstord sinna jõuda, kus meie sind
palgest palgeste näeme sinu igawese auu ja wäe sees.
Aamen.

Jõulu tõise päha õhtul.

Seest Jumala arm, mis õnnistust saadab, on
ilmunud kõigile inimestele; ja juhatas meid, et
meie peame ära salgama jumalakarimata elu,
ja ilmalikud hirmud, ja peame mõistlikult ja
õieti jumalakarlikult elama sesinatses maail-
mas, ja ootama õnnist lootust, ja suure Ju-
mala, ja meie õnnistegija Jeesuse Kristuse auu
ilmumist, kes iseennast meie eest on annud, et
ta meid pidi äralumastama kõigest ülekohtust,
ja puhastama enesele iserahwaks, mis usin hää
tööle. Tit. 2, 11—14.

Igawene Jumal, taewane Isa, ainus elu hallikas
ja elu algus! Sinu järje ette kogume ennast weel sel
õhtu tunnil sind tänama ja kiitma oma palwe-ohwriga,
et arm, mis õnnistust saadab, ta meile on ilmunud Jee-
suses Kristuses, sinu Pojas. Oma halastuse kõige kal-

lima wara, oma armsa Poja, oled sina meie õnnistuseks meie kinkinud. Kuus jõuame selle eest tänada, meie wäesed ja wiletsad! Tee selleks meid ise kõlbuliseks, ja aita, et meie sind auustame südamliku armastuse ja lapseliku sõnakuulamise läbi. Ära lasse seda kallist püha enne lõppeda, kui meie meelt parandame ja seda kindlat nõuu wõtame, oma ihu ja hinge, oma waimu ja wäge, kõite seks pühendada, et meie sind teenime. Murra katki kurja waimu ja patu ahelad, mis ainult meie hinge õnnistust tahawad riisuda. Anna ise meile uut südant ja uut waimu, et meie sinu õiged lapsed oleme, ja sind teenime igaweses õiguses, wagaduses ja õnnistuses. Õnnista selleks ka seda armast õhtu-tundi, ja kina ihu hingab, lasse hing igawese taewa rahu järele igatseda, kus meie sind saame nägema palgest palgeste. Seda anna omast armust, wägew ja helde Issa, Jeesuse Kristuse oma armsa Poja läbi. Amen.

Jõulu kolmandama püha hommikul.

Ja sina, Petlehem Swrata, see on wähe, et sa oled Juuda tuhandete seas; sinust peab mulle wälja tulema see, kes peab walitseja olema Isra-elis; ja tema wäljaminemised on wanast igawesest ajast olnud. Mika. 5, 1.

Õigewägewam, igawene Jumal! Meie täname ja kiidame sind jälle sel armsal hommikul, et sina oma jõulu-armu nii rohkesti meie üle oled wälja walanud. Meie täname sind, et sina meie häda ja waewa pääle oled waadanud, ja oma armsa Poja meie lihaste oled saatnud, meie wäesuse ja waewa sisse, et meie sinu armust rikkaks saaksime. Meie palume sind, armas taewane Issa, walgusta meie südamid armuga, et meie

üksi sinu suure halastuse pääle loodame, sinu armsa Poja sündimisest ennast südamest rõõmustame, südames rahu tunneme, ja kõiki, risti kannatamisega kanname. Lase ka meie koda ja süda Betlemmaks saada, oma rahu ja rõõmu asemeks pühäs waimus, kuna sina meid toidad igawese elu leiwaga. Siis tahame sinu halastust kõikidega, kes sind armastawad, kiita ja auustada põlwest põlweni. Amen.

Jõulu kolmandama püha õhtul.

Kes teie Jeshoomat kardate, lootke Jeshooma pääle; seesama on nende abi ja nende kilp. Jeshooma mõtleb meie pääle, tema õnnistab; tema õnnistab Israeli sugu, ta õnnistab Aaroni sugu. Ta õnnistab neid, kes Jeshoomat kardawad, pisukest nii hästi kui suuri. Laam. I. 115, 11—14.

Jesand Jeesus Kristus, sina elawa Jumala Poeg, sina oled ka täna oma taewa armuga meie ligi olnud, ja oled kõige häda ja õnnetust meie päält ära pöörnud. Mu ja kiitus olgu sinule sinu truuduse ja häätetegemiste eest, mida sina igapäew meile üles näitad. Kes oleme meie, Jesand, et sa nii suure halastusega meie pääle waatab? Oh anna meile üksi andeks, kui meie sinu suurt halastust oleme ära unustanud, sinu wasta oleme pattu teinud, ja maailma ja liha enam oleme teeninud, kui sind. Waata ka edaspidi meie pääle oma suure halastuse pärast. Tee meid wabaks ülekohtu teenistusest. Ärsu patu paelad tatti, mis meid weel kinni peawad. Anna meile jõudu sind õiguses teenida, mis su meele pärast on. Hoia meid kõige ihu ja hinge kahju eest. Aita meid ka seda risti tanda, mida sinu rahumõtted

meile pääle panewad. Ja ka risti all ilmuta meile oma wäge ja auu, Issand Jeesus, kes sa Isa ja Püha waimuga elad ja walitsed igawesest ajast igaweste. Amen.

2. Suure Needi.

Suure Needi hommikul.

Waata, see on Jumala Tall, kes maailma patu ära kannab. Joh. 1, 29.

Oh imelikku armu, oh taewalikku halastust! Meie seisatame Kolgata mäel, päälae asemel häbi paigal. Aga meie patused peame siin kingad jalast tõmbama, sest see paik on püha! Siin on Jumala koja püham paik ja taewa wäraw. Sest Jumala Poeg ohwerdab ennast siin patuste asemel äralepitamise ohwriks. Waata, risti sambas ripud sina, minu Issand ja Omistegija, minu pärast ja minu kasuks. Ohwritallena oled sina ennast ohwerdanud minu asemel. Ja meie jääme püha wärisemisega sinu järje ette seisatama. Meie palume: Oh sina Jumala Tall, kes sa maailma patud kannad, heida armu ka minu pääle! Sel kallil mälestuse tunnil seisame sinu ees, kus sa ennast kurjategijate sekka lastsid armata, risti sambale ülendada, ja oma püha käsi ja jalgu lastsid läbi uurida; kus sina surma läksid, et mina elu saaksin! Oh Issand Jeesus Kristus, oma surmaga oled sina maailma äralepitanud, põrgu ja kurati ärawõitnud. Sinu juure, sinu risti alla, põgeneme meie siin häda orus. Ole sina meie lunastus ja rõõm, oh Jumala Tall, kes sa maailma patud ära kannad. Anna meile meie suured patud andeks. Rüstuta meie wõlakiri ära oma kalli werrega ja ilma süüta kannatamisega.

Ole sina meie kilp ja meie wari, kui ka meie surma orus läime. Ja kui meie tumikene juba täna peaks tulema, aita meid oma raste kannatamise ja libeda ristisurma pärast, et ka meie sinuga wõiksimel lõpetada ja wõita. Kuule meid selleks, oh püha Jumala Tall, kes ja maailma patud ära kannab. Amen.

Suure Needi õhtul.

Aga Kristus on tulnud, kui tulema hää asjade ülempreester, ja ühe suurema ja täiema telgi läbi, mis ei ole kättega tehtud, see on: mis ei ole seda wiisi ehitatud. Ja ei mitte siiskude ega wafskate were läbi, waid oma were läbi on tema ükskord sinna püha paiga sisse läinud, ja igawese äralumastamise leidnud. Hebr. 9, 11, 12.

Oh püha Lunastaja ja maailma Õnnistegija, sina ainus ülempreester ja maailma äralepitaja. Müüd on lõpetud sinu kannatamine, lõpetatud sinu raste ohwritöö, terve ilma äralumastus ja äralepitamine. Kattki kistud on wõlakiri, mis meie wasta tunnistab. Sest igawese äralumastamise oled sina leidnud omas surmas ja omas weres. Sest Jumal oli sinu sees, ja lepitab maailma enesega ära. Ei jõua meie waene muld ja põrm sind selle armu eest tänada. Üksi paluda tahame ja ohata sinu risti all: Lase oma kannatamist ja -risti walu meil ikka hinge ees seista, et sinu weri ka meie üle tuleks arapääsemiseks ja igaweseks eluks. Anna meile armu ja jõudu sinust kinni hakata, et meie sinu sisse kaswame ja otsani jääme. Sinu kannatamise mälestus tehtu ka meid kannatlikuks, kui ka meie peame risti kandma. Ja kui meie tahame ära wõjida, siis toeta meid oma karjatse käega; ja kui meie wiimne tumikene tuleb, siis

tee meile oma ülewase püha-koja uks lahti, et ka meie sinna täiemasse telki saame, mis mitte kättega pole tehtud, sina igawene ülempreester, kes ka meid oma werrega oled äralepitanud. Seda aita meid ise, püha Jumala Tall, oma püha kannatamise ja surma pärast. Amen.

3. Ülestõusmise pühal.

Siimesel ülestõusmise püha hommikul.

Agas ingel kostis, ja ütles naeste wasta: Ärge kartke mitte, sest ma tean, et teie oistte Jeesust, kes oli risti löödud. Seda ep ole sin; sest ka on ülestõusnud, nõnda kui tema on ütelnud; tulge tenna, waadake aset, kus Issand on maganud. Mat. 28, 5—8.

Issand Jeesus Kristus, ka wägew lõutoer Juuda soost, sina olid surnud, ja waata, sina elad nüüd. Surma oled sina ära mõitnud ja pörgu oled sina wangi pannud. Sina oled surmast üles tõusnud ja meile seega kadumata elu ja huffaminemata põlwe walge ette toonud. Meie täname sind selle suure ärateenimata armu eest, ja palume sind: mõia meile meie filmad oma püha waimu filmasalmiga, et ka meie sinu ülestõusmise suurt saladust ära mõistame ja sellest oma närtsinud hinge jahutame. Weerita ka meie hinge eest patu mõla raske kivi, ja walgusta meie usufilmad, et meie näeme, kuis sina meid patu needmisest ja karistusest, pörgust ja surmast oled äralunastanud, et meie nüüd Jumala lapsed olème, keda tema mitte ei saa ära heitma. Ülestõusnud Issand, lase ka meid oma ülestõusmise wäest osa saada, et ka meie oma wana Adamat ära uputame ja uues elus käime.

Ja kui wiimne tunnitene tuleb, siis aita, et meie surmas ei sure, waid wasta läheme suurele ülestõusmise-päewale, kus enam surma ega walu ega ohkamist ei ole, kus wanad asjad on mööda läinud, ja kõik on uueks saanud. Seda aita meid, wägew elu würst Jeesus, oma walurikka surma ja wõidurikka ülestõusmise pärast. Amen.

Esimese ülestõusmise päha õhtul.

Seepärast pühkige wälja wana haputaigen; et teie uus taigen wõiksite olla, nõnda kui teie hapnemata olete; sest ka meie paasatall Kristus on meie eest tapetud. Seepärast pidagem nüüd pühad, ei mitte wanas haputaignas, ei kurjuse ega kawaluse haputaignas; waid selge meele ja hapnemata taignas. 1. Kor. 5, 7. 8.

Meie kiidame sind, kõige wägewam Jumal ja auu-
tuningas, et sina Jeesuse Kristuse, oma Poja, hauast oled üles
äratanud, ja et sa temas häda ja surma, patu ja kurati
oled ära wõitnud. Meie kiidame sind, Jeesus Kristus,
igawene elu würst, et sina surma oled ära wõitnud, ja
elu ja huffaminemata põlwe oled walge ette toonud.
Meie hing on rõõmus ja hõiskab, et meil nii wägew
Sunnistegija on. Sina, kõige püham, ei wõinud surma
mitte jääda, waid oled kaljust ja hauast wõidule läbi
tunginud. Nüüd teame meie, et ka haud meid ei saa
sinni pidama, waid tund tuleb, kus sa ka meie põrmu
saad äratama. Oh anna meile elawat usku sinu üles-
tõusmise sisse, ja päha elu ja päha meelt, et ka meie
suure ülestõusmise päewal sinu järje ette wõiksite jääda.
Alga, päha paasatall, weel on palju patu haputaignat
sinu rahwa seas, pühi seda ise wälja, et meie uueks

taignaks saakfime. Weel on palju pimedust ja ületohut nende kestel, kes sinu omad peakfivad olema. Ja kui see ei kau, saab armu päite meerima ja õhtu tulema igaweseks tohtuks. Aga, Issand, tule sina ja jää meie juure, täna õhtu ja igal ajal, siis saame pühi pidama selge meele ja tõe hapnemata taignas. Tule oma ülestõusmise wäega, siis saamad meie furnuluud elawaks saama, ja meie saame sinu suurt armu nägema siin ajalikult ja ükstord igawesti. Amen.

Tõise ülestõusmise püha hommikul.

Ja nemad tõusiwad sellamal tunnil ülesse, ja läkfiwad tagasi Jeruusalemma, ja leidfiwad need ükstoiskümmend, ja neid, kes nende juures oliwad, koos olewat, kes ütlesiwad: Issand on tõeste üles tõusnud, ja ennast Siimonale näidanud. Luf. 24, 33, 34.

Issand Jeesus Kristus, sina oled üles tõusnud meie rahu tooma, sest sina oled ennast omastele pääle omal ülestõusmise ilmutanud, ja oled nende kurwastuse rõõmuks muutnud. Ilmu ka meile sel kallil hommiku tunnil, lase seda päewa meile armupäewaks saada, kus meie sinu ülestõusmisest õieti rõõmustame. Ilmu meile täna ja igal ajal omas ülestõusmise auus, et meie kangeks saame usus sinu sisse, ja kindlaks igawese elu lootuses. Sinu ülestõusmise wägi tungigu meie waimu meelde ja hinge, et hädas ja ohus, walus ja waewas meie julgus ära ei kau. Anna armust, et meie pattu enese üle mitte walitseda ei lase, waid et meie teda ära mõidame. Ja kui meie wiimne walu ja surma häda tuleb, Issand, ja elu würst, tule siis ise kosutama, kinni-

tama ja abi andma, et meie surmast elusse tungime, kus meie sind näeme palgest palgeste, kes ja surma oled ära mõitnud. Amen.

Tõise ülestõusmise päha õhtul.

Kiidetud olgu Jumal ja meie Issanda Jeesuse Kristuse Issa, kes oma suure halastuse pärast meid uuesti on sünnitanud elavaks lootuseks Jeesuse Kristuse ülestõusmise läbi, üheks paranduseks, mis ei või hukka minna ega ära teutatud saada ega ära närgtsida, mis taewasse on kallele pandud. 1. Peetr. 1, 3, 4.

Helde Jumal, halastaja taewane Issa, meie tuleme jälle oma õhtu-ohviriga sinu ette, sind uuesti tänama, et sina Jeesuse Kristuse, meie Issanda surnutest oled üles äratanud, ja meile temaga elu ja õnnistust oled kinkinud. Seda suurt armu oled sina meile ka möödäläinud päeval uuesti meie hinge ette pannud, ja oled meid ka päälegi kõige ihu ja hinge häda eest hoidnud ja kaitstud. Meie oleme muld ja põrmu, ja ei jõua selle armu eest sind ial õieti tänada. Tule sellepärast, elu würist ja rahu tooja, ise uuesti meie hinge; anna meile armu, et meie sinu mõidurikka ülestõusmise sisse rõõmsaste usume, teda oma kallimaks hingewaraks peame, tema wäes päha waimu abiga ka pattudest ülestõuseme ja uues elus käime. Õpeta meid üksi seda üht nõudma, mis ülewal, et meie kaduwate liha himude eest põgeneme, mis hinge wasta sõdiwad, et meie ükskord tõotatud taewa paranduse kätte saame. Ja kus waematud ja wiletsad ahastuses nutawad, haiged ja surijad sinu poole õhtawad, siis kinnita neid selle lootusega, et sina ülestõusmise pühäl

meid uuesti oled sünnitanud. Ja kui meie viimne tunnitene tuleb, siis aita sina meid surma ära võita, et meie sinu igavesesse riiki saame, kus meie sind näeme palgest palgeste, sina meie Issand ja õnnistuse Jumal. Amen.

Kolmandama ülestõusmise päeva hommikul.

Jeesus ütles temale: Naene, mis sa nutad? Keda sa otsid? Tema mõtles, et see pidi kärner olema, ja ütles temale: Issand, kui sina teda oled ära kannud, siis ütles mulle, kus sa teda oled pannud, ja ma tahan teda ära võtta. Jeesus ütles temale: Maria! Tema pööris ennast ümber, ja ütles temale: Rabbuni, see on õpetaja! Joh. 20, 15, 16.

Issand Jeesus, sina ülestõusnud Aralunastaja, sina tuled meie juure, kui ka meie sind ei tunnegi nagu Mariat, kes sind üksi kärneriks pidas. Oh, sina oled ka kärner, aga taevaline kärner, kes ära närtsinud lille tahab üles tõsta oma armu käega, sina oled kärner, kes äratadunud paradüüsi ukse meile lahti tegi oma wäe ja wõimuga. Kui ka meie filmad veel peetakse, aga meie saame sind ommeti nägema ja tundma. Tule siis, Issand, nõnda meie juure, et meie filmad pea awatakse. Tule rõõmusta ka meid, nagu nutjat Mariat. Sina oled risti all kroonile jõudnud, aga meie kõnnime siin veel filmapisarate maal. Ja siin ei taha meie sind tunda ja sinu häält kuulda. Sellepärast tulemegi sinu juure kõigega, mis meie südamt waevab, ja palume sind: Issand, tule, jää ka meie juure, et meie sinu auu näeme, ja meie mure ennast rõõmuks muudaks. Rabbuni, sina päha Issand ja õpetaja, tõmba ka meid oma õnnistegija

südame ligi, siis saame termeks saama, ja sind igawesti kiitma. Amen.

Rolmandama ülestõusmise päha õhtul.

Aga kui nemad seda rääkiswad, seisis Jeesus ise nende keskel, ja ütles neile: **Rahu olgu teile!** Lut. 24. 36.

Issand Jeesus, sina meie ainus Õnnistegija, meie oleme sel õhtu tunnil weel sinu palge ette tulnud, et sa ka meile oma rahu soovitfid. Meie hing on waawatud, ja waim on mure wangis. Sest meie oleme nii nõdrad ja arad iseenesest. Meie kiskdame ja hüüame sinu rahu järele. Meie tahaksime oma terve koorma maha panna ja sinu jalgade ette jääda, sina rahuwürst ja õnnistuse tooja. Meie palume sind: nagu sa kinnise ukse läbi oma jüingrite juure tulid, tule nõnda ka meie ligi, ja tungi meie kinni pandud südamest läbi. Sina oléd meie eest surma kannatanud ja ülestõusmist pühitsenud, et meil igawene rahu peaks olema. Oh tule siis oma taewa rahuga meie hinge, nimelt sel armsal õhtu tunnil. Ja kui pimedus meie ümber maad katab, lasse oma armu päike meile selgesti paista. Lasse tema walgust nimelt neisse hingedesse tungida, kes mures ja ahastuses on, ja ka see öö oma woodit silma weega katab. Jah, meie kõikidele ole sina rõõmustajaks kilbits ja päikseks, Issand Jeesus, kes sa hauast rahu kaasa tõid, ja surma ära wõitfid. Amen.

4. Relipühil.

Esimese nelipühi hommikul.

Ma tahan wett wälja walada selle pääle, kel jänu on, ja jookswaid wesi kuiva maa

pääle; ma tahan oma waimu wälja walada
 su soo pääle, ja oma õnnistust sinu suguwõsa
 pääle, et nemad peawad kaswama kui rohu
 sees, kui rämblakad weeloikude ääres. Jef.
 44, 3. 4.

Õhha Issand, õnnistuse Jumal! Suure töotuse
 oled sina annud, et sa oma waimu wihma tahad walada
 meie südame nõmmele, ja et sa kewadised tuuled meie
 südame talwest tahad lasta üle puhuda. Imewiisil
 oled sina seda tõeks teinud kallil Nelipühi päewal, kus
 sa oma armu-waimu wälja walasid kõige liha pääle.
 Selle suure imeteu pärast kummardame sel hommiku-
 tunnil sinu ees omad põlwed, sind tänades ja kiites.
 Sest suur on sinu arm, äraarmamata sinu halastus,
 millega sina meie waese põrmu pääle mõtled. Aga,
 Issand Jeesus, sina taewa läinud rahu kuningas, meie
 palume sind ka: Sinu sees on püha waimu täius,
 meie oleme waesed ja tühjad, ja ootame sinu armu
 tasast wihma. Õhha waimu wäes tahad sina meid lahti
 teha kõigest patust ja wõlast. Oh meie palume sind:
 saada meile, sa patuste sõber, seda rõõmustajat, kes
 meie hinge puhastaks; saada meile lapse põlwe waimu,
 et meie usume: meie oleme Jumalast ära walitsetud!
 Rinnita meid temaga meie walus ja waewas, meie elus
 ja surmas. Ja kui meie huuled enam ei saa rääkida,
 ja meie süda enam ei saa paluda, siis kosta sina meie
 eest, Jumal Õhha waim, sa igawese elu õht, oma ära
 rääkimata ohkamisega. Tule täna ja igal ajal, ja kuule
 oma laste palwet, ja lasse oma kohisemist meid kuulda,
 et meie rahwas ja kirik mõiks uueks saada. Seda anna
 omast suurest armust, oh Jumal Õhha waim, sa püha
 rõõmustaja. Amen.

Esimene Melipühi õhtul.

Ja ma tahan teile uue südame anda, uue waimu teie sisse anda, ja kiwise südame ära saata teie lihast, ja teile lihase südame anda, ja oma waimu tahan ma teile anda, ja teha, et siis wõtate käära minu seaduste sees, ja mu kohtuseadused pidada, ja nende järele teha. - He-seekiel 36, 26. 27.

Oh halastaja Jumal, armas taewane Jsa! Meie oleme sel kallil õhtu tunnil ennast sinu palge ette kogunud, et sind tänada ja kiita. Sest suur, ära arwamata suur on see halastus, mida sina meile oled üles näitnud. Kallis, kaunis ja magus on see kosutus olnud, mida sina sel kallil armu-pühäl uuesti meie hinge oled walanud. Oh Jssand, kes oleme meie, et sa meile nii palju armu üles näitad? Waesed patused, kes palju pattu teewad, ja selget nuhtlust teeniwad. Aga sina armu ja halastuse Jumal, meie palume sind: anna meile Jeesuse, meie Jssanda, pärast meie patud andeks, anna meile oma püha waimu, et ta meilt meie wana sõnakuulamata südame ära wõttaks, ja meid seesugusteks teeks, kes sinu seaduste sees käiwad, su kohtuseadused peawad, ja nende järele teewad. Sest tule weel sel õhtu tunnil meid walgustama, ja igawene rõõmustaja, Jssand Jumal Püha Waim! Ja kui meie wiimne õhtu tuleb, siis anna meile oma iseäralikku armu, et meie mitte surma dösse ära ei kau, waid ärkame igawesele elule ja igawesele ilule. Seda kuule meid, püha Jsa, Jeesuse Kristuse, meie Jssanda pärast. Amen.

Tõise Nelipühi hommikul.

Nõnda on Jumal maailma armastanud, et tema oma ainu sündinud Poja on annud, et ükski, kes tema sisse usub, ei pea hukka saama, waid et igawene elu temal peab olema. Joh. 3, 16.

Oh Jumal, igawene Issand! Meie tuleme sel armsal hommiku tunnil sinu ette, et sind sinu lunastatud rahwaga tänada ja kiita. Meie ülendame sinu ära armamata halastust ja armu, ja kummardame sinu ette põrmu. Meie oleme waesed patused, aga sina oled püha. Meie armastame maailma ja tema himu, aga sina oled armastuse wäärilisem, kui terve ilm oma auuga ja iluga. Oh sina igawene elu waim! Üks ainus eludhuke sinu suust on enam, kui terve maailma elu, ja üks ainus sõna sinu püha huultelt on enam, kui terve ilma tarkus ja tema kuulus wara. Kui meie ka terve ilma kasuks saaksime, aga kui meil sind ei oleks, ja elu waim ja ainus elu hallikas, siis peaksime ommeti hukka minema. Oh anna meile seda waimu, mis sinu järele ihaldab. Wala oma wäge taewast wälja jõe wiisi. Lase oma püha tuluke põleda, ja meie hinged sinu tulemist oodata. Sinu kogudus on kuiwaks jäänud nagu nõmme maa. Lase oma wihma kohada igawestest pilwetest. Kannata sina oma nõbradega. Meie oleme pimeduses. Wii sina meid walguse juure. Wita meid seda täna ja igal ajal oma armu wäega, ja elu waim ja püha rõõmustaja. Amen.

Tõise Nelipühi õhtul.

Mu hingel on jänu Jumala järele, elawa Jumala järele; millal tulen ma sinna, kus ma Jumala palge ette saan. Taam. l. 42, 3.

Oh püha elu waim ja taewaline rõõmustaja!
 Kuus oled sina sel kallil ajal ja ka nimelt
 sel mööda läinud kallil päewal meie hinge kofuta-
 nud, ja meile seda üht pakkunud, mis meile üle kõige
 tarwis. Ra ihu poolest oled sina meid oma helde käega
 õnnistanud. Aga, püha kolmainus Jumal, sina Igawene,
 kes sa olid, oled ja saad olema, meie tuleme weel oma
 õhtu-ohwriga alandlikult sinu palge ette. Lase seda oma
 meele pärast olla. Meie tuleme sinu järje ette oma Is-
 sanda ja Õnnistegija nimel, ja palume sind: anna meile
 tema pärast kõik meie patud andeks, mis meie mööda
 läinud päewal ja enne seda sinu püha käsu wasta oleme
 teinud. Oh Issand! Meie oleme muld ja põrm, siiski
 on meie hingel jänu sinu järele, jänu elawa Jumala
 järele, tema ihaldab wäga, et ta su palge ette saaks.
 Kuule ise seda hinge iha; õnnista selleks meie öö hin-
 gamist, ja lase meid ükskord igawesti eneses hingata,
 ja truu Jumal, kes sa meid oled lunastanud. Amen.

Kolmandama Melipühi hommikul.

Pööra mind ümber, siis pööran mina üm-
 ber, sest sina oled Jehoowa, mu Jumal. Jerem. 31, 18.

Issand Jumal, armas taewane Isa, waata omas
 armus meie pääle, kui meie oma palwe ohwriga sinu
 palge ette astume. Suurt armu oled sina sel kallil
 ajal meile üles näidanud, aga ära lahku nüüdki weel
 meist ära, sest muidu saab hing uuesti närtsima ja
 süda kuivama. Pööra sina meid ise ümber, siis pöö-
 rame ümber, Jehoowa, meie õnnistuse Jumal. Tee
 sina meie süda uueks oma armu läbi. Anna meile
 tõsist patustpöörmist, elawat usku ja südamlikku armas-
 tust, et meie sinu meele pärast wõiksime olla. Anna

meile jõudu pattu ära mõita, iseennast ära salata, ja neis jälgedes käia, kus sina Issand ja Õnnistegija meie eel oled käinud. Anna ise, et meie ka risti, mida sina hääks arwad meile pääle panna, hää melega tanname, nii et meie risti all kroonile ja mõideldes mõikšime mõidule saada. Jah, lasse meid mõidule saada oma püha palge ette, kus meie sind mõikšime igawesti kiita ja tänada, ja halastuse ja õnnistuse Jumal. Amen.

Kolmandama Nelipühi õhtul.

Kes nüüd hääle meelel tema sõna wasta mõikšiwad, neid ristiti, ja sel päewal koguti nende juure ligi 3000 hinget. Aga nemad jäiwad alati apostlite õpetuse ja osasaamise ja leiwanurdmise ja palwete sisse. Ap.'t. 2, 41. 42.

Oh taewane Isa, helde armuline Jumal! Sinu armu läbi on need kallid päewad rahuga mööda läinud. Kuis jõuame sind selle eest tänada ja kiita! Ja weel tuleb sel armsal õhtu tunnil meie meelde, kuis see kogudus, mida sina Nelipühil rajasid, oli kui Jumala tellinimeste juures. Nad jäiwad apostlite õpetuse juure, jäiwad ühe osasaamise sisse, nad elasiwad armastuses kui wennad sääl esimeses risti koguduses! Püha Issand, hoia ka meid igal ajal omas selges ja puhtas õpetuses. See olgu kui selge hallita wesi, mis meie hinge kosutab. Siis saame ka õieti elama kui Jumala lapsed. Jah, püha Isa, juhata sina meid kõige tõe sisse. Anna meile oma waimu, et meie sind tunneme, kui meie õndsuse hallikat, ja Jeesust Kristust sinu Poega, keda sina meie Õnnistegijaks oled saatnud. Igawene elu waim! Nõdmusta sina meid kurwastuses, ja kinnita meid meie nõdruses. Istuta seda õigust meie hinge, mida Issand Jee-

jus meile on teeninud. Anna meie waimule tunnistust, et meie Jumala lapsed oleme. Ja kui meie ihu hingab, siis walwa sina ja õhla meie eest oma ärarääkimata ohkamisega armujärje ees. Ja et meie mitte ei tea, kui ligi see tunnite on, kus meie igawese hingamise sisse läheme, siis õpeta meid igal ajal walmis olema maailmast lahkuma, et hingamise sisse saaksime, mis Jumala rahwal weel ees on. Seda anna omast armust, püha kolmainus Jumal! Amen.

B. Üleüldised palwed ja pühad mõtlemised terwe kiriku-aasta pühade kohta.

1. Kristuse tulemiseks ja kiriku aasta alguseks.

Teie wärwavad, tõstke omad pääd ülesse, ja teie igawesed ukсед! laske hendid üles tõsta, et auukuningas wõib sisse tulla. Kes on see auukuningas? Jehoowa, tugew ja wägew Jehoowa, wägew sõjas. Wägede Jehoowa, seesama on auukuningas. Laam. I. 24, 7. 8. 10.

Nõnda pühitset püha laulit juba wana seaduse ajal omas lootuses ja palwes seda suurt sündmust, et tõotatud Lunastaja ja Kuningas pidi oma riiki tulema. Jeesus Kristus on see Kuningas. Tema on tulnud ja tuleb weel. Oma waimu mäega tuleb tema oma koguduse sisse, et teda oma wiimse tulemise wasta walmistada. Aga kuis mõtame meie teda wasta? Kui üks maa-

päälne kuningas oma rahwa seffa oma järje päält astub, siis on rahwas täis hõiskamist ja rõõmu, südamed täis ilu ja elu. Siin tuleb aga meie juure enam, kui ilmalitu kuningas au. Kristus on elawa Jumala poeg. Tema tulemine on maailma äralunastamine. Seitse kümme aastat on seatud su rahwale ja su püha linnale — nii oli prohwet Taaniel kuulutanud — pärast peab üle astumist ära keeldama, ja pattusid ära lõpetama, ja ülekohtu eest äralepitamist tehta ja õigust saadetama, mis igawesti kestab, ja nägemist ja prohwetisõna peab kinnitatama otsegu pitsariga, ja õigepühamat peab mõitama. Misfugune kuningas töö! Misfugune riik! Jah, Kristus on enam, kui selle ilma kuningas. Tema on maailma lahti teinud surma ja patu paelust. Mau pää on tema rõhunud. Riigi on tema rajanud, mis igawesti kestab. Ka meie oleme tema riigi rahwas. Ja ka meie seffa tuleb meie Issand uuesti. Tema on wägede Jehoowa, aga tema tuleb alanduses, tafaduses. Tema tuleb, et ristile minna ja sellega krooni ka meile mõita. Õpime siis ka meie selle kuningaga käest, kuis ennast õieti alandada. Alanduse läbi saame ka meie ülendusesse saama. Käi talle wasta kui auukuningale, kes aga üffi armu toob. Sillutame talle teed oma armastusega, paneme usu küündlad põlema, et kuningas meie üle mõiks rõõmutada. Palume teda, et ta ise meid mõtaks walmistada, et meie ka siis tema ees mõiksime seista, kui ta wiimse auuga oma riigis tuleb.

Hosianna Taaweti pojale, kiidetud olgu, kes tuleb Issanda nimel, nõnda hõiskame ka meie sinu ees, armurikas Siioni kuningas, ja tahame sind tänada, et sa

omas suures halastuses ennast meie waewa ja waesuse sisse oled alandanud. Oh kui rõõmsaks peaksite meie sellepärast saama. Sest meie roomame siin selle ilma põrmus ja tolmus ja ohtame patu ja surma sidemete all. Sellepärast tule, püha Jumala Poeg, ja ilmuta ennast meile uuesti oma armu ja rahu wäega. Tule meie südamesse ja wõta tema sees enesele elu aset teha. Walmista meid oma püha waimuga ka tulewal kiriku-aastal, et meie sinu wiimse püha tulemise pääle oodame, kus sa kohut tahad mõista elawate ja surnute pääle. Ka meid wõta sina siis elusse saata omas suures kuninga wäes oma igawese halastuse pärast. Amen.

2. Jõulupühaks.

Ja ingel ütles neile: Arge kartke! sest waata, ma kuulutan teile suurt rõõmu, mis kõige rahwale peab saama. Sest teile on täna Baaweti linnas Gnnistegija sündinud, kes on Issand Kristus. Lut. 2, 10. 11.

Uhte Rooma riik, mille wägirikka walitjuse ajal seda sõnumit kuulutati, on ära kadunud. Ka Juudat pole enam, kelle mägede pääle esimene püha öö oma jõulu waraga langes. Aga Jeesus Kristus ja kõik, mis tema sündimine maailmale tõi, kestab põlwest põlweni. See armu sõnum jääb: Jumal on a walikus saanud lihas. Ja sõna sai lihas ja wõttis kui ühes majas meie seas elada! See Sõna oli Jumala juures ja oli Jumal ise. Aga nüüd saab tema lihaks, katab ennast meie waesusega, wõtab sulase kuju enese pääle, et meie eest kannatada. Kas sa mõistad seda? Ei ial! Siis kummarda üksi selle armastuse ette, mis sinu waese pääle halastab. Andkem auu

ja wäge sellele Jumalale, kes taewa maha jätab ja meie häda orgu astub. Jah, Jumala poeg on inimese lapselts saanud, et meid ära lunastada. Tema on waesufesse alla tulnud, et meid rikkaks teha; kui wäeti lapsuke on tema sõimes, et meie omas nõdruses kartuse kautaksime; kui süüta lapsuke nutab tema pisaraid, et meie silma- wesi wõits ära kuivada. Kui jumalik laps astub tema selle ilma öösse, sest walgus ja armastus peab tema juurest kõike ilma woolama. Püha, püha, püha on Issand Jehooma! Kes patune, peab tema ees warisema! Nõnda oli hüütud terwel wana seaduse ajal. Aga nüüd hõiskab ingli suu: Urge kartke! Dotamata imesõnumi ohkajale ilmale! Tungigu tema ka meie hinge. Tutgu ka meie südamest taewa wägede tunnistus: Au olgu Jumalale kõrges, ja maa pääl rahu ja inimestest hää meel!

Meie täname sind, kõige kõrgema Jumala poeg, et sina oma Isa järjelt meie häda sisse oled alla tulnud, meie liha ja werd enese pääle oled wõtnud. Sellega oled sina meid oma jumaliku auu osalifets teinud. Sinu püha sündimise läbi oleme meie nüüd taewale uuesti sünnitatud, meie wõime keelmata Isa juure saada ja rohkesti sisse minna sinu igawesesse kuningriiki. Siis aita meid nüüd kõiki weel, sina armurikas Immanuel, et meie sinu lihaks- ja saamise õnnist saladust õieti ära mõistame, sinu suurt taewalikku halastust ikka meeles peame, temast ikka ennast rõõmustame ja uut elu jõudu saame. Seisa sellega meie juures kunni meie wiimseni hingetõmbamiseni; ja ka siis, kui meie süda lõhkeb, ole sina meie kilp ja meie wari, meie õnnistus ja rõõm. Kui meie sureme, lasse meid enese juures igawesti elada, selle juure halastuse pärast, mis meie kasuks lihaks saanud. Seda anna meile, igawene rahuwürst ja taewaline Siilo,

oma püha nime pärast, kellele olgu au ja kiitus ja vägi igawesest ajast igawesti. Amen.

3. Wana aasta õhtuks.

Ma mõtlen päewade pääle, mis wanast, aastate pääle, mis ammuft ajast. Ja tahan järele mõelda, kõik sinu tööd ja kõnelda su tegudeft. — Jumal, sinu wiis on püha. Laaw. I. 77, 6. 13. 14.

Waisfel ööl istus Assaw oma kandle juures, mure fuidames, ja hing täis waewa ja walu. Siis pööris tema omad filmad päewade pääle, mis wanast, aastate poole, mis ammu mööda läinud, ja nii palju Jumala imeteesid tuli tema meelde, nii palju ustawust ja halasust, nii palju armu, mida tema oli maitanud, et ta rõõmsasti oma pää wõis üles tõsta. Ja seda laulu, mida tema kaebamisega oli alganud, wõis tema kiitusega lõpetada.

Assawi farnatsjed oleme ka meie täna. Ka meie mõtleme päewade pääle, mis wanast, aegade pääle, mis mööda lennanud. Sest üks aasta on jälle mööda oma mure ja rõõmuga, oma walu ja waewaga. Meie elu jõgi on suurte sammudega edasi woolanud. Tema on meid surmatunnile lähemale wiinud. Tema on meile kuulutanud, et meie rohi oleme, mis hommiku õitseb ja õhtu ära lõigatakse. Aga mitte üffi seda, waid palju enam weel ka seda, et meil Jumal on, kes aitab, ja Issand Jehoowa, kes surmast wälja wiib. Jah: Issand, sina oled meile eluasemeks olnud põlwest põlweni! Ka seda tahame täna tunnistada. Ka seda oleme uuesti maitanud mööda läinud aastal. Meie Issand on meid kannud nagu kotta tiitwul. Kui ta meid ka karistas, aga

tema aitas meid ka jälle. Ka tema karistus oli kosutus, tema nuhtlus oli armastus, mis meid usule kaswatas. Tema mõtted oliwad armu mõtted, tema teed oliwad armu teed. Issand, sinu wiis on kõigiti püha! nõnda peame ka meie tunnistama oma wana aasta õhtu palwes.

Oh helde Jumal, halastaja taewane Isa, siin seisame meie oma wana aasta õhtu-ohwriga kui elawad tunnistused selle suure halastuse ja armu kohta, mida sina meile oled üles näitnud. Sina oled meile suuri asju teinud, sest oleme meie wäga rõõmsad. Oma halastuse jõe oled sina meie üle wälja walanud. Taewa leiwaga ja elu weega omas sõnas ja sakramendis oled sa meid kosutanud; kõige häda ja kahju eest oled sa meid hoidnud. Ka päewalikku leiba ei ole sa meile mitte keel- nud. Ja kui sa meid ka karistasi, ka see on armas- tus olnud. Sinu wiis on kõiges püha olnud. Aga, püha Issand, elu rändamine peab ju uueste jälle pääle hakkama. Mitte üksi päewa ajal, piltses öö pimeduses peame meie käima. Aga Issand, tule sina meie juure, siis on walge, kui ka õhtu jõuab ja päike weerib. Sinu püha kätte anname ennast oma waewadega ja waludega, oma hädadega ja pattudega. Sinu püha kätte anname kõik, mis meil on: ihu ja hinge, naese ja lapse, linna ja maa, kiriku ja kooli, terwed ja haiged, elawad ja surijad, sinu risti rahwa ja kõik inimesed. Jumal, sinu tee on püha! Saada meid üksi oma tee pääl ja lasse meid tema pääl käia, siis saame wissisti, kui meie rändamise aastad mööda on, kui tulew aasta juba meile wiimses peats olema ja kui suurt hingamise aasta on alanud, taewa koori- dega uute keeltega sinu järje ees tunnistama: Issand, sinu wiis on püha! Riidetud olgu sinu nimi igawesest ajast igawesti. Amen.

4. Uues aastaks.

Mina olen A ning O, Algmine ja Ots, ütles Jssand, kes on ja kes oli, ja kes tuleb, see kõige vägemam. Joh. 1, 8.

Püha, suur ja kuninglik sõna meie igawese Jssanda juust, üks sõna, mille juures kõik kartus tulewase aja kohta peab kaduma. Meie vaatame wana aastasse tagasi, ja iga päew tõendab meile jääl, et meie Jumal elab. Tema helbusel pole veel otsa, ja tema ustamus on wäga suur. Suitsewat tahti pole tema ära kustutanud, ja kõikawat pilliroogu pole tema murdnud. Kas oleme aga selle eest ka tänanud? Eks pea meie häbi pärast põrmu langema Kõigewägemama palge ees. Aga ärge kartkem: Jssand tahab armuline olla, Jeesu nimel saame edasi jõudma. Tema on feesama eila ja täna ja igawesest ajast igawesti. Tema pärast ei pea meid ükski wõimus Jumala armastusest lahutama. Ka uus aasta saab meile walu ja waewa tooma: aga Jssandaga tahame meie kõike tunda; tema auuks ka kannatada. Patu wasta tahame wõidelda, iseennast ära salata. Meele ärakehtmine ei pea meie ligi tulema, sest meie oleme Jumala warju all. Ja saab ka uue aasta rada meile surmateeks: Kristus on meie elu, suremine meie kasu. Tema on ülempreester, kes Jumala järje ees meie eest kostab. Tema kilbi taga saame warjus elama, sest tema on meie juures kunni ilma otsani.

Jah, sinu nimel, ja kõigewägemam Jumal, tahame lippu üles tõsta, sinu nimel, ja helde Õnnistegija, uut aastat algata. Küll on tema jaoks meie silma ees weel pime ja tundmata, aga seda teame: sina tahad meie ees käia, tule sambas öösel ja õnnistuse pilwega päewal. Sellepärast jätame kõik sinu armu hoolde, mis meil on;

sinu armu järje ette jääme seisatama, ja palume: Issandal meie Jumalal olgu lahke meel meie vastu; ta kinnitagu meie käte tööd meie juures, meie käte tööd kinnitagu tema.

Karjane, su hoolele
 Jäägu karjased ja kari,
 Hoia sa meid heldeste,
 Raitsku meid su armu vari,
 Et siin usus kindlats jääme,
 Taemas usutrooni saame.

5. Kolme kuninga ehk Issanda ilmumise vühaks.

Tõuse üles, saagu sa valgustatud, sest sinu valgus tuleb, ja Jeesooma au tõuseb su üle. Sest waata, pimedus katab maad, ja pilkane pime rahvast; aga sinu üle tõuseb Jeesooma, ja tema au näikse sinu pääl. Ja paganad peavad su valguse järel käima, ja kuningad paistuse järel, mis sulle tõuseb. Jes. 60, 1—3.

Jeesus Kristus, elama Jumala poeg, tema on see valgus, mis Israeli valgustab ja paganad selgusele saadab. Tema on suur armupäike, mis surma-oru elavaks teeb. Tema on see rahukuningas, kes rahu toob rahutumale ilmale. Tema kustutab paganate jänu, kes surma orust käed mäele sirutavad, ja hüüavad: Tule alla ja aita meid!

Jah, Issand Jeesus, sina oled paganate valgus ja rahwaste õnnistus kunni ilma otsani. Meie täname sind, Jaakobi täht, et sa tõusnud oled ja oled kõige ilma rahwastele oma armu ja abi pakkunud. Sina oled tõsine

valgus, mis kõit inimesed valgustab, kes seia ilma tulevad. Kase siis oma suurt auu paista rahwaste üle, et ükski neist ära ei kauks. Sest waata, lugemata hulgad on veel pimeduse paelus. Pimedus katub veel maad ja pillane pime rahwast. Seepärast wõta sina halastada nende kõiide pääle, kes veel pimeduse wõrtudes õhtawad. Oh sina kuningate kuningas, löhu ära Saadana wägewuse wallid, kisu katti pimeduse ahelad, wista ümber eba-jumalate altrid, ja häwita ära kõik templid, kus sinu au ei asu. Sinule on antud meelewald üle taewa ja maa — siis ilmu nüüd oma jumaluse wäega, et sinu püha sõna rohkestes wälja laguneb, ja südamid ära wõidab igaweseks eluks. Ennista nimelt oma sõna kuulutajaid paganate kestel; aita neid nende raskes ammetis, et waenlased nende üle wõimust ei saa, et wete wood neid ära ei uputa, ja kõrbe kuumus neile tahju ei tee! Aga ärata ka neid, kes veel ristirahwa kestel paganlikus pimeduses elawad; ära anna neile enne rahu, kui nad sind on kätte leidnud. Ja meile kõiidele ilmu sina kui õiguse päite, et meie sinu palge ees wõiksime seista, kui sa igaweste oma riiki tuled. Jah, tule wissist, Issand Jeesus! - Amen.

Palwe päewaks.

Õhjatuma häda seest hüüan mina sinu poole, Jeesu! Issand, kuule mu häält, sinu kõrwad pangu tähele mu alandlikku palumiste häält. Kui sina, Jeesu! tahaksid kõik üle-kõhut meeles pidada, kes siis jõuaks, Issand, sinu ees seista? Laam. I. 130, 1—3.

Palwe päew on rahwale suur meeleparanduse ja pihti päew. Rahwas ja tema wanemad, ülemad ja

alamad, rittad ja waesed, nemad kõik loguwad ennast oma Issanda ette omas suures hädas. Jah, sinna tuleme meie kõik, ei mitte oma õigusega, waid oma patuga; mitte sellega, mis meie teinud, waid sellega mis meie tegemata jätnud. Meie tuleme sinna oma patu koormaga. Ja sellepärast tunneme meie ka surma häda omas ihus. Meie palume: Põhjatumä häda seest hüüan mina sinu poole, Jehoowa!

Kes nõnda omast südamest palub, kes oma häda tunneb oma süü olewat — ja kes ära tabund pojaga paremad mõtted saab, tema peab armu leidma. Aga seks on tarwis, et meie tõesti ära tunneme, ei mitte üksi, kui õnnetumad meie oma patu pärast oleme, waid ka seda, kuis meie patt on meeletus ja surma süü; ja tõisiks on tarwis, et meie seda siis kahetseme, mitte nagu Rain ja Juudas, waid nagu Peetrus, kuma meie kurwaks saame, et meie isa südamele walu teinud, ja isakoja maha jätnud. Ja wiimaks on weel tarwis, et meie kurwastus põlewaks ihaks saaks armu järele, mis meid sunnib pattu illestunnistama, ja mis kõiges surma-hädas süüsi armu pääle loodab. On siis, armas hing, palwe päew ses mõttes ka sulle suureks pihti-päewaks, siis saab ka sinu wasta Issand üttelema: Ole julge, sinu patt on sulle andeks antud! Kes ennast tunneb kohtuga wõlgu olewat, aga kes süüsi jääb oma Issanda ette, ja hüüab: Kui mu liha ära lõppeb ja mu süda ka, siis oled sa, Jumal! mu südame kalju ja osa igaweste! — tema peab kohtu asemel armu saama.

Galastaja ja igawene Jumal, meie Issanda Jeesuse Aristuse Isa, meie waesed patused inimesed tunnistame sinu püha palge ees, et meie, nagu juba meie wanemad, palju pattu oleme teinud, ja sinu nuhtlust igapidi oleme ära teeninud. Aga meie kahetseme kõike seda oma meele-

tust kõigest südamest; ja et sina meie Isa oled, kes patuse surma mitte ei taha, sellepärast põgeneme meie sinu väga suure halastuse juure, ja õhkame: Oh Issand ja Isa, ära karista meid mitte oma vihas, nagu meie oleme teeninud. Ära heida meid mitte oma palge eest ära, ja ära lase meid mitte otša saada, vaid nagu isa laste pääle halastab, nõnda halasta ka meie pääle. Ära luba mitte, et see wiina mägi, mida sina oled istutanud, jälle saaks ära hävitatud, vaid tõuse üles, Issand, oma lange käega, tee jälle hääd meie maale ja iga rahwale, kus sa oma sõnaga elu aset wõtnud. Ja wiimaks loogu, ustaw hingebe karjane, kõi omad ära kadunud lambad sinna isakotta, kus üks kari ja karjane saab olema. Seta anna meile armu, püha Issand, oma kibeda kannatamise ja walurikka surma pärast. Oh sina Jumala Tall, kes sa maailma patud kannad, heida armu meie pääle, anna meile oma rahu! Amen.

7. Issanda kannatamise ajaks.

a) Kannataja Jumala sulane.

Tõesti, meie haigused on tema enese pääle wõtnud, ja kõik meie walu kannud. Tema on meie üleastmise pärast haawatud, ja meie ülekohtu pärast ära rõhutatud; karistus oli tema pääl, et meil pidi rahu olema, ja tema muhkude läbi on meile terwis tulnud. Jes. 53, 4. 5.

Meie astume risti alla Kolgata mäel. Säl ripub häbi sambas Jeesus Kristus, elawa Jumala Poeg. Walumereft on ta läbi läinud, ära pekstud ja ära waeutatud, kui mees, kes oli walu täis, ja kuulus haiguseft. Aga need on meie haigused, mida tema kannab, meie walu,

mida tema tunneb. Meie asemel läheb kohtu paita Jeesus, Jumala sulane, kes kannatab; Jumala tall, kes ennast ohverdada lasseb. Lange siis põlvile, patune, risti alla, ja täna armu, mis sinu eest sureb. Sina wilets ja waene, saa üpnis wäga rõõmsaks: Kolgata ristil leiad sina enesele ärapäästja. Sää! on uks, mis ta ärakadunud pojad isatotta wiib; ta rööwel risti sambas saab paradiisi aeda; kannataja Jumala sulase läbiuuritud käed lasewad tema sinna sisse. Jeesuse, meie Issanda, veri on halastuse meri. See uputab meie patu koorma ära. See loputab meid meie ülekohtust, et meie saame walgemaks kui lumi. Sest karistus oli meie Issanda pääl, et meil pidi rahu olema, ja tema muhkude läbi on meile termis tulnud. Jah rahu — seda saame saama, kui meie usus sellest werisest Issandast kinni peame, ja üksi tema pääle loodame. Rohtu pilwed saawad mööda minema; Jumala armu päite saab läbi tungima. Risti all saab patune, kes surma teeninud, ära lepitatud. Risti löödud Issanda haawades saame meie termeks. Sää! on rohtu kõige ilma häbade wasta. Surmgi muudub eluks sellele, kes nende haawade pääle oma lootuse paneb.

Jah, sina risti löödud turingas, sina sirutad wälja oma läbi uuritud käed, et termet ilma oma rinna naale tõmmata. Sina sured meie eest, kes meie surma teeninud. Kudas jõuame meie tänada selle kõige eest, mis sina kannatanud? Sinu waenlased pole sind waitset surmapalwetki lastnud paluda, sinu jüngrid on sind maha jätnud, Juudas on sind ära annud ja Peetrus ära salanud. See on maailma patt, mida sina kannad, ja ta minu patt, mille pärast sina kannatab. Aga sina oled helde ja wäga suur oma halastuse poolest. Sina maksad minu wõla ära, ja kingid mulle Jumala laste wabaduse.

Sinu walu on minu ilu, sinu surm minu elu. Tule siis, suur hingede karjane, ja ela usus ka meie sees oma surma wäega igaweseks eluks. Pane oma risti õnnistust ka meie maa, rahwa ja koguduse pääle. Nagu sina meid surmani armastasid, lase ka meid sind wasta armastada, kas meie elame ehk sureme. Sinu were wäes ja sinu surma janus saagu ka meie suremine igaweseks eluks. Seda anna armust, Jumala Tall, kes sa maailma patud ära kannab. Amen.

b) Kannataja wahemees — siiski elawa Jumala poeg!

Aga Jeesus jäi wait. Ja ülem preester kostis ja ütles tema wastu: Mina wannutan sind elawa Jumala juures, et sina meile ütled, kas sa oled Kristus, Jumala poeg? Ja Jeesus ütles tema wastu: Jah, mina olen! õnneti ütlen mina teile: sest ajast peate teie nägema inimese Poja istumat Jumala wäe paremal pool, ja tulewat taewa pilwete pääl. Matt. 26, 63. 64.

Ülemapreestri Hanna ees on Issand seisnud. Wale wale tõrwa on sääl pühama wasta astunud. Waletunnistajaid on teda huffa mõistma sunnitud. Issandat on Jumala teutajaks teha püüetud. Aga torba pole see mitte läinud. Issand ise on selle kõige pääle waitinud. Wale teutuse wasta pole tõe kuningal midagi ütelda. Aga see on tema wihameestele suureks meelepahanduseks. Kudas tema omast suust tõendust saada, et Jeesus Jumala teutaja on? Üksi niisugust wõimad nemad surma saata. Sääl tõuseb Raimas üles. Ammeti wõimuses kui ülempreester paneb tema suure wandeliku küsimuse ette: Kas Jeesus on Kristus, tõsine tõotatud Messias? Kas ta on Jumala poeg, kes ennast Issaga ütleb

ühes olemises olemat? Püha filma pill! maa ja taewas, inglid ja põrgu ootavad: mis saab kohtu-aine was-
tama? Jah, ma olen, on Issanda wastus. Tema on
jelles wandega kinnitanud: meie Issand on Jumal
malast ja walgus walgusest! Selle wande
pärast langeme põrmu. Sest nüüd ei pruugi meie hing
enam kahe wahel olla. Seda wannet on see wandunud,
kelle suus mitte petust pole olnud. Meie wõime nüüd
julgesti kõige ristikogudusega tunnistada: „Mina usun,
et Jeesus Kristus, tõsine Jumal, kes omast Isast iga-
weste on sündinud, minu Issand on.“ Tõise otsuse tegi
Juuda suur kohus. Tema mõistis Issanda surma kui
Jumala teutaja. Seda teadis Issand ette. Aga Juud-
laste otsusega pole wiimne otsus weel tehtud. Surma
mõistetud Issand on ka nüüd oma wihameeeste kohtu-
mõitstja. Ja ta kutsub neid oma kohtu lauale, mida
tema aja lõpul saab üles seadma. Sest see Issand,
keda olas-kroonil krooniti, saab ükstord auuga tulema
ja igawese auujärje üles seadma.

Issand Jeesus, minu igawene Aralunastaja, mina
tänan sind, et sa lausa ja awalikult oled tunnistanud, et
sa oled Kristus, elawa Jumala Poeg. Mina ütlen, sulle
kiitust ja tänu, et sa selle tõe tunnistuse eest häbi ja
teutust enese pääle oled wõtnud, palge pääle sülitada ja
ennast liüia oled lastnud. Oh sina igawene kuningas,
kes sa tõsine tõde ja taewaline tarkus oled, tee oma ju-
maluse püha saladus meile waestele patustele igaweseks
hinge waraks. Anna armu, et sa meile ial mitte pa-
handuseks ei oleks, nagu Juuda rahwale, waid Jumala
wäeks igaweseks eluks. Rauta meie umbustu ja hinge
leigust, ja oma kohtu pärast tee meid lahti kohtuotsusest
ja hullamõistmisest. Oma surma pärast lasse meid kõiki
elusse jaada. Amen.

o) Suureks Neljapäevaks: Rannataja
 Issand — taema leib!

Aga inimene katsugu ise ennast läbi, ja nõnda sõogu tema sest leivast ja joogu selle kariku seest. Sest kes kõlvatu sõõb ja joob, see sõõb ja joob iseenesele ruhtlusest, sest tema ei tee wabet Issanda ihu juures. 1. Kor. 11, 28. 29.

Suurel Neljapäeval mäletame seda armu, et Issand sel päeval püha õhtusöömaaja sisse seadnud. See on tema wiimne testament. Siin annab tema meile uut armu armu pääle. Küll oleme ju pühas ristimises õhaks saanud tema küljes, kes on taewaline wiinapu. Kuid patt tahab meid meie õnnistuse kalju küljest jälle lahti kistuda. Aga pühal armulaual annab meile meie Issand selle jälle andeks. Tema kinnitab meid sees ofasaamises, millesse meid pühas ristimises wasta wõeti; tema kosutab meid armus, millesse ristimine meid asutas. Issand kosutab meid siin uues elus, mida tema meile kinkinud. Ema toidab oma last oma rinna piimaga, mis on liha tema lihast ja luu tema luust. Issand toidab meid siin kallimaga, mis temal on: oma ihu ja werega. Kii suur ja armu-rikas on meie Issanda wiimne testament! Aga wõtku iga mees seda õigel kombel wasta! Kallis arm wõib muidu hirmsaks hukatusesks saada! Aga kuis jõuame ennast õieti selleks walmistada? „Noa, see õige, tegi 100 aastat tööd oma laema kallal, et ennast ja tõisi wähesid selle sees päästa: Kuis wõin mina ühe tunniga ennast küllalt auufaste walmistada, et maailma loojat auufartusega wasta wõtta? Mooses, suur Jumala sulane ja ufutaw sõber, tegi ühe laeka kadumata puust, ja kardas selle puhtama kullaga, et käsulaudu sinna sisse panna, — ja mina kaduw loom, kuis

tohin mina julgeda käsu andjat ja elu loojat wasta wõtta? Saalomon, kõige targem Israeli kuningas, ehitas seitse aastat üliilust templit Jehooma auuks. Ja mina, wiletsam ja waesem inimene, kuis tohin mina julgeda sind oma kotta paluda, kes ma waewalt poolt tundi jõuan paluda? *) Sellepärast, püha Issand, tule sina meid ise kõlbulisets tegema. Uksi siis saame dieti valmistatud olema.

Jah, sina helbe ja armuritas Õnnistegija, sina lähed meie eest surma, aga enne seda teed sina meiega weel oma seaduse, et sinu surma teenistus meilt mitte ei pea ära kaduma. See on uus testament sinu weres, mis kõige ilma patu eest on ära walatud. Oh püham leping, oh püham testament! Sest selle sees annad sina meile kallimat wara oma armastuse pandiks, et igaüks, kes usuga sinu liha sööb ja sinu werd joob, mitte hukka ei pea minema, waid et temal igawene elu peab olema. Oh, anna siis, püha Õnnistegija, et meie seda söömaaga, mida täna sinu jüngrid esimest korda sõiwad, mitte halvaks ei pea, waid et meie teida wasta wõttes sinu surma kuulutame, kummi sina ise tuled, et meid sitt hädaorust oma igawese auu sisse wiia. Jah, tule wiisist', Issand Jeesus, et meie sinu igaweses riigis armu-laulal istume, ja seda armu kiidame, mis meid ära lunastanud were wäega. Amen.

d) Esimene ristisõna — ehk: kannataja ülempreesterlik palwe waenlaste eest.

Aga Jeesus ütles: Isa anna neile andeks, sest nemad ei tea mitte, mis nemad teewad. Luf. 23, 34.

*) Nii ütleb waga Kempeni Toomas ligi 100 aastat enne Lutherust; waata „Kriistliku kiriku lugu“ § 61.

Suure Reedi hommitul on nad Jssanda risti lõõnud. Sääil ripub tema kui ülempreester ja ohwri tall. Seitse lorda teeb tema üksi weel lahti oma püha suu. Tema näitab seega, misjuguuse meelega tema surma on läinud, ja mis see surm meile tähendab, kes meie ise surma oleme teeninud. See on meie surija kuninga wiimne testament. See on kui seitse kallimat perlit tema kuninga-troomis. Ja mis see on, mis tema kõige esmalt oma häbi-sambalt kuulutab? Kas tuld nende pääle taewast, kes ilma süüta werd walamad, kes meeletumas wihas oma ainisa hinge sõbra wasta mässawad? Ei, surija Jssand palub kõige esmalt oma waenlaste eest. See on tema kõige esimene risti-sõna. Jah waatkem, tema ei laeba mitte nende pääle, tema palub nende eest kui ülempreester? Ja nende wastus? Nemad teutawad teda wahetpidamata iga mees. Raad hüüawad nimelt: Kes kõisi aidanud, astugu risti päält maha! Jssand wõis seda. Aga et ta seda ei teinud, see oli meie pää-femine. Selle eest tänagem teda surmani!

Risti lõõnud Jssand! Mina waatan üles sinu risti poole; waata ka sina minu poole oma werise palgega. Sina astud oma mõrtfulate ja nende hukatuse wahele, ja sina laitsed neid, et see neid mitte ei pea ära uputama. Sina astud oma piinajate ja taewase Jsa wahele, ja palub taewa ja maa wahel puues: Jsa, anna andeks! Oh sina püha wahemees, saada oma lunastaja armuga ka minu juurest kõite hukatust kaugele; kosta ka minu eest oma Jsa ees oma risti-palwega; waata minu pääle oma kustawa filmaga, sest ka mina olin sinu Pilaatus ja Herodes, sinu pääle-läija ja risti lõõja. Ja weel enam. Nemad ei teadnud mitte, et sa olid Kristus, elawa Jumala poeg, sest muidu ei oleks nemad mitte auu Jssandat risti lõõnud. Mina aga tean seda, et sa

õige Õnnistegija oled — ja ma olen kind ommeti oma pattudega risti löönud, ja teen oma sõnakuulmata südamega sulle veel tuhat korda valu. Aga just sellepärast tahan mina sinu risti alla langeda, sinu jalgu oma sümapisaratega kasta, ja paluda: Issand, lae oma ristipalve ka minu hinge kohta mõjuda. Patu ka mulle oma jumaliku heldust, oma taevaliku armu, ja andetsandmist, mis ka minu patu hulga ära kautab. Saa sina ise, püha Issand, mulle koidu täheks, et ma patu unest üles ärkan, sinule elan, sinuga suren, et elu pärida igaveses elus, kus sa kui kuningas walitses igavesest ajast igavesti. Amen.

e) Teine risti sõna — ehk: kannataja Jeesus, taewa riigi kuningas.

Ja tema ütles Jeesuse wasta: Issand, mõtle minu pääle, kui sa oma kuningriiki tuled. Ja Jeesus ütles temale: Tõesti, mina ütlen sulle, läna pead sina minuga paradüüsis olema. Lut. 23, 42. 43.

Kui Issandat risti sambal meeletumad rahwa hulgad teutawad, siis teutab teda ka üks kurjategija tema risti kõrwas. Aga tõine sõitleb teda tema meeletuse pärast. Seesama on näinud, misuguse meelega Issand surma läinud. Püha tundmine on korraga ta patusest hingest läbi käinud: see surija on ilma süüta; aga küll oleme meie kahelaste seda teeninud, mis meie kannatame! Tema tunneb oma pattu, ja tunnistab seda üles. Ja veel enam: Kõik mis tema Issanda püha ligiduses näinud, see on teda selles usus kinnitanud: See Jeesus on seesama, kes pidi tulema Israeli ära lunastama. Tema saab jälle tulema kui kuningas. Aga kuis saan mina kõlwatu tema järje ees seisma? küsib ta süga-

wamas südamel walus. Ja siis waatab ta oma Issanda poole, ja õhtab: Issand, mõtle minu pääle, kui sa oma kuningriiki tuled! Teutust näeb surija rõõmel — aga ta tunnistab Issanda siiski kuninga olevat. See on suur usk, sündinud sügawast meeleparanduse walust. Ja see ei jää wastufeta! „Täna pead sina minuga paradüüsis olema“, wastabki Issand. Issand pakub enam, kui paluja palunud. Mitte ükstord tulewikus, sedamaid pidi tema ootamise rahupaita, Abraami sülle, saama, kus õndsad hinged Issanda wiimast ilmumist ootawad. Aga see, kes surres paradüüsi ukse awab, pole ise mitte waene ja wilets. See on kõige wägewam Jumala Poeg; see on Issandate Issand, kes ta surmast ära päästab; see on taewariigi kuningas, kes ta täna meie palwet kuuleb.

Jah, sina kõigewägewam Lunastaja ja Issand, meie täname sind, et sina patust pöörlilikule kurjategijale toewa ukse oled lahti teinud, kui sa ütlesid: täna pead sina minuga paradüüsis olema! Seda oled sina kõikide kasuks ütelnud, kes ennast sinu läbi lasewad ära lepitada. Meile kõikidele maksab, kui meie aga omad riided sinu were läbi laseme puhtaks peseda, sinu kallis sõna: täna pead sina elu leidma! Oh kõige armulisem Issand, heida siis ta meie pääle armu, nagu sa selle rõõwli pääle oled armu heitnud. Meie oleme surma teeninud, ja ei jõua midagi oma hinge lunastuseks anda; ei siis mitte meie tegudest, waid üksi omast armust lase meid õndsaks saada. Amen.

f) Kolmas risti-sõna — ehk: kannataja Jeesus, kui kuningas, kes leinaja ema eest muretseb.

Kui nüüd Jeesus oma ema nägi, ja jüngri sääl juures seiswat, keda tema armastas, ütles

ta oma ema wasta: **A**aene, waata, see on sinu poeg. **P**ärast ütles tema jünger wasta: **W**aata, see on sinu ema! **J**a sest samast tunnist wõttis jünger teda oma kotta.

Halasti ja paljalt ripub **J**ssand risti küljes. **M**idagi pole talle waraks jäänud, kui otas-troon pääs ja naelad tema käsks ja jalgus. **A**ga waata, siiski on üks suur wara weel surija **J**ssanda ligidal, tema ema, kallim wara, mis meil maa pääl wõib olla. **A**ga oh, seegi ema on ise kui kannatuselillite, mida talwe-tuul sedamaid tahab ära närtsitada. **T**õets on läinud, mis **S**iimeon kolmekümnekolme aasta eest kuulutanud. **M**õõt on walurikka ema hingest läbi tunginud. **S**elle poja peab tema kautama, kes talle nii palju oli olnud, ja seda weel nii toledas surmas! **A**ga waata — surija ristik jõuab ka siingi trööstida: emale annab ta pojases jüngeris, teda ta armastas; jünger hoolets annab tema oma ema, selle kallima, mis tal siin maa pääl weel oli. **R**alli neljandama käsu, millele iseäralik töötus antud, ja mille wasta ka meie nii sagedaste efsinud, selle täidab **J**ssand surmasti weel. **K**a seda teeb tema meie asemel, et meie efsimine meile ei peaks jüüts arwatama. **S**elle sõnaga on aga **J**ssand kõik lõpetanud, mis teda selle ilma külge sidus. **K**uningas on oma wiimse armastuse kohuse maa pääl ära täitnud. **N**üüd wõib kannatamine algata, mis ka taewa wärisema paneb.

Püha armurikkas **J**ssand, meie täname sind, et sa ka oma emale kuningaks ja ustawaks hooletandjaks oled jäänud, ehk sa küll sügawas walu meres juba wõitlesid, ehk sa küll omas lunastuse töös terve ilma hinge järele kosisid. **N**üüd teame meie: sina kustutad meie hinge jänu oma armu wiinaga, aga ka vähemates elu muredes ei taha sina meid mitte maha jätta. **J**a kui ka meie süda lõhkeb,

meie omased jäävad sinu ustamasse armu hoolde. Kui ta meie lahkume, nad langewad sinu rinna naale. Kui ta meie silmad kustuvad, sinu silmad saavad nende üle walwama, kes ja mitte ei uinu ega wäsi. Sina ise äratad leinajale lesele ja nutwale waesele lapsele Johannele, kes nende eest saab hoolitsema enam kui isa ja ema hoolega. Sest kui ta ema wõib oma last ära unustada, aga sina mitte, kes sa meid igawese armuga armastad. Amen.

g) Suure-Needi pühamad filmapilgud — eht: kaks raskemat kannatamise sõna kesket hirmsamat ahastuse merd. (Mel-
jas ja wies risti-sõna).

Ja üheksamal tunnil kaisendas Jeesus suure häälega, ja ütles: Oli, Oli, lamaa sabastani, see on: Mu Jumal, mu Jumal! miks sa mind oled maha jätnud. Aga pärast, kui Jeesus teadis, et kõik oli lõpetatud, et kiri pidi tõeks saama, ütles tema: Mul on jätku! Matt. 27, 46. Joh. 19, 28.

Juba oli Issand kolm tundi hirmsasti kannatanud. Tema on sügawamasse walu meresse jõudnud. Surm ise hakkab oma õigust tema püha hinge kohta nõudma. See walu on nii suur, et mõistmata loodusti sellest hakkab osa wõtma. Päite on oma walguse kautanud, nagu ei tahaks tema seda näha, kuis püha Jumala poeg ilma süüta kannatab. Tema katab oma palge kinni. Sääb hüüab siis meie Issand walu merest: Minu Jumal, minu Jumal, mispärast oled sina mind maha jätnud? Ara-armamata suur ja püha saladus! Jumalast mahajäetud on siin tõesti meie Issand. Tema on oma igawese Isa ees.

mitte kui poeg, waid kui ära heidetud patune, teda Jumal pidi ära lükkama ja surma ja kohtu kätte jätma. Tema on maha jäetud, et meie olime Jumala maha jätnud. Tema on patuks tehtud, et meie õiguseks saaksime. Tema maitseb meie asemel seda kohtuwihha, mida meie teeninud. Tema langeb hirmsama ahastuse öösse, et meie walgusesse saaksime. Tema maitseb siin igawese surma walu, et meile igawest elu teenida. — Aga mitte üksi tema hing, ka Issanda ihu pidi seda walutarikat põhjani maitsuma. Seda näitab Issanda wiies risti-sõna: Mul on jänu! Põlewate haawadega on tema juba kuus tundi risti-sambas rippunud. Surma häda on kõige kõrgemale tõusnud. Wiimne wõitlemine on käes. Sää! nõuab tema süda weel wiimast jahutust enne wiimast otust. Issandal on surma hädas põlew jänu. Ja tema nõuab selle jahutust, et meie peame kindlad olema: surma hädas ei pea meie jänu pärast ära närtstima!

Minu Issand, sina werine, wõitleja, surija kuninga! Sinu ahastus oli minu teenitud karistus, sinu äraarwamata walu minu süü; mina olin see, kelle pärast sina Jumalast maha jäetud, taewa ja maa wahel rippusid, ja walu meres ujusid. Et wete wood mind ära ei uputaks, läksid sina nende pimedasse põhja. Minu pärast tundsid sina jänu, et meie sinu risti all jänu tuneksime sinu järele, ja paluksime: Issand, anna meile elawat wett! Oh püha lunastaja arm! Meie süda on kui kuiwanud liima nõmm, tule kosuta seda oma were-armu pisaratel. Lase neid meile kasuks olla hinge ahastuse tules, ja jahuta meid oma were-armuga, et meie ükskord kohtutulesse ei saaks. Jah, mõtle meie pääle, helbe Issand, kui ka meil saab jänu olema surma hädas. Amen.

h) Suure=Reedi ohvri suur lõpetus — eht: tats püha mõidu sõna, milledega kannataja hõisates mõidab. (Ruues ja seitsmes risti=sõna).

Kui nüüd Jeesus äädikat sai võtnud, ütles tema: See on lõpetatud! Ja siis kiserdas tema suure häälega: Isa, sinu kätte annan mina oma waimu! Ja kui ta seda sai ütelnud, nõrgutas tema pääd ja heitis hinge.

Bimedus taub. Päite tungib jälle pilwetest läbi. Lõutoer Juuda suguharust on mõitnud. Lõpetatud! Isa sinu kätte annan mina oma waimu! hüüab tema surija suu. Suur, püha, äraarmamata tähtsusrikas sõna! See on mõidu hüüd, mille ees põrgu kohtub, kurat wäriseb, taewas rõõmu kandlit hakkab helistama. Nüüd on lõpetatud Jeesuse kannatamine, tema suur ohwritöö, terve patuse ilma ära lunastamine, mida nelituhat aastat oli oodetud. Ülempreester sureb aga kui mõitja. Selle täheks annab tema ise oma hinge Isa kätte ja Isa hoolbe. Paradiisi lähed hing, mis Isale kihlatud; wasta hõistawad temale waimud, kes wangis. Sest werise Talle pääs näewad nemad juba kuninga krooni. Sest Isa on teda igawese auuga juba krooninud, et ta ustaw oli surmani. Nõnda on mõitnud meie ülempreesterlik kuningas. Ja tema pärast mõidame ka meie, kui meie tema õiged alamad oleme. Sellest rõõmustage, kuningad ja prohwetid, kes teie ammu oma lunastamist ootsite, sellest rõõmustage apostlid ja weretunnistajad, sest wercarmus mõidate ka teie. Sellest rõõmusta ka sina, minu hing, sest risti all pean ka mina kroonile saama.

Oh sina püha ohvri tall, Issand Jeesus, meie täname sind, et sa meie kasuks põrgu ja surmaga mõidel-

nud, mõidu saanud ja kõik lõpetanud oled. See on lõpetatud! Sellest suurest sõnast tahan mina kinnipidada häda päeval, surma öös, ja kui ma kohtu tule ette pean minema. Selle sõna wäes tee ka mind täiemaks waimus, kindlamaks usus ja pühitsemises. Ja kui ka minu wiimne wõitlemine läheneb, siis seisa ise minu ligi oma püha mõidu wäega. Anna armu, et ma ennast sinu risti naale wõiksin toetada, kui süda hakkab lõhkema ja pää nõrkuma. Oma suure mõidu pärast lasse mind õnnistuse kalgule päästa, kui ma surmahädas hutatuse laenesse olen ära uppumas. Oma risti päält siruta ka minu poole omad käed wälja, et ma sinu juure wõiksin tippuda, kui silm kustub ja süda lõhkeb. Anna armu, et ka mina omal wiimisel tunnikesel ennast üksi sinu were ja surma pääle wõiksin toetada, ja sinu risti poole wadates wõiksin usklikult hüüda: Jsa, sinu kätte annan mina oma waimu! Jah, sina Jumala Tall, kes sa maailma patud ära kannad, heida armu minu pääle!

Kui lahkumine ligi,
 Mult ära lahku sa,
 Kui palgel surma higi,
 Mind wõta toeta.
 Kui lõhkeb minu süda,
 Siin kange risti käes,
 Siis lõpeta mu häda
 Sa oma were wäes.

i) Tähed pääle Jeesuse surma — ehk:
 kallis wili, mis Kolgata risti all meile
 walminud.

Ja waata, ette poodud tekk, mis templis
 kõige pühama ees, kärises lõhki kaheks ülemast

otstast alamast saadik. Ja hauad laskivad lahti, ja tõusivad üles palju pühade ihusid, kes olivad maganud. Ja pärast tema ülestõusmist tulivad nemad haudadest välja, ja laskivad pühasse linna, ja näitivad endid mitmele. Aga päälik ja need, kes temaga olivad, ja Jeesust hoidivad, kui nemad nägid maa wärisemat, ja mis sündis, kartivad nemad wäga, ja ütlesivad: **Õeste, seesinane oli Jumala Poeg!** Matt. 27, 51—54.

Kannataja Jeesus, kes suurel Reedil suri, oli tõine Adam. Tema seisib sääl ja suri terve inimese soo asemel, kes surma oli teeninud. Tema suri ka meie asemel, kes meie surmaga wõlgu. Tema surm oli asemilline ohwri-surm. Meie kõik oleksime surses igawesti ära kadunud, aga oma surmaga wõitis Jeesus surma ära ja tõi elu kaasa. Oma surmaga lepitab tema Isa wiha ära, mida patune ilm oli teeninud. Ja sel lepitamisel on igawene tähendus, sest Jeesus kannatab ja suri kui püha Jumala Poeg, mitte üksi kui inimene. Nõnda on tema igawese äralunastamise leidnud. Hebr. 9, 12. Seda tunnistawad juba tähed, mis Issanda surma järel on sündinud: 1. Wahetekk templis püha ja pühama paiga wahel lõhkeb; wahet ei pea enam olema püha Jumala ja patuse inimese wahel, igal ajal tohime meie tema armu-järje ette astuda; sest meil on eestkostja, kes meie eest kostab oma werrega. 2. Hauad lähewad lahti, wana testamendi pühad tulewad haudadest välja; surm ei jõua Issandat finni pidada; tal ei ole ka tema omaste üle wõimu; kes tema sisse usuvad, neile on tema ülestõusmine ja elu. 3. Jeesuse surm saab armu-tähets päälikule, kes patust pöörab, hirmu tähets rahwale, kel meelearandust ei ole. Aga ka

temagi mõib armu saada, kui ta lord jumalitule kurvas-
tusele ärtab, üle Juuda mägede lähed, ja meelearanduse
pisaraid nutab. Aga milleks on see Kolgata rist siis
meile? Olgu tema eluks Jeesuse, meie Issanda, pärast,
kes ka meie eest on surma läinud.

Oh sina Jumala Tall, kes sa maailma patud
kannad, meie täname sind, et sina waheteki püha ja pü-
hama paiga wahel oled ära kautanud, ja et sina armu-
järje kõikidele oled lahti teinud, kes ennast sinule ohwer-
davad, nagu sina ennast meile oled ohwerdanud. Meie
täname sind, et sina oma surmaga hauad oled avanud,
nii et meie uskuda mõime, et sinu pärast ka meie surma
ei mõi jääda. Oh ärata meid oma püha risti all, et
meie omast patu unest ärkame, ja usume: omas kib-
witsa kroonis oled sina auukuningas; ka häbi-sambal olid
sina Jumala poeg, sest sina surid meie asemel, et meie
elusse saaksime. Oh suur rahu würst ja igawene ülem-
preester, lase siis ka meid, oma werega riputatud, armu
järjele astuda, ja pühamasse paika saada, et meie sind
teenime preesterlikus ehtes ja igaweses õiguses. Ja kui
meie enne ka surma orust läbi käime, sinu surm saagu
meile eluks, elu würst Jeesus, kes ka surma oled ära
mõitnud.

Sind täname, oh Jeesus Krist,
Et sina surid meie eest,
Ja maksid meie patu süüd,
Et patust saime lahti nüüd.

Meid surmast päästa, Jeesute,
Kes Jumal sa ja inime,
Sa oma wiie haawaga
Meid wiimsest hädast awita!

Amen.

8. Ülestõusmise pühaks.

Aga tema ütles nende wasta: Ärge ehmatage, teie ootite Jeesust Maatsaretist, kes oli risti poodud: tema on üles tõusnud, teda ep ole siin, waata aset, kusju nemad teda oliwad pannud. Mark 16, 6.

Jüingrid on suure reedi tormides põgenenud. Wagad naesed mitte, kes Issanda sisse on uskunud. Miski alla on nemad jäänud, nii kaua kui see seisib. Issanda haura juure ruttawad nemad, nii wara, kui Juuda seadus seda lubas. Nagu pruut, kelle peigmes surnud, lähewad nad sinna, oma hingepeigmehele wiimast armastust üles näitama. Tähtis ja suur tunnistus naese usust, naese armastusest! Ime pühade-sõnumit peawat ka nemad kõige esmalt kuulma. Ärge ehmatage! hüüab neile ingli suu: Suur sõna kartwale südamele! otse samasugune, kui seda 33 aasta eest Betlema wäljal oli hüütud. Sää! kuulutati Jumala Poja lihasse tulemist, nüüd tema elusse tungimist surma wallast. Tema on ülestõusnud. Mis ootite teie elawat surnute juurest? Tema elab! Nõnda käib weel lähemalt selle suure sõnumi siju. Jah, tema elab! Waenlaste kivi ja pitsar pole teda pidada jõudnud. Issa on ennast jälle Poja poole tunnistanud. Tema on inglid saatnud, kes maa wärisema paniwad ja haura ukse awasiwad. Surma pandud Jeesus tõuseb üles kui wõitja. Maa wärisemine saatis teda haura rahule; see on tormi-kell, mis ka tema ülestõusmist kuulutab. Tema elab! Taewalised waimud astuwad jälle ühendusse kadunud ilma lastega. Ingli kannel kuulutab ilmale suurt hingamise päewa. Meie Issand elab! Wale tunnistusega on ta surma

saadetud. Aga tõde on mõitnud üle haua ja surma. Issand annab oma õigetele abi. Argu kartku teegi, kes ületohtu sunnil risti alla peab minema. Issand elab — ja ta meie saame elama! Kõigewägewam Jumal ja Isa, meie seisame hõisates sinu püha palge ees. Sina oled oma Poja, meie kalli tallede karjaste, surmast wälja wiinud, et ta elaks ja ta meie elaksime. Nüüd on meil tema surmas ja ülestõusmises igawene elu wägi, mis on õnnistus ja lootus, mis ta surma ära mõidab. Ja sina eluwürst ja auukuningas! Sina oled meie eest elu jätnud ja nüüd jälle elu wäega ennast ehitanud. Lase ta meid selle kõige pärast uskuda, loota ja mõita. Sinu läbi on surm ära mõidetud mõimuse sisse. Sellepärast rõõmusta sina meid, igawene rahuwürst, kui meie ta omaste haua ääres leiname. Ja kui ta meie ise haua ukkel seisatame: siruta sina armu-käsi wälja, et surmal meie üle mõimust mitte ei oleks. Ja kui meie silma pisaratega külwame, lase meid hõisates lõigata, oma surma ja ülestõusmise pärast. Amen.

9. Laewaminemise-pühaks.

Wiimaks, kui need üksteiskümmeend lauas istusiwad, näitas ta ennast, ja sõitles nende uskumata ja kõwa südant, et nemad neid ei olnud uskunud, kes teda oliwad näinud üles tõusnud olewat. Ja tema ütles neile: Minge kõike maailma ja kuulutage armuõpetust kõigele loomale. Kes usub ja keda ristitakse, see peab õndsaks saama; aga kes ei usu, teda peab hukka mõistatama. Ja Issand, kui ta nendega sai rääkinud,

wõeti üles taewa, ja istub Jumala paremal pool. Mark. 16, 14—16.

Meie astume waimus jüngrite hulka Olimäe lael ja waatame täis tänu ja rõõmu oma Issandale järele, kes taewa läheb, et jälle selle auu sisse astuda, mis temal oli enne maailma algust, et ta meile aset valmistada. Ja misjugune testament see on, mille tema omas-tega teeb! „Need on kuninga sõnad, keda õigusega tuleb kuningaks nimetada, et ta neile waestele kerjajatele käsu annab, wälja minna ja uut imejutlust kuulutada, mitte ühele linnale eht maale, waid kõige ilmale, würsti walbadele ja kuningriikidele. See on ju nii kange, nii ülirägaw käst, mille sarnast maailma enne mitte pole läinud; sest iga kuninga ja keisri käst ei lähe mitte kauge- male, kui üksi tema oma maale ja rahwa sekka; aga see käst läib üle kõigi kuningate, würstide, maa ja rahwa suurte ja väikeste, noorte ja wanade, tarkade ja pühade“ ütleb usuija Lutherus.

Dh Issand Jeesus Kristus, ja elawa Jumala poeg, sina oled pääle risti nüüd kroonile jõudnud ja oma igawesesse isamajasse tagasi läinud. Sina oled nüüd jälle kuningas omas igaweses armu-taewas, ja walitsed sääl oma kadumata riigi üle. Sinu juures on wabadus, walgus ja pühadus. — Meie aga ohkame siin weel patu wõimuse all, meie kanname weel kadumuse ahelaid, ja kardame walu ja häda ja surma. Aga sina tahad pisarad meie filmist ära pühkida, nii et walu ja waewa ja ka surma enam ei pea olema. Dh püha Issand, tee siis meid ise wabaks kõigest maailma murest; lase ka meid seda taga nõuda, mis ülewal; anna meile meie patud andeks; ja tuleb wiimne surma häda, ka siis lase meid üksi enese järele käia, et ka meie sinu taewasse saame, kus ja walitsed kui kuningate kuningas.

Raste risti all
 Anna rändajal'
 Waimu wäge, elu rammu,
 Kinnita ta nõdra sammu:
 Tõmba ükfine
 Meid su järele.
 Amen.

10. Melipühiks.

Ja kui Melipühi päew kätte sai, siis olivad nemad kõik ühel meel elu koos. Ja taewast sündis äkitselt kohisemine, otsegu kange tuul oleks puhunud, ja täitis kõik koja, kus nemad istusid. Ja neist nähti kui lõhutud tule keeli, ja see seisis iga ühe pääl nende seast. Ja nemad said kõik täis püha waimu, ja hakkasid rääkima kõigi keeli, nõnda kui waim neile andis selgesti üles rääkida. Ap. 2, 1—4.

Templi-tojas oodavad jügrid ja wagad hinged Issanda töötuse täitmist, püha waimu tulemist. Tema tuleb nüüd tõesti kange tuulekohaga taewast, sest uus elu õht hakkab loodust uueks looma. Tema tuleb tulekeelte näul jügrite pää pääle, sest püha leel pidi nüüd jügrite keeli uuele tunnistusele pühitsema. Ja see sündis. Sest need wälised tähed ei olnud pää-asi. Pää-asi oli see, et nad kõik täis püha waimu said. See tuleb kui igawene elu õht inimese furnuluid elawaks tegema. Ja et see nii on, näeme juba jügrite juures: õpetamata kalamehed on kirjatargaks saanud; nemad kõneldavad keeltes, mida nad ial pole õppinud; nad kiidavad Jumala suuri asju. Rahutus, mida Paabel toonud, taub ära. Rahutatud rahwaste asemel astub üks rahwas,

mis püha waimu wäes wenna-armus asub ja elab. See tuli, mida Jeesus oli süütama tulnud, läheb lausa põlema. Tema armastuse tuli hakkab oma wiimast täit wõidu jooksu. Niiüd hakkab tema neis südameses täiesti elama, keda tema oma werrega enesele ära ostnud. Nelipühi waim saab pühaks tuleks, mis südame ja suu uuele usule ja uuele elule walgustab.

Sina oled, püha Jsa, meile oma waimu annud, et ta sinu Poega meie sees seletaks ja tema asemel meid kinnitaks ja rõõmustaks. Oh kui wäga waja on meile seefugust rõõmustajat meie walus ja waewas, elus ja surmas, wiimses mõitlemises ja kohtu päewal. Täida siis ise täiesti meie südant tema taewa wäega, et meie mitte maailmale ja lihale ei ela, waid üksi sinule, meie kuningas ja Jumal. Kannatamises lase oma Poega itka meie silma ees olla, kes risti ja walu läbi igawese auu sisse läinud. Ja sina, kallis Snnistegija, tule ise selle waimu armu õhuga minu hinge, millega sina, kiusatuses ja kannatuses seisid, ja surmaga ära mõitsid. Tema wäega kinnita sina ise minu palwe jõudu, et mina taewalikkude hinge rohtu oma haigele hingele paluksin. Ja kui ma mitte ei tea, mis ma pean paluma, siis tule, Jumal Püha waim, ja kosta minu eest oma rääkimata õhtamisega. Jah, tule minu Issand ja Jumal. Amen.

11. Kolmainu Jumala pühaks.

Jeesus wastas ja ütles Nikodeemusele: Tõesti, tõesti mina ütlen sulle, kui keegi ei sünni ülewast, ei wõi tema mitte Jumala riiki näha. Joh. 3, 3.

Seeft tema seeft, ja tema läbi ja tema sisse on kõik asjad; temale olgu au igawesti. Amen. Room. 11, 36.

Tahame taewa riiki saada, peame uuesti ja ülewalt sündima. Mitte see, mis meie teeme, ei awa meile taewa ukse, waid see, milleks meie saame Issanda armust. See on suur saladus, millest kolmainu Jumala püha ewangelium kuulutab, suur saladus inimese südames. Aga weel suurem saladus on püha kolmainus ise. See on saladus Jumala südames. Aga otse see saladus saab meile kalliks ilmutamiseks, sest tema seletab meile ka meie uuesti-sündimise saladuse ära. Nõnda on siis ainult üks saladus meie silma ees, ja seegi kui kallis armu walgus. Jumal tahab meie sees elada, nii usume nüüd, sellepärast mõtab tema meid enne patust ja surmast ära lunastada. Isa, kes walguses elab, kuhu keegi ei mõi juure minna, ei mõi ise mitte auujärjelt alla tulla, tema saadab Poja, et ta meie asemel kannatab ja sureb. Ja Poeg, kes Isa juure tagasi läheb, peab meile ühe asemiku jätma, kes iga üksikut elu Kristuse kujusse muudab ja seletab. See on Püha waim, keda tema saadab. Nõnda saame meie kõik uueks, et kolmainus Jumal meie pääle halastab. Ja kallil kolmainu Jumala pühal tõstame palwe meeles filmab Isa poole, kes oma ainusündinud Poja on annud; Poja poole, kes surres meid lepitab ja ülestõustes meile igawese elu finnitab; Waimu poole, keda taewa läinud kuningas oma koguduse üle wälja walas kõige ta eluwäega, ja kes ikka weel tema kirikus elu annab ja elu asutab. Oh seda Jumala rikkuse ja tarkuse ja tundmise sügawust. Kui äraarwamata on tema kohtu mõistmised, ja äramõistmata tema wiisid!

Oh sina kolmainus, püha ja äramõistmata Jumal! Meie langeme sinu püha saladuse ette põrmu ja kummar-dame sinu taewaliku auu. Meie kõikide Isa, sina oled meid oma kaju järele loonud! Sinu eluõht lehwiw meie rinnas, ja sinu järele käib meie terve hinge iha. Meie

hingel on jänu Jumala, elawa Jumala järele. Oma silmadega ei wõi meie sind mitte näha, oma kätega sind katsuda. Sää! oled sina tulnud, Issand Jeesus, elawa Jumala poeg; sina oled meile Isa ilmutanud, meie patud kannud, andeks annud ja surma ära wõitnud. Sina olid enne kui Abraham oli, sina oled igawesest ajast. Seleta ka nüüd meid oma igawese auuga. Saada meile oma püha waimu, et meie sinu sarnadusesse sisse kaswame. Aga sina, waim kõrgusest ja walgus walgusest, lange ka meie pääle, ja ülennda ka meid. Sina uurid kõik jumaluse sügawused läbi; lasse ka meid wähegi kolmainisa Jumala püha saladusi aimata! Igawene tõe waim, juhata ka meid kõige tõe sisse. Amen.

! 12. Usupuhaastamise pühaks.

Seepärast arwame meie, et inimene õigeks saab ussu läbi, ilma käsutegusita. Room. 3, 28.

Risti koguduse päite oli warju alla saanud. Tema kallim pärli oli muda sisse maetud. Jumala sõna kuulhünnlajalg oli ümber lükatud. Ewangeliumi taewa wara asemele olwad inimlikud eksitused astunud. Aga kõigewägewam ütles uuesti: Saagu walgus! Ja walgus sai. Tema äratas tunnistajaid, kes kõigele ilmale pidiwad hüüdma: Hoi, tulge wee juure kõik, kennel jänu on, ja kennel ep ole raha; et tulge, ostke ilma rahata ja ilma hinnata wiina ja piima! Ja otse kui Jumala sõna wäga kalliks oli saanud, oli suur kuulutajate koor üles astunud. Nende eesotsas seisis Martin Lutherus, meie usu-isa. Tema käes oli Jumala sõna haamer. Batu ja eksituse unest püüdis tema sellega kristlikku ilma üles äratada. Piibli raamatu, mille lugemine rahwale keeldud oli, andis tema jälle koguduse kätte. Jumala sõna hallika

ümber pidi ta ennast ainu üksi jälle koguma. Nõnda
 saigi Lutherus usupuhastajaks. Ja puhastatud kiriku
 uksele kirjutas tema nimelt kuldkirjaga: Pühakiri
 on meie ainus usutundmise juhinõör ja
 hallikas. Mis püha kiri õpetab, seda võtame vastu;
 mis püha kiri mitte ei õpeta, seda lükkame tagasi. See
 on meie koguduse esimene põhjus-õpetus. Aga selle kõr-
 was astub kohe tõine: Inimene saab ainult
 õigeks usu läbi! Ra see pole mitte inimeste
 pääst wälja mõeldud. Ta on üksi meie esimese pää-
 õpetuse järg. Ta on ise raamatute raamatu wara-
 kambri wälja võetud. Ta on suur tunnistus, mida
 meie nimelt apostlile Paulusele järele tunnistame, kes
 hüüab: Meid mõistetakse õigeks tema ar-
 must ilma, äralunastamise läbi, mis
 Kristuse Jeesuse sees on. Room. 3, 23.
 Seepärast armame meie, et inimene
 õigeks saab usu läbi, ilma käsu tegu-
 sita. Room. 3, 28. See on siis meie kiriku alus:
 Jumala arm on tema algus, kes teda rajanud; Jumala
 sõna on tema valgus, mis meile paistab; aga tema
 nurgakivi on Kristus Jeesus, see kalju, keda surm ega
 põrgu ära ei võida.

Kõigewägewam ja halastaja Jumal, meie täname sind,
 et sa meie wanemaid ja meid pimedusest oled walguisele
 saatnud, ja oma kalli tööriista, Martin Lutheruse, läbi
 meile oma kuldküünla jala jälle oled põlema pannud.
 Jeruusaleem, kiida sina Issandat, ja Siion täna oma
 Jumalat, kes oma sõna annab, ja kelle sõna kuulutajaid
 on suur wägi. (Zaaw. l. 68, 12). Ja kõik, kes Issandat
 kardawad, ütelgu: Tema arm ja tõsidus kestab meie
 üle igawesti! Senni maani oled sina meile oma püha
 sõna kõige tormide ja päälekaimiste wasta hoidnud ja

laitsnud. Oh hoia meile ja meie lastele ka edaspidigi veel puhta ja õndsakstegewa õpetuse õnnistuse-kaewu, et ta sooned itka ja itka Jumala linna wõtaksiwad rõõmustada. Lase oma kogudust kõikumata selle kalju pääl seissta, mille pääle sina teda oled rajanud, ja anna talle õpetajaid oma südame järele. Wõta meid kui oma lam-baid oma warju alla, et meid ütski sinu käest ära ei kirts. Sets tee meid ka ise kangeks seissta, et meie walmis oleme rahu rõõmust sõnumit kuulutama, kuna ennast katame usutõlbiga, päha paneme õnnistuse raud-kübara, ja kätte wõtame waimu mõõga, mis on Jumala sõna. Nõnda lase meid ustawasti wõidelda wõitlewa koguduse kestel, et meie ütskord wõiksime wõitja kirikuga sinu igawese rahu sisse minna, kus meie sind, ja õnnis-tuse Jumal, näeme palgest palgeste. Amen.

13. Wõituse pühaks.

Õiik need ootawad sind, et sa nende roa annad omal ajal. Annad sa neile, siis korja-wad nemad kokku; teed sa oma käe lasti, siis saawad nende kõhud täidetud hääga. Paned sa oma palge warjule, siis tunnawad nemad hirmu; koristad sa ära nende waimu, siis hei-dawad nemad hinge, ja saawad jälle põrnuks. Laam. I. 104, 27—29.

Wõllu õnnistus, mida wasta wõtame, on uus tõen-dus, et meie Jumala heldus weel meie üle walitseb. Tema see on, kes igale hingele tema roa annab omal ajal, kes meidki toidab, kes meie tema kadumata kuju hinges kanname, aga kes ka ussifest mulla põues, ja

kaarna poja karjumist ära ei unusta. Mitte meie oma käsivars ei jõua meid täita ja toita. Meie oma palehigi ei jõua mitte üht ainust wilja tera ise walmis walmistada. Meie Issand see on, kes kõigele õnnistust annab. Sest kui tema kord oma palge warjule paneb, siis tunneme meie hirmu; ja kui tema oma elu-õhu tagasi tõmbab, siis saame meie põrmuks. Aga weel mõtleb meie pääle meie Issand. Tema on weel see suur Jumal, kelle päralt sügawad maakohad on ja kõige ülemad mägede otsad. Tema laud on ütlemata suur. Selle juures toidab tema wõeraid miljonite wiisi. Tema annab neile kõikidele nende rooga omal ajal, ja täidab kõik, mis elab häämeelega. Ra meile on ta uuesti oma isa kae lahti teinud, ehk meie seda küll pole ära teeninud. Tundkem seda tänuga ära, et ta meie pääle jälle halastanud, nagu isa laste pääle. Tulge, hõisatem Jehoomale, hüüdtem rõõmuga oma õnnistuse kalju poole!

Meie täname sind, helde ja armuline Jumal, et sa jälle oma aastat kui krooniga oled ehitanud, ja et sinu jäljed õnnistusest tilguvad. Ja kui keegi meist ka mure ja silmaweega oma wihtusid peaks kogunud olema, siis teame meie ommeti, et sa ka kaarnatele wõid käsku anda, et nad sinu omaksid toidawad; ja kui sina tahad, ei pea ka wäheene jahu watas ega õli kruusis ära lõppema. Anna siis, helde Issand, ka nüüdki jälle oma armu, et meie sinu andid rõõmsa ja tänuliku südamega tarwitame, et ihu toidus ka hinge kasu saadaks, et meie sinu häätegudes sind ära tunneme, ja ükskord sinu palge ees wõikšime igawesti lõigata ja hõisates wihtusid kanda. Seda anna meile, suur lõikuse Issand, omaft armust. Amen.

14. Surmante mälestuse-pühaks ja kiriku aasta lõpuks.

Sest Kristus on minu elu ja surm minu kasu. Willip. 1, 21.

Au meie kiriku aasta lõppeb, tuleb meie meele, kui palju elu õnne temaga jälle hauda on langenud. Piisavad tulewad uuesti silma, mida surma käst sünnitanud, kui ta mehe naesest, wanema lapsest, wenna sõsarast lahutas. Inimene on kui rohi; kui tuul tema üle läheb, siis ei ole teda enam. Meie sureme, et surm meie patu pall on, seda tunneme uuesti sügawa waluga. Aga Kristus on meie elu ja surm meie kasu! Ra seda usume, seda teame ta haua ääres, ja saame rõõmsaks. Tema on meie eest surmud ja meie kasuts üles tõusnud. Tema on surma ära kautanud, ja elu ja hullaminemata põlwe walge ette toonud. Surm, kus on sinu astel? Põrgu haud, kus on sinu mõimus? Aga tänu olgu Jumalale, kes meile mõimuse on annud, Jeesuse Kristuse, meie Issanda läbi! — nõnda mõiwad need hõisata, kes Kristuse sisse usuvad, kes tema omaks saanud tema surmas. Aga kui walutaja süda weel praegu ei taha waitida, siis waata tulewate asjade pääle, mida meie Issand meile kuulutab. Sest Jumal tahab ära pühkida kõik weepisarad nende silmist, ja surma ei pea enam olema, ega leinamist ega kisedamist, ega waewa ei pea enam olema; sest et esimesed asjad on ära läinud", ütleb seesama Issand, kelle käes on elu ja surma wõti. Sellepärast ärge leinakem kui need, kellel lootust ei ole! Sest kui meie elame, siis meie elame Issandale, ja kui meie sureme, siis meie sureme Issandale; sellepärast ehk meie

elame eht meie sureme, siis oleme meie Issanda päralt. Sest Kristus on meie elu, ja surm meie kasu!

Rõigewägewam Jumal, Issand üle elu ja surma, meie langeme sinu ette põrmu, et meie põrm oleme; meie õitseme nagu rohi ja närtsime pea ära, et meid meie ase enam ei tunne. Meie peame surema, aga kinnita sina meid ise ses usus, et meie ommeti elu tarwis oleme kutsutud. Ka meie omaksed, kes meilt ära lahkunud, nemad on sinu käes ja sinu halastuse hoole all. Kes neist hädad mõitlemist mõidelnud ja usku kinni pidanud, kes surres sinu armu-käest kinni hakanud, need on sinu juures, kus enam valu ja waewa ei ole. Need on rahu sisse saanud, nad hingawad omast tööst ja nende teud käiwad nende järel. Püha Issand, kingi siis ka meile püha igatssemist sinu igawese koja järele! Sina oled surma ära mõitnud; sellega rõõmusta kõiki leinajaid, kes weel nutawad ja kaebawad; wõta ise valu nende südamest, ja täida neid oma rahu ja rõõmuga. Aga, helbe Issand, anna ka meile oma waimu, et ka meie ennast õieti wõtaksime oma surma wasta walmistada; ja kui tuleb tema wiimne valu ja waew, siis lasse meid oma risti naale ennast toetada, et meie surma hädas mitte ei lange; oma were wäes kinnita meid, sina elu würst ja rahu kunigas, et meie wiimsest mõitlemisest nõnda läbi tungime, et sa ise elukrooni wõid meile päha panna. Jah, kolmainus Jumal, surma hädast wii meid elu sisse, et meie sinu walguses elame ja sinu halastust kiidame igawesest ajast igawesti. Amen.

III.

Pühitse meid oma tõe sees; sinu sõna on tõde.

Joh. 17, 17.

Noore rahva leeri-aeg ja õnnistamine.

A. Leeri-lapse leeri-aeg.

1. Leeri-aja alguseks.

Anna mulle aegsasti kuulda oma heldust, sest et ma sinu pääle loodan; anna mulle teada tee, mis ma pean käima, sest mu hing hingustab wäga su järele. Taam. I. 143, 8.

Issand Jeesus, minu Õnnistegija, mina tänan sind südamest, et sa ka mind selle kalli aja sisse oled saatnud, kus ma sinu pühale tõtt põhjalikult pean järele uurima ja sinu püha armulauale pean ette walmistatud saama. Oase mind ära tunda, et see tund, kuhu sina mind nüüd saadad, püha on, et ma omad kingad jalast tõmbaksin ja sind alanduses kummardaksin. Selleks õnnista sina seda kallist ettemalmistamise aega, et kõik, mis ma õpin ja kuulen, wõiks igawese elu wilja tanda.

Kingi sina ise mulle jõudu ja väge, et ma tõesti õnnistuse-tee kätte leiaksin. Nagu sina ise, kallid Issand, templis oma Isa sõna järele oled küsinud ja teda kuulnud, nõnda lasse ka mind pühalikult küsida ja kosta. Täida sina mind ise taewaliku tarkusega, et mina sind teenin ja sulle jäädavaks omanduseks saan. Pühas ristimises olen mina ju sinule ära kihlatud. Võta mind aga siiski weel wasta, ja võta sellele lepingule, mida sina minuga teinud, oma Jah ja Namen uuesti pitsariks pääle panna. Selleks lasse mind nimelt usufilmaga ära näha, mis sinu pühad tunnistused minu äralumastamisest on rääkinud. Lasse mind oma sõna õppida ja uurida, et tema waimu vägi mind patust pöörmisele aitaks ja mind uuesti sünnitaks. Seta halasta sina, Issand, ise minu pääle, ja täida mind oma püha waimuga, et tema mind kõige tõe sisse juhataks. Jah, püha Isa, pühitse sina mind ise oma tõe sees, sest sinu sõna on tõe. Namen.

2. Leeri-lapse palwe-nädal hommitu ja õhtu palwetes.

Pühapäewa hommitul.

Õndsad need, kes waimust waesed on, sest nende pärast on taewa riik. Matt. 5, 3.

Issand Jeesus, minu püha Õnnistegija, nõnda oled sina ütelnud, kuna sinul ärras süda oli waeste patuste wasta. Sina oled neid, nõnda kui karjane ärakadunud tallefid, üles otsinud, oled neid rõõmustanud ja jahutanud, oled neid õndsaks kiitnud, ja neile taewa riigi töötanud, kui nad waimust waesed on, kui nad tunnewad, et nad iseenesest midagi ei jõua, ja et neil see õigus puudub, mis Jumala ees maksab. Minu Issand, mina palun

find, tee ka mind seesugusets waesets waimu poolest, et ma ära tunnen, et ma midagi ei wõi iseenesest, ja et ma ommeti kõik wõin sinu läbi. Nimelt sel kallil ajal, kus ma ennast sinu armu laua püha osasaamisele ette walmistan, lasse mind ära mõista, et ma midagi ei wõi õppida, kui ma mitte südamest alandlik ei ole. Sellepärast aja minu juurest kõike uhtust ja kõrget meelt minema, et ma ennast oma lihajulguse pääle ei toetaks. Nagu Mariiat lasse mind oma jalgade ees istuda, ja waitfuses ja alanduses seda üht nõuda, mis tarwis. Selleks õnnista, Issand, ise minu sissetulemist ja wälja minemist nüüd ja igawesti. Amen.

Pühapäewa õhtul.

Ma tahan sind õiglasest südamest tänada, kui ma õpin su õiguse kohta seadusi. Laam. I. 119, 7.

Mina tänan ja kiidan sind, helde Jumal, kõige armu eest, mida sina minule täna oled üles näidanud, nimelt sinu sõna kalli kosutuse ja püha trööstimise eest. Lasse mind seda tallele panna, mis mina olen kuulnud; ja anna mulle andeks, kus mina sinu püha tahtmist pole ära tunnud, waid kus ma selle wasta olen eefinud. Ära jäta mind mitte maha, ja ära tõmba oma kätt minu küljest mitte ära, minu Issand ja õnnistuse Jumal. Wõta mind ja minu omaksid oma armulise warju alla. Lasse meid rahuliste magada ja anna, et meie ka une rahus sind ära ei unusta. Sina Jehoowa, ära wõta oma halastust minu eest kinnipidada; su helbus ja tõde hoidku mind alati. (Laam. I. 40, 12). Selle palmega, helde Issand, lasse mind uinuda. Amen.

Esmašpäewa hommitul.

Õndsad need, kes kurwad, sest nemad peawad saama rõõmustatud. Matt. 5, 4.

Oh helde Jumal ja Jsa, sinu armuwarju all olen mina selle nädala alganud ja palun sind nüüd sel armsal hommitu tunnil: õpeta mind ise, kuis mina täna ja igal ajal sind õieti wõin teenida. Aga minu süda on heitlik ja nõber, ja mina teen igapäew wäga palju pattu, sellepärast palun mina sind: lase mind oma pattu südamest ära tunda, ja anna mulle murtud ja rufuts pelstud süda, mis sinu meele pärast on. Kirjuta selle pärast, püha Jsa, ise seda armast sõna minu hinge, mida sinu Poeg omas mäejutluses on ütelnud: „Õndsad need, kes kurwad, sest nemad peawad rõõmustatud saama.“

Sina tead ju, püha Jumal, kuis ma nii mitme asja üle kurb olen, kus ma seda mitte ei peaks olema; lase mind nüüd ka ükskord kurwaks saada oma patu, oma uhtuse, edewuse, tergemeele, liha-himu, filma-himu ja mu meeletuse pärast, et sina minule wõiksid andeks anda, ja minu hinge trööstida. Minu Issand ja Jumal, mina annan ennast sinu armu kätte; sinu püha ingel hoidku mind, et ma mitte kurja kiusatuse ja patu häbi sisse ei lange. Amen.

Esmašpäewa õhtul.

Kui mina sind oma meelde tuletan omas sängis, siis mõtlen ma wahikordade aeges sinu pääle. Sest sa oled mulle abiks olnud, ja su tühjade warju all tahtan mina hõisata. Laam. I. 63, 78.

Oh helde Jumal ja taewane Jsa, mina tänan sind kõige armu ja ustawuse eest, mida sina minule täna

oled üles näidanud. Sellest kõigest ei ole mina midagi ära teeninud, sest sinu silmad on näinud ja sinu kõrvad on kuulnud, kui sagedasti mina sind olen ära unustanud; aga sina ei ole minu patu pääle mitte waadand, waid oled oma helde ja rohke käe minu üle lahti teinud, nagu isa laste üle. Selle eest kiidan mina sind kõigest südamest, ja annan sulle auu ja wäge, enne kui mina uinun. Hoia ka nüüd oma käsi minu üle, kuna mina hingam, ja lasse mind rahu ja terwisega ärgata sinu nime uueks kiitufets. Sinu nimel lähen mina uinuma ja ohtan enne paludes: Sind tuletan mina omas süngis meelde, ja mõtlen wahitordade aeges sinu pääle. Sest sina oled mulle abits olnud, ja sinu tiibade warju all tahan mina hõifata. Anna ise seda omast armust, sina truu ja helde Jumal. Amen.

Õdifi päewa hommikul.

Õndsad on tasafesed, sest nemad pewad maad pärina, Matt. 5, 5.

Püha Jumal, taewane Isa, mina tänan sind, et sa mind minewal ööl kõige häda ja kahju eest oled hoidnud. Mina palun sind, walgusta ise minu hinge, et mina sinu sõna järele ihaldan, sinu nimel oma tööd algan, ja seda eeskuju igal ajal meeles pean, mida meile sinu armas Poeg Jeesus, meie Isand, on jätnud. Oma mäe-kantslil on tema tasafid õndsaks kiitnud ja neile maa pärandufets töötanud. Tee ka mind ise nõnda tasafets, nagu sina seda nõuad, et mina ennast hoian wiha ja waenu, karsituse ja kadeduse, riiu ja tüli eest. Minu Jumal, sina tunned minu südant, ja sina tead ka, kui wähe temal seda tasadust on, mis sinu meelest kallis on, ja mida sina omas sõnas õndsaks kiidad. Oh Ja

санд Жеесус Аристус, ласе siis minu sees oma waimu wäge saada, kes üffi on armastuse, tasaduse ja tõe waim. Ära ласе mind куря куряга matsta ja sõimamist sõimamisega, waid ласе mind selle wasta õnnistada. Anna mulle südamliftu armastust nende wasta, kes mulle meele-haigust on teinud, et ma neid mitte ei neats, waid nende eest palusim. Seda anna mulle, helbe Issand, kes sa ise tasane ja südamest alandlit olid, ja selle läbi oma taewase Issa meelehää ära teenisid, omast suurest armust. Amen.

Tõisipäewa õhtul.

Ja tema ütles: Si ma ласе sind mitte, kui sa mind ei õnnista. 1. Moos. 32, 26.

Rõigewägewam, halastaja Jumal, mina tänan sind Жеесусе Аристусе, sinu armsa Poja läbi, et sa mind täna armuga oled hoidnud; ja mina palun sind, anna mulle kõit andeks, mis mina täna teades eht teadmata sinu wasta olen pattu teinud. Issand Жеесус, tata mind oma õigusega ja puhasta mind oma werrega, ja kustuta sina minu süü ja wõlahulgad ära. Jumal, püha Waim, tule sina minu sisse elama, ole minu nõdruses wägew, toimeta sina kõite hääd minu sees, kas mina walwan eht magan. Sinu juure ja ette jään mina nagu wõitleja Jaakob, ja ohtan südame põhjast: Si ma ласе sind mitte, kui sa mind ei õnnista! Oh kolmainus, püha Jumal! Õnnista siis mind ja hoia mind! Ласе oma pale minu üle paista ja ole mulle armuline; tõsta oma pale minu pääle, ja anna mulle oma rahu. Amen.

Refluädala hommikul.

Õndsad need, kessel nälg ja jänu õiguse järele; sest nemad peawad täis saama. Matt. 5, 6

Nõnda oled sina, püha Issand ja helde Õnnistegija ka minu kasuks ütelnud. Ja see tuleb sel kallil hommitunnil minu meelde, kus mina jälle nädala tesse olen jõudnud, ja sellepärast oma tänu ja kiitusega sinu palge ette tulen. Jah, armurikas Issand! Kui rõõmsaks teeb see ka minu rõhutatud südame, et sina neid õndsaks kiidad, kel nälg ja jänu on õiguse järele, ja et sa neile töötad, et nad täis peavad saama. Sellega oled sina meile vaestele patustele taeva ukse avanud ja igawese elu lootuse kindinud. Aga Issand, seks palume meie sind veel: ära waata mitte meie pattude ja üleastumiste pääle, waid palju enam selle pääle, kui waesed ja wiletjad meie oleme, et meie iseennast mitte ei wõi aidata; ja halasta meie pääle, et meie oma pattudes mitte hukka ei lähe. Meie hingel on nälg ja jänu selle õiguse järele, mida sina meile oled teeninud; tee meid siis wabaks kõigest ületohust, ja anna oma waimu läbi meile tunnistust, et meie sinu läbi oleme Jumala ees õigeks mõistetud ja armus wasta wõetud. Ringi meile iga päew uuesti armu armu pääle, ja ehita meid täiesti selle õiguse sisse, mida sina, Jeesus meie Issand, oma surmaga meile oled teeninud. Lase meid selle pääle kindlasti loota, et patt ega surm, ei kurat ega põrgu meid sinu armust ei pea ära lahutama, waid et sina meid hoiad igaweseks eluks. Selleks õnnista meile ka tänast päewa oma suure armu ja halastuse läbi. Amen.

Reknädala õhtul.

Ära kardada mitte, sest mina olen sind lunastanud, ja nime pärast sind kutsunud, sa oled minu pärast. Jes. 43, 1.

Issand Jeesus, truu Õnnistegija, mina tänan sind, et sa ka täna häda ja hirmu minu juurest oled ära

ajanud, et mul mitte pole tarwis karta olnud, waid et ma uuesti nägin: mina olen sinu pärast, ja sina oled minu Lunastaja! Oh Issand, mina ei ole midagi kõige sinu truuduse ja häätegemiste wasta, mis sa igapäem minule oled üles näidanud! Oh Issand, kes sa meie õigus oled, waata ka nüüd armuga minu pääle, ja ära heida mind oma palge eest ära. Ole oma waimuga minu sees wägew, ja walitse minu ihu ja hinge, et minu terve süda üksi sinu poole ennast pöörab. Oh Jumal, taewane Issa, mujal mina rahu ei leia, kui üksi sinu juures; minu hing ihaldab sinu järele; minu hingel on jänu elawa Jumala järele. Jää siis meie juure, sest päite on weerinud ja õhtu jõuab. Hüüa ka täna õhtu oma kallist tröösti-sõna minu hinge: Ära karda mitte, sest mina olen sind lunastanud, ja nime pärast sind kutsnud! Ja siis tahan ma rahuga uimuda sinu nimel, minu Issand ja lunastuse Jumal. Amen.

Reljapäewa hommikul.

Õndsad on armulised, sest nemad peawad armu saama. Matt. 5, 7.

Halastaja Jumal, helde taewane Issa, sina oled halastaja ja armuline, pitkameeleline ja rikas heldusest. Sina ei tee meile mitte meie patu mööda, ja ei tasu mitte meie kätte kõik meie ülekohut mööda. Sina kannad meid patusid ühest päewast tõise oma suure helduse ja pitkameelega ja toidab ja täidab meid rohke waimu ja ihu toidusega. Selle kõige pääle mõtleme meie ka sel armsal hommiku tunnil sind tänades ja kiites. Sest ka meile oled sina palju armu üles näidanud, ja tahad veel suuremat üles näidata, kui meie sinu altari ees sinu nime peame tunnistama ja siis sinu ihust ja werest,

püha Õnnistegija, peame osa saama. Aga sellepärast palume sind veel ka: tule ka täna oma õnnistava armuga meie juure, ja lasse seda meie üle uueks saada; õnnista meid ja hoiu meid ihu ja hinge poolest. Valitse meie südamed oma püha waimuga, ja wii meid õige tee pääle oma nime pärast. Hoiu sina meid armuta meele eest, ja tee meid armulisteks kõigi waeste ja hädaliste wasta, et ka meie nende walu tunneme, nagu oma walu; sellest südamest osa wõtame ja neile abi anname teu ja nõuuga. Tee sina meid ise lahti ahnusest ja mammona armastusest, et meie südamest armuliselt saaksime, et ka sina meid õndsaks wõiksid kiita ja meie armu saaksime sinu kallil töötuse järele siin ajalikul ja ükskord igawesti. Amen.

Heljapäewa õhtul.

Mu süda on walmis, oh Jumal; mu süda on walmis, ma tahau laulda ja kiites laulda. Laam. I. 57, 8.

Ka täna oled sina jälle oma seadust ja tunnistust pidanud, minu Jumal ja Issa; sina oled palju hääd mulle teinud, ja oled mind uuesti õnnistanud suure huldusega. Oh wõta siis minu tänu-ohwrit wasta, mida mina sulle toon sinu suure halastuse ja ustawuse eest! Kuus mina täna sinu ees olen elanud ja olnud, seda oled sina ise näinud; kus mina umbustaw olin, see on sinu ees awalik, ja kus mina waga ja sõnakuulelik olin sinu sõna järele, sääl oled sina ise mulle jõudu ja wäge annud. Minu Issand ja Jumal! Patt ja ületõhus, mida mina teinud, see on minu oma; sinu omad aga on minu paremad südame liikumised, iga waga sõna ja waga mõte. Sellepärast auustab sind minu hing, ja

kõik, mis minu sees on, kiidab sinu püha nime. Ka täna olgu minu wiimne sõna: Mu süda on walmis, oh Jumal; mu süda on walmis, ma tahan laulda ja kiites laulda. Amen.

Needi hommikul.

Õndsad need, kes puhtad südamest, sest need peawad Jumalat nägema. Matt 5, 8.

Oh püha ja helde Jumal, loo sina mulle puhas süda ja anna mulle uus ja kindel waim! See olgu minu esimene palwe sel kallil hommiku tunnil. Tee, Issand, sina mind südamest puhtaks, et ma sind ja sinu auu ja armu wõiksin näha. Tee mind puhtaks ja kasnaks mõttes, sõnas ja töös, et ma Aristuse were läbi pühitsetud ja kõigist pattudest ära lunastatud olen. Pühitse ja walitse mind oma püha waimu läbi ihu ja hinge poolest; walwa minu üle ja hoia mind, et ma ennast silma-himu, liha-himu ja elu-kõrkuse läbi mitte ei roojasta. Lase mind laste sarnatselt saada, tellest ja oled ütelnud: nende päralt on taewariik! südamest alandlikuks, ja tundmataks selle ilma wale ja himu kohta. Lase mind täna ja minu terwe elu ajal sinu kartuses käia, et sina mul silma ees ja südames oled; ja wõta mind hoida, et mina patule järele ei anna ja sinu käsu wasta ei tee, sest kuis wõiksin mina nii suurt pattu Issanda, oma Jumala, wasta teha? Sina aga, Issand, anna mulle puhas süda, ja kõik, mis ma ette wõtan, lase korda minna omast armust. Amen.

Needi õhtul.

Palju walu on hõelal, aga kes Jehoowa pääle loodab, saab rohkesti hõeldust. Amen.

Minu Jumal, mina olen küll roojaste huultega, ja häbenen sinu poole üles waadata. Aga Jeesuse Kristuse sinu Poja pärast tulen mina oma õhtu-ohwriga sinu ette, ja tänan sind kõige õnnistuse eest, mida mina sinu käest olen wasta wõtnud. Täna, sinu surma päewal, minu Issand ja Õnnistegija, on ju minu kohus sind sinu kannatamise eest tänada, mida sina ka minu eest oled kannud, ja sellega minule igawese õnnistuse oled ära teeninud. Täna, kus minu Issanda rist minu silma ees seisab, on minu kohus, oh püha waim, sind paluda, et sina minu südant kurwastusega täidad minu patu pärast ja südamlitu usuga selle sisse, kes kui Jumala Tall maailma, ja ka minu pattu, on kannud. Oh minu Jumal! Mina liidan sinu halastust ja loodan sinu armu pääle päewast päewa; jää ka täna ööse minu juure oma warju, oma waimu ja oma abiga, et mu süda rõõmuga wõib tunnistada: Kes Jehooma pääle loodab, saab rohkesti heldust. Amen.

Laudäwa hommitul.

Õndsad on rahu nõudjad, sest neid peab Jumala lapsiks hüütama. Matt. 5, 9.

See on hää, et Jehoomat tänatakse, ja sinu nime lauldakse kiites, ja Rõigetõrgem! Et su heldust hommitu, ja su tõsidust öö aegus kuulutatakse! Nõnda tänan ka mina sind, armas taewane Isa, selle armu ja abi eest, mida sina mööda läinud ööl, terwel mööda läinud nädalal ja minu terwel eluajal mulle oled üles näidanud. „Õndsad on rahunõudjad, sest neid peab Jumala lapsiks hüütama“, seda sõna nimelt hüüad sina weel nädala wiimisel päewal minu hinge. Aga aita mind ise seda minu Issanda sõna, kes rahu nõudja oli surmani, täita. Tee

sina minu süda wabats iseene se armastusest ja omakasu
 püüdmisest, et mina oma ligimesega tüli ega riidu ei pea,
 waid lepin ja järele annan. Onnista minu sõna ja
 tööd, et mina rahu toimetan, lahkunuid ühendan, wiha-
 mehi lepitän, et ka mina rahunõudja oleksin, teada sina
 wõid õndsaks kiita. Aita, taewane Isa, et mina igal
 ajal sinu Jumala rahu, mis ülem on kui meie mõistus,
 omas südames tunnen, ja et ma selle läbi saan hoitud
 Kristuses Jeesuses igaweseks eluks. Amen.

Lauapäewa õhtul.

Waata, oma käte pääle olen mina sind
 märkinud. Jes. 49, 16.

Oh Jumal, taewane Isa, selle nädala wiimne õhtu
 on käes, kus mina oma kätt risti panen, ja sinu poole
 palun. Mina tänan sind, et sina mind sel nädalal omast
 sõnast oled õpetanud, ja mulle igawese elu teed oled näi-
 danud. Mina tänan sind, et sa oma sõna armu hallitas
 mulle elu kaewu oled awanud. Mina tänan sind, et
 sina meie koosolemise ja ka minu omakste ja armaste
 juures suuremat haigust ja häda oled ära teelnud.
 Mina tänan sind, et mina ise ka weel elan, ja sinu
 suurt heldust wõin igapäew näha ja maitsta. Oh Is-
 sand, mina ei ole midagi selle ustawuse ja nende hää-
 tegemiste wasta, waid ma olen üksi nuhtluse oma pattu-
 dega teeninud. Aga Issand, anna sina mulle seba ise
 andeks, sest mina palun sind sinu suure halastuse pärast.
 Hoia mind edaspidi uue patu ja ülekohtu eest, ja õpeta
 mind walwama ja paluma, et mina mitte oma endiste
 pattude sisse tagasi ei lange. Lase ka homset pühapäewa
 mulle õnnistatud olla; lase mind rahuga ärgata, et ma

rõõmuga sinu sõna kuulen ja õpin. Õnnista minu hingamist ja sea minu ja minu omaste ümber oma püha ingel, et hinge waenlane meile ühtegi kahju ei võits teha. Ma tahan loota sinu sõna pääle: Waata, oma käte pääle olen ma sind märkinud! See on sündinud armu-seaduses, mida sina minuga teinud. Sellepärast õnnista mind ja hoiu mind, püha ja kolmainus Jumal, et ma sinu oma oleksin, sinu omaks jääksin, nüüd ja igawesti. Amen.

B. Leeri-lapse õnnistamise päew.

1. Hommiku palwe.

Mõtse Jehoowa! oma mitmesuguse haldasuse ja oma helduse pääle, sest need on igawesest ajast, ära mõtse mitte mu noore ea pattude pääle, ega mu üleastumiste pääle; oma helduse järele mõtse sina minu pääle, oma häduse pärast, oh Jehoowa. Laam. I. 25, 6. 7.

Truu Jumal, armas taewane Isa, mina tänan sind tuhat korda, et sa minule selle tänase kalli armu-päewa oled kinkinud. Ma waatan waimus tagasi oma ristimise-päewa pääle, kus sa mind minu pattudest oled loputanud ja oma armsa Poja riiki oled asutanud. Sest ajast saadit olen mina sinu laps, sa suur ja kõigewägewam Jumal, ja täna pean mina seda sinu koguduse ees tunnistama, et mina sinu laps olen, ja seda tõotama, et mina selleks tahan jääda kunni otsqni, et mina ükskord sinu pärijaks ja oma Isanda Jeesuse Kristuse kaaspärijaks

saaksin. Aga Issand, ära mõtle sina mitte minu noore
 ea pattude pääle ja minu üleastumiste pääle, waid oma
 suure helduse järele mõtle sina minu pääle. Palu sina
 minu eest, kallis Issand Jeesus, kes sa mind pühas
 ristimises oma õiguse walge riidega oled ehitanud; wii
 sina ise mind täna oma wäetimate tallekese hulgaft oma
 koguduse lammaste karja, kes sinu häält kuulewad, sind
 tunnawad ja sinu järel käiwad, sellele sina igawese elu
 annad. Anna mulle armust, et ta mina mitte hukka ei
 saa, ja et ükski mind sinu käest ära ei kisu. Selle-
 pärast tule ise minu sisse, Jumal Püha waim, kes sa
 seda mitte pole põlanud pühas ristimises minu sees elu
 aset teha. Puhasta sina ise mind kõigest kurjast hirmust
 ja pööra minu mõtted üksi selle ühe poole, mis tarwis,
 ja uuenda minu sees jumaliku elu waimu. Jah, iga-
 wene kolmainus Jumal, sinule annan ma ennast uuesti
 igaweseks omanduseks; ehita sina mind ise kõige pare-
 mine, et mina sinu meele pärast wõiksin olla, et ta
 mina täna wõiksin maitsta ja kiita: See on see päew,
 mille Issand on teinud! Seda aita ise omast pühast
 armust. Amen.

2. Walwe enne kirikusse minikut.

Sinu kätte panen ma tallele oma waimu,
 sa oled mind lunastanud, oh Jehoowa, sa tõe
 Jumal. Laaw. I. 31, 6.

Püha, püha, armuline ja helde Jumal! Waata,
 mina pean nüüd sinu kotta astuma; pean kõigi nendega,
 kes sind ennast täna sulle ära kihlawad, sinu altari ees
 seisatama. Minu süda wäriseb, kui ma sinu püha kõr-
 guse pääle mõtlen, ja selle töotuse pääle, mida mina sinu

palge ees pean tegema. Ja mina pean põrmu langema, kui seda armu meelde tuletan, mida sina täna mulle pakud: Sina, taewa kuningas, tahad ise minu hinge tulla! Siimest lorda tahad sina minule oma ihu süüa, oma werd juua anda! Nende armu tähtede läbi tahad sina ennast minuga igawesti ühendada. Oh suur ja püha saladus! Lase mind sellest üksi nii palju mõista, kui minu nõdrus seda suudab, mis sina minu eest oled kannatanud ja kannud. Sinu werchigi ja wermed, saagu nemad mulle eluks, et mina waene patune sinu ära walatud were läbi armu ja abi leiaksin! Sellepärast, püha Issand, kuule nimelt weel, kui ma omas nõdruses sinu poole ohtan: Tule minu juure oma armuga, ja ole ise minu nõdra sees wägem. Sina oled ju ligi kõikidele, kes sind appi hüüawad, kõikidele, kes sind tõe sees appi hüüawad. Sellepärast tule, pühenda minu suu sõna, mis ennast sinu poole tunnistab, ja ütle kõige pääle ise oma Jah ja Amen. Sinu pääle tahan mina loota, ära lase mind mitte häbi sisse saada. Aga, püha Issand, tule puhasta ka nimelt minu huuli oma püha waimu tulise sõega, mis sinu ihu ja werd tahawad wasta wõtta. Pühitse sina minu ihu ja hinge, et mina sinu püha armu lauda kõlwatumalt ei astuks. Loo sina ise mulle puhas süda ja anna mulle uus ja kindel waim, mis maailma ära põlgab ja sinule ennast igawesti ära annab. Oma uue testamendi were pitsari wautad nüüd sina ise minu hinge. Ära lase mind ial seda armu-seadust murda; waid ta olgu kindel, kui ka mäed kõiguwad ja mäe künkad liiguwad. Sinu omaks mina jäägu, kui ka põrgu ligineb ja surm ähwardab. Seks õnnista sina, ustaw hinge sõber, mulle seda kallist armu päewa. Sinu kätte panen ma tallele oma waimu, ja oled mind lunastanud, oh Jehoowa, ja tõe Jumal. Amen.

3. Neerilapse kristlikud töötused õnnistamise päeval.

Sina Jumal, kuulsid mu töötuse, ja andsid
päranduse neile, kes su nime kardavad. Laav.
I. 61, 6.

Tere tulemast, sa püha õnnistamise päem, olgu sa
mulle unustamata mu terve elu kohta! Täna tahan
mina ju töötada, et Jeesu jumalik armu õpetus mulle
kallimaks varaks peab olema. Mina töotan täna, et
pühakiri minu ainus juhi-nöör ja usu juhataja peab
olema. Mina töotan selle kalli waimu wara juure jääda,
mida minu waimulik ema, meie Ewangeli-Lutheruse risti
kogudus, mulle on õpetanud. Mitte oma tegude wäär-
tuse pääle ei taha mina loota, waid üksi selle pääle, et
ma armust õigeks saan usu läbi. Selles kindlas usus
tahan mina kõik kergelt meelt ära põlata ja nõnda elada,
kui ristiniimese kohus on, kes Jumalat kui oma Isa
armastab, kes teab, et Jumala ainus sündinud Poeg teda
kalli hinnaga on ära lunastanud, et ta patule peaks
surema ja õigusele elama, ja ennast Jumala waimust
walitseda lastma. Seda töotan ja luban mina helde
Jumala ees, kes nii palju isa-armu mulle on üles näi-
danud; aga ka Jumala ees, kes kõik näeb ja kõik teab,
ja kes ka südamed ja neerud läbi uurib. Seda töotan
mina ka Jumala ees, kes minu kohtumõistja on, ja kes
üikstord saab aru nõudma minu maja pidamisest. Oh
kudas julgeksin mina nüüd pääliskaudse südamega oma
Isa ja häätegija ja ka oma kohtumõistja palge ette astuda!

Sellepärast kummardan mina sinu ette, sa püha
Kolmainus, kellele mina ennast omanduseks annan, ja
palun sinu halastust ja armu. Ehita sina mind wäega

ülewast, mis nõbra sees wägemaks saab, et mina hääb tunnistust tunnistatan ja oma töotust ustawasti pean. Täida sina ise minu südant selle kindla nõuuga oma Issanda järel käies elada, kannatada ja surra. Kinnita sina ise minu usku ja anna mulle tahtmist ja täitmist oma hää meele järele.

„Issand, kuhu pean mina minema, sinul on igawese elu sõnad! Mina olen uskunud ja tunnud, et sa oled Kristus, elama Jumala poeg!“ Seda usku ei pea teie, uhked hoopledjad, minult mitte ära riisuma, kes teie püha kirja ja risti usku põlgate, ja arwate ilma temata läbi saawat. Ei, mina tahan oma Issanda juure jääda, üksi tema armu pääle loota ja tema halastust oodata, kas mina elan eht kas mina suren. Kristus üksi on minu elu ja surm tema sema sees on üksi minu kasu.

Aga, püha kolmainus Jumal! Kinnita sina mind ise ses usus, ja õnnista mind seks sel kallil päewal. Wita sina mind oma käskude järele käia ja usku otsani kinni pidada, et ka minu päha saaks pandama õiguse kroon, ja et ka mina wõiksin oma Issanda rõõmu sisse minna, kui mu Issand saab tulema, ja tema suur palk temaga. Amen.

4. Tänu-palwe pääle õnnistamise ja esimese armu-laua.

Tänagem Issa, kes meid on kõlbawaks teinud, et meil pidi osa olema püha rahwa parandusest walguse sees; kes meid on ära päästnud pimeduse wõimusest, ja on meid saatnud oma armsa Poja kuningriiki, kelle sees meil on lunastamine tema were läbi, see on pattude andeks andmine. Koloff. 1, 12—14.

Nüüd olgu sulle tänu ja kiitus, sina helbe Jumal ja Issa, et sa täna nii suurt armu mulle oled üles näidanud ja uuesti mulle oled kinnitanud, et ka minu kohta sinu armuleping mitte ei pea lõikuma. Ja selle täheks oled sina, helbe Õnnistegija, mind waest patust weel oma püha armu-laua juures söötanud ja jootanud. Oh, kui rõõmus on minu waim minu sees, ja kuidas wäriseb minu süda selle armu pärast, mis temale on osats saanud. Oh jää nüüd, Issand Jeesus, ikka minu juure, ja anna ise, et sa ial minu juurest ära ei kau. Oase oma ihu ja were osasaamist mulle pattude andeksandmiseks olla, mida mina olen teinud, ja warju-walliks pattude ette, mille sisse mina muidu edaspidi wõiksin langeda. Tee sina mind ise tangets kurati kawalate nõuude wasta, ja hoia mind õiges usus, senni kui sa mind omas riigis oma igawese armu-laua juure kutsud, igawese eluga mind täidab ja taewaliku rõõmuga mind joodab kadumata elu jõe ääres. Selleks õnnista sina, püha Issand, kõiki, kes täna minuga sinu armulauast on osasaanud oma kibeda kannatamise ja walurikka risti surma pärast. Amen.

IV.

**Aga inimene katsugu isennast läbi, ja
nõnda söögu tema sest leivast, ja joogu
selle karika seest.**

1. Kor. II, 28.

**Pihhi- ja püha õhtu sõdamaaja palwed
— ehk: meeleparanduse walust Issanda
juure, kes elu leib!**

1. Üleüldine patu tunnistus.

Ja Daawet ütles Naatani wasta: Ma olen
pattu teinud Jehoowa wasta! 2. Sam. 12, 13.

Issand Jumal, taewane Isa! Mina seisän siin sinu
püha palge ees, selle ees midagi salajas ei ole, waid
kõik lausa ja awalik nagu heledama päikse walguses, ja
tunnistan südamliku kahetsemisega, et ma palju pattu
olen teinud mõtte, sõna ja tööga, ja et ma ise oma
pattudes abi leida mitte ei jõua. Sellepärast põgenen
mina üksi sinu halastuse juure, mis suurem on kui minu
patud, ja ka suurem, kui terve ilma patud, ja ka suurem

kui taewas ja maa, ja kestab igawesest ajast igawesti. Sest sinu heldusel ei ole mitte otša ja tema on uus iga hommitu. Kui pea kaub üks pisar suures maailma-meres ära! Nõnda tahan mina ka omad patud heita sinu halastuse merde, ja tahan kindlaste uskuda, et sina ise nemad jäl lased ära uppuda. Nagu sina patuse naese silma pisaraid oled näinud ja teda armus wasta wõtnud, nõnda ei saa sina ka mind ära heitma. Sest sinu heldus on lõppemata suur ja tema põhjendab ennast Jeesuse Aristuse, meie Issanda, teenistuse pääle, kes terve ilma patud on kannud ja ära lepitanud. Ei ole jäl ükski patt uii suur, et meie Issanda weri ei jõuaks teda kinni katta. Sellepärast usun mina kindlasti, et sina helde, taewane Isa, ka minu patud oma selja taha heidad ja neid kõik kinni kaetud lased olla Jeesuse, meie Issanda, weres. Ja mina töotan sulle terwest südamest, et mina oma elu tahan parandada, ja neid pattusid, mida sina mulle oled andeks annud, tahan põlata, ja nende eest ennast kõrwale hoida. Selle juures aita mind aga ise ja anna mulle oma rohket armu, Jumal Isa, Poeg ja püha Waim, kiidetud igawesest ajast igawesti. Amen.

2. Iseäraliku langemise järele.

Jumal, ole mulle armuline oma helduse pärast, kustuta mu üleastumised oma rohke halastuse pärast. Tese mind hästi mu ülekohtust, ja puhasta mind minu pattust. Laaw. I. 51, 3. 4.

Oh mina waene patune! Kui mul küllalt wett oleks, ja minu silmad oleksiwad pisarate hallikad, et mina oma rasket pattu küllalt wõiksin nutta! Sest mida olen mina teinud? Kristimise püha lepingu olen mina

murdnud, omast Jumalast olen mina ennast lahti kiskunud, ja oma pattudega ennast maailmale ja kuratile ära müünud. Oh kui waene ja vilets olen mina, et mina pattu patu päale olen teinud ja meeletumal kombel ennast hukatuse sisse olen heitnud. Ruhu pean mina nüüd minema oma häda- ja oma ohuga? Oh, minu Issand ja Õnnistegija, mina ruttan sinu ja sinu armu juure! Sina oled ju maailma sisse tulnud patusid ära päästma ja õndsaks tegema; oh võta siis ka mind wasta oma suure armu ja püha teenistuse warjule! Sina tulid otsima ja õndsaks tegema, mis on ära kadunud; oh ustaw hinge karjane, otfi ka mind, kes ma olin ära ekinud ja hukka läinud. Sest kui sina ise mind ei otfi, siis pean mina ära kaduma. Uga sina saad minu palwet kuulma, ja oma armu-käega mind aitama, seda tean mina. Sellepärast tahan mina ka julge olla, ja kindlasti uskuda, et sa armust oma püha teenistuse pärast mulle minu patud andeks annad; selle eest tahan mina sind südamest tänada, minu kuningas ja Jumal, ja sinu püha nime kiita igawesest ajast igawesti. Amen.

3. Iseäraliku risti ajal.

Gulge minu juure, kes teie waewatud ja koormatud olete, ja mina tahan teile hingamist saata. Matt. 11, 28.

Kallis Issand, armas Õnnistegija, nõnda kutsub sinu püha suu waewatuid ja koormatuid patusid enese juure. Ka mina olen waewatud ja koormatud, mitte üksi oma patu pärast, mis mind maha surub, waid ka ajaliku risti ja häda-ohu pärast, mille all ma kaeban ja kannatan päewad ja ööd. Mina usun nüüd ja loodan, et sa ka mind rõõmustama saad, sest ma tulen sinu juure

südamliku patu kahetsemisega, ja kindlas usus sinu püha teenistuse pääle; ma tulen kindlas lootuses sinu käsu ja töötuse pääle. Oh võta siis ka mind jahutada, ja elurikas armutaem, ja taevaline elu hallitas. Lase oma jahutuse kastet minu hinge sadada, mis on ära närtsimas; kosuta minu väsinud waimu ja minu rahuta südametunnistust oma waimuga, et ma walmis oleksin oma risti kannatades kandma. Kosuta ja kinnita mind, oh minu truu Issand, siin ajalikus elus pattude andeksandmisega ja ükstord igawese auu sees tulewase elu wäega. Amen.

4. Palwe enne püha õhtu-söömaega.

Mina olen elu leib. Kes minu liha sööb ja minu werd joob, see jääb minu sisse ja mina tema sisse. Joh. 6, 48. 56.

Oh püha, püha, püha Jumal, kelle ees Kerubid ennast alandawad ja Serawid oma palge kinni katawad! Waata, mina waene, roojane ja patune inimene tahan püha paika minna, kus sina Issand Jeesus ise asumas oled, ja oma ihu ja werd, meie äralunastamise püha pantisid, leima ja wiina all, läbi ja sees, meile tahad wälja jagada. Oh seda suurt saladust, oh seda imelikku söömaega! Ei pea meie ju mitte üksi seda mannat wasta mõtma, mida Issraeli lapsed kõrbes sõiwad; waid siin oled sina, Issand Jeesus, ise see leib, mis taewast tulnud ja mis maailmale elu annab. Sina oled see õige paasa-tall, mis risti tules meile walmis tehtud ja ära küpsetatud. Anna siis ise abi ja armu, et mina mitte kõlbmata sinu pühale armu lauale ei lähene, waid et ma ära tunnen, et seesama tuhat korda kallim on kui iga muu söömine ja joomine. Sest sinu enese ihu ja

werd, sina jumal-inimlit Äralunastaja, pean mina wasta wõtma oma pattude andeks andmiseks. Sellepärast, püha Issand, lasse mind ära tunda, et mina iseenesest kõlbline mitte ei ole sinu püha söömaajast osa wõtma; ja siis walmista mind selle ufuga, ilma milleta teegi sinu meele pärast ei ole. Anna mulle nimelt leplikku südant ja meelt, et ma enne oma wihameestele andeks annan, kui ma sinu kallist armu enesele soowin. Uuenda sina ise minu meelt ja waimu, et ma tõesti wõiksin patust pöördä, meelt parandada ja uues elus käia. Seta lasse aga nimelt mind sinu rasket kannatamist ja surma walu usklikult meelde tuletada; sest selleks oled sina oma püha õhtu söömaaja sisse seadnud, et meie sinu surma mäletaksime, jenni kui ja tuled. Lasse mind siis, Issand ise, tõsises usus ja südamlitus alanduses oma armulaua juure astuda; lasse mind kindlasti loota, et sina mind oma õiguse kuuega ehitad, et ma sinu ees õigeks mõistetud wõiksin olla ja sinu ees seista puhtuses ja pühaduses, siin ajalikult ja ükstord igawesti. Seda aita mind, Issand Jeesus, oma kannatamise ja surma pärast. Amen.

5. Tänapalwe pääle püha õhtu-söömaaja.

Suured on Jehoowa teud; neid nõutakse kõikidest, kennel neist hää meel on. Tema on ühe mälestuse teinud oma imeasjadele; armuline ja halastaja on Jehoowa! Tema annab toidust neile, kes teda kardawad; tema mõtleb igawesti oma seaduse pääle. Saam. I. 111, 2. 4. 5.

Maitste nüüd ja waadake, kui hää tõesti Jehoowa on ja kui õnnis see mees on, kes tema juure kipub! Jah, minu Issand ja Õnnistegija, ei jõua mina sind ial mitte küllalt kiita ja tänada selle armu eest, mida

šina minule täna oled üles näidanud. Oma püha ihu ja werega oled šina minu sisse tulnud, ja oled mind, kes ma vilets ja waewaline olin, terweks teinud igaweseks eluks. Ja minu hing on terweks saanud kallimast roast, nii et minu süda rõõmusteleb šinu suurte tegude ja imeasjade pärast. Aga, Issand, anna ka nüüd weel oma armu, et ma seda hinge warandust ära ei kauta, ja et ta uute pattude läbi hukka ei saa, waid kinnita šina mind ise, et mina saadanale, maailmale ja oma lihale ustawasti wasta panen ja nende patu tahtmise jäädawalt ära wõidan. Nüüd ei ela mitte enam mina, waid šina, Issand, elad minu sees. Ja et šina minu sees elad, siis ei saa mina mitte ära surema. Ja kui ma ka ihu poolest suren, siis saad šina mind üles äratama wiimisel päewal igaweseks eluks. Amen.

v.

**Issand, waata, keda sina armastad,
see on haige!**

Joh. 11, 3.

**Palwed risti ajal, haige- ja surmawoodi
juures.**

1. Pääle haigeks jäämise.

Mu Jumal, ära korista mind mitte ära
kestä mu ea sees; sinu aastad kestawad põlwest
põlweni. Taam. I. 102, 25.

Rõigewägewam ja püha Jumal, see on su meele
pärast olnud, haiguse risti minu pääle panna! Küll
olen mina seda oma pattudega teeninud, et sina oma
läe minu juurest oled ära tõmmanud ja lased mind oma
wiha all seista. Sest sina saadad meile haigust ja muud
rasket risti, et meie aegsasti ümberpööraksime ja patu
elu maha jätaksime. Sest sina õpetad meid meie päewi
üles armama, et meie tarkust südamesse saaksime. Sina
wõiksid meid ka äkki ära kutsuda pahal ajal; aga sina
oled helbe ja pitkameeleline, ja annad meile weel meele-

parandamise aega. Anna siis ise, helde Jsa, et see ihu haigus kallits rohuks saaks minu hingele, et mina hakkaksin pattu ära tundma ja sinu poole ennast pöörama, nii kaua kui sa veel armu aega kingid. Sellepärast tänan mina sind, Jssand, et sa mind karistad, et mina sinu seadusi õpiksin. Oh anna siis ka ise, armas taevane Jsa, et mina omas waewas ja walus kannatan ja sinu abi pääle loodan. Lase oma jõudu minu nõdra sees wägew olla, ja kõike kiusatust nõnda lõppeda, et hirmu pääle jälle sinu armu päite paistaks. Ära korista mind mitte ära kest minu ea sees, enne kui ma patust olen pöörnud, waid walmista mind enne, et kui ma lahtun, ma üksi sinu hingamise sisse lähaksin. Anna sina mulle õiget patustpöörmist ja elawat usku, et ma ennast sinu wägewa käe alla alandan, ja rahu leian Jeesu haawades, kes minu eest on risti kannud ja surma läinud. Seda aita mind ise, püha kolmainus Jumal, sest sinu käes on elu ja surma wõti, ja sinu aastad kestawad põlwest põlweni. Amen.

2. Walwe kannatliku meele pärast.

Minu Jsa, kui see wõib olla, siis mingu see-
sinane karikas minust mööda; ommeti mitte nõnda, kui mina tahan, waid kui sina tahad.
Matt. 26, 39.

Oh sina kõigewägewam ja armuline Jumal! Mina waene wilets ja haige inimese laps kisedan sinu armu ja halastuse poole, ja palun sind südame põhjast suures alanduses: Ära mõtle mitte mu noore ea pattude pääle, ega mu üleastumiste pääle; oma helduse järele mõtle sina minu pääle oma häduse pärast, oh Jehoowa! Sina näed seda, kui jõuetu ja rammutu, kui waewaline

ja vilets mina olen. Ära unusta mitte oma waest haiget lapsukest ära, waid mõtle ka nüüd minu pääle oma endise armu järele. Ei muud abimeest mina enesele ei otsi, waid ma loodan üksi sinu armu pääle, minu Issand ja õnnistuse Jumal! Anna ise mulle kannatlikku meelt, et ka mina mõiksin kannatada ja paluda, nagu minu Issand omal suurel walul ja ahastuse tunnil. Jah, kui see mõib olla, siis mingi see karikas minust mööda; ommeti mitte nõnda kui mina tahan, waid kui sina tahad. Kõiges sündku sinu püha tahtmine minu hinge ja ihu kohta! Tahad sina mind minu haige-woodist weel üles aidata, siis tahan mina sind kiita ja tänada; tahad sina aga mind weel kauuem lasta risti kanda, sinu mõtted on rahu mõtted ja ei mitte mõtted õnnetuseks! Aga seda palun mina, tahad sina, püha Issand, kõigele walule ja waewale otša teha, lase mind nõnda lahkuda, et mina rahus ära lähaksin, ja oma õnnistust näeksin, nagu waga Siimeon. Seda aita mind, püha Issand, kes sa minu pärast ahastust oled maitnud ja surma öösse oled wauunud. Sinu rist olgu minu kroon, sinu surm olgu minu elu, Issand Jeesus, kes sa surma ära mõitnud. Amen.

3. Piitkalise haiguse ja risti ajal.

Põhjatumä häda seest hüüan mina sinu poole, Jehoowa! Issand, kuule mu häält, sinu kõrwad pangu tähele mu alandlikku palumiste häält. Kui sina tahaksid ülekohtut meeles pidada, kes siis jõuaks, Issand, su ees seista. Taam. l. 130, 1—3.

Oh Issand Jeesus, sina suur ja ainus Israeli arst ja abimees, heida armu minu pääle! Oh kuule mind, sest taua, taua kaeban mina ja ohtan sinu halastuse

poole. Mina ootan sind, Issand, mu hing ootab ja ma loodan sinu sõna pääle. Ma ootan sind Issand enam, kui wahimehed hommikut, kes hommikuni wahis on. Kui öö algab, siis ütlen mina: Millal saab päike tõusma? Ja tuleb hommik, siis ei jõua mina õhtut ära oodata. Oh Issand, kui kauaks weel? Pööra ennast, ja päästa minu hing, ja aita mind oma helduse pärast. Ma olen ära wäsinud omas ägamises; kõige öö ujutan ma oma woodit; oma filmaweega leutan ma oma sängi; mu filmad on ära kuivanud meelehaiguse pärast; need on wanaks läinud suure häda-ohu pärast. Sest minu patud waewawad mind, surm ähwardab mind, ja kuri hinge waenlane saadab omad noolid minu pääle. Oh Issand, kuule siis minu nutmist ja ohkamist, ja heida armu minu pääle! Waata onneti, kui wilets ja armetu mina olen! Mu rammu on kui poti tükk ära kuivanud ja minu keel on minu suu lae küljes kinni. Waata, kui suur minu häda on, wõta sina seda lõpetada! Ja kui sa mind ka surma orgu saadab, Issand Jeesus, ole sina minu elu, siis ei saa mul ühtegi waja olema. Anna seda ise, püha ülempreester, oma kannatamise ja surma pärast. Amen.

4. Surma hädas.

Ka siis, kui ma käin surma warju orus, ei karda ma kurja, sest et sina minuga oled; sinu kepp ja su sau, needsamad trööstiwad mind. Laaw. l. 23, 4.

Oh minu Issand ja Õnnistegija, suremine on raste ja surm on walus; sellepärast kardab minu süda selle wiimse tunni eest, ja ma ei tea mitte, mis ma kõik weel saan kannatama, kui wiimne surma häda tuleb, kui minu filmad enam ei näe, kõrwad enam ei kuule, kui minu suu

saab waimu saab ära wõtma, mida tema mulle annud. Aga omneti, miks ei peaks mina seda karikat jooma, mida minu Isa mulle annud? Oled ju ka sina, minu armas Issand ja Õnnistegija, surnud ja oled surma kibedust maitsnud. Ja otse sellesama sinu wiimse surma walu pärast palun mina sind: heida armu minu pääle, ja kui ma ka surma orus käin, ole sina minu karjane, et ma ühtegi ei kardaks. Ole sina minu aitaja ja abimees minu wiimisel tunnil. Ära pane mulle enam pääle, kui ma tanda jõuan; waid wähennda minu walu ja lühenda minu waewa; kuule minu südame ohtamist, kui minu suu enam ei räägi, lehwita tröösti minu hinge, kui kõrw enam ei kuule. Ja wiimaks aita mind kõik ära wõita, ja kui sinu tund on tulnud, lahuta hing ihust õndsas surmaga. Amen.

5. Issand, anna õnnist otša!

Ma õimustan siit lahkuda, ja Kristusega olla. Wilipp. I, 23.

Oh armuline ja halastaja Jumal, nüüd näen mina waene patune, et minu lahkumine ligi, ja et mina oma rändamise pean lõpetama, oma maapäälse telgi maha panema ja kõigist neist lahkuma, kes mul siin armsad ja kallid on. Sellepärast palun mina sind, minu Issand ja Lunastaja, ole sina minu waesele hingele armuline, ja anna mulle kõik minu patud andeks, mida mina oma terwel elu ajal oma mõtte, sõna ja teuga sinu wasta olen teinud. Minu ihu ja hing, see jäägu üksi sinu armu hoolele. Seft sinu kätte panen mina tallele oma waimu, ja oled mind lunastanud, oh Jehoowa, ja tõe Jumal! Anna mulle rahulist ja õnnist surmatunnikest!

Sest ma tahan rahuga surra, et ma tean: sina oled mulle armulifets Jumalaks ja heldets Isaks, Jeesuse Kristuse minu Issanda pärast, kes mulle wennaks saanud. Sellepärast tule pea õndsä otsaga, ja päästa minu hing wangitojast, et mina sinu nime wõiksin kiita. Tõmba tema ahastusest wälja ja asuta teda oma taewalikusse rõõmu riiki, kus mul enam nälga ega janu ei saa olema, kus päewa palaw ega öö külmus mulle enam hirmu ei saa tegema. Sest Tall järje pääl saab mind hoidma, ja juhutama elawa wee hallika juure, ja sina, minu Jumal, saad ära pühkima kõik silmapisarad minu silmist. Sinu armust saan ma sääl rõõmuga lõitama, mis ma siin nuttes olen külwanud. Ja kõigi inglite ja pühadega saan mina sinu auu kiitma ilma otsata ja seda riiki pärima, mis sina omakstele oled walmistanud enne maailma algust. Amen.

6. Igawesesse isa-majasse.

Kui armsad on sinu hooned wägede Jehoowa! Jehoowa õuuesid ihaldab mu hing, et ta ära nõrteb; mu süda ja mu liha, need hüüawad suure häälega elawa Jumala poole. Otsi kui hirm kisendab wee ojade järele, nõnda kisendab mu hing sinu järele. Mu hingel on janu Jumala järele; millal tulen ma sinna, kus ma Jumala palge ette saan? Ma himustan siit lahkuda ja Kristusega olla. Sest minu lahkumise tunnite on tulnud. Mina olen hääd wõitlemist wõidelnud; ma olen oma eluforra lõpetanud; ma olen usku kinnipidanud. Mis muud weel, õiguse kroon on mulle tallele pandud, mis mulle Issand, õige kohtumõistja, tulemise päewal tahab anda, aga mitte üksipäinis mulle, waid ka kõikidele, kes tema tulemist armastawad. Oh tule siis Issand

Jeesus, taewa peigmees, ja kosi minu hing, sest tema ihaldab sinu järele. Tule, minu rõõmu päite, ja ära wiibi enam, sest mina ihaldan väga sinu järele. Tule wiisist', Issand Jeesus. Amen.

7. Omaste palwed, kes lahkuja surma- woodi ümber seisawad.

Püha, halastaja Isa, waata armus selle waeße kannataja pääle, kes surmaga wõitleb. Heida armu tema pääle tema wiimses häbas, heida armu tema pääle kohtu päewal. Sinu hoolde anname tema hinge, teda sina igawesets eluks oled kutsunud; päästa teda kõigest kurjast ja wõta teda oma kätte armuga wasta.

Püha lunastaja, Jeesus Kristus! Ka selle surija eest oled sina oma were ära walanud, ja tema eest kibe-
das surma walus wõidelnud. Aita teda tema wiimses häbas! Tema suremata hinge oled sina igawesets eluks ära lunastanud. Kutsu teda nüüd koju isamajasse, et ta sinu igawest auu wõits näha.

Püha waim, jumalik rõõmustaja! Ole walgufets ja wäeks sellele surijale, kelle film kustub. Rinnita teda tema wiimses nõdruses. Aita teda kitsast wärawast elu sisse tungida. Wii tema hing igawesesse rahusse!
Amen.

Oh Issand, meie Jumal, kelle käes on elu ja surm, heida armu Jeesuse Kristuse, oma Poja, pärast selle waeße surija pääle, ja aita teda tema surma tunnil. Anna temale tema patud andeks, wähenda tema walu, päästa teda ära surma paelust, ja wõta tema hing oma igawese rõõmu sisse wasta. Jumal Isa, teda sina oled loonud,

Jumal Boeg, keda sina oled ära lunastanud, Püha Waim, keda sina oled pühitsenud, seda anname meie sinu kätte. Issand, õnnista ja hoiu seda surijat! Issand, lae oma pale tema pääle paista ja ole temale armuline! Issand, tõsta oma pale tema pääle, ja anna temale oma rahu. Amen.

8. Lahtumise õnnistamine.

Õnnistagu sind, armas hingeke, Jumal Isa, kes sind oma kuju järele on loonud. Õnnistagu sind Jumal Boeg, kes sind oma kalli werega on ära lunastanud, õnnistagu sind Jumal Püha Waim, kes sind oma templits on walmistanud ja pühitsenud. Helde ja armuline Jumal wiigu sind meie Issanda Jeesuse Kristuse kibeda kannatamise wäes ja oma inglite kätte pääl Abrahami sülle, igawesesse isamajasse, et sa sääl ärawalitsetud rahwaga igaweses rõõmus wõiksid elada. Meie Issand Jeesus Kristus olgu sinu juures ja taitsku sind; olgu sinu sees, et ta sind kosutaks; sinu ees, et ta sind saadaks ja juhataks igawesele kodumaale; sinu ümber, et ta sind hoiaks; sinu üle, et ta sind õnnistaks igawese õnnistusega, kes Isa ja Püha Waimuga walitseb igawesest ajast igawesti. Amen.

9. Tänu-palwe pääle lahtumise.

Issand Jumal, taewane Isa, meie tänane ja kiidame sind, kui ta pisarad filmi täidawad; et sina meie waeste palumist ja ohkamist oled armulitult kuulnud. Sina oled meie wenda (õde) kõigest hädast wälja tõmmanud ja teda igawese rahu sisse saatnud. Issand, sina oled annud, sina oled wõtnud, sinu nimi olgu ki-

detud. Sina oled kõit hästi teinud. Tule aga meid üksi veel rõõmustama, et meie oma kallist wenda (õde) mitte pole ära kautanud, waid et tema üksi meie eele on läinud, kuhu ta meie peame saama. Sest meie elame ses lootuses, et sina tema hinge enese juure oled wõtnud, seba ihu aga, mis nüüd on ära närtsinud, wiimisel päewal fuure wäega satad üles äratama, ja et sa siis elus ühendad, mis surm nüüd on lahutanud. Aga anna ta meile weel püha waimu armu, et ta meie selle surma-woodi juures hakkaksime meelde tuletama, et meie surema peame, ja et meie wõime ära lõigatud saada nagu rohi, mis hommiku õitseb, ja mida õhtu enam ei ole. Selle oma püha waimu abiga walmista meid siis ise, et ta meie oma hingepeigmeest ootaksime, kui ta tuleb meid siit kurjast ilmast ära wiima. Aga, püha kolmainus Jumal, sina ise wõta meid kõiki kui puhast wilja oma taewasesse aita koguda suurel lõikuse päewal, et meie igawesti sinu ette wõiksime jääda, Jumal Isa, Poeg ja püha Waim, kiidetud igawesest ajast igawesti. Amen.

Tehkem tööd, nii kaua kui päew on; öö tuleb, millal ükski ei wõi midagi teha.

Kristiinimese elu kord, elu seisus ja ameti kohused.

1. Rahu ja terve pärast.

Waata, ma tahan temale saata paranemist ja terwist, ja neid terveks teha ja tahan neile ilmutada rohket rahu ja tõtt. Jerem. 33, 6.

Issand Jumal, taewane Isa, sina oled oma ära walitsetud rahwa wangipõlwe pöörnud, talle paranemist, terwist, rahu ja tõtt tootanud ja annud. Mina tänan sind, et sa ka minu waele wasta sellesama heldusega ennast oled ilmutanud. Ka minule oled sina terve ihu, meele ja mõistuse kinkinud, ja oled mind täna päewani hoidnud rahu ja terve juures. Aga mina palun sind, walitse ka edaspidi sellesama armuga minu üle, hoia minu ihu ja hinge, meeli ja mõttid terve juures; keela minust ja minu omakstest kõike haigust ja risti armuga ära. Anna mulle jõudu ja rammu minu elu kohusid

täita ja seda ammetit pidada, mis sina armust minu kätte oled uskunud, et ma selle sees ja läbi üksi sind teeniksin, sina ustam ja helde Jumal. Ja viimaks võta mind, kui minu päeva töö lõppenud ja elu õhtu kätte tulnud, rahuliku surmaga siit ilmast ära kutsuda, et ma sinu taevalikusse rahu riiki saaksin, kus ma sinu kogudusega saan hingama oma tegudest. Seda anna mulle, armas Õnnistegija, kes senni Jsa tegusid tegid, kui päev kestis ja õhtu tuli, minu igaveseks õnnistuseks. Amen.

2. Palve ajaliku õnnistuse pärast.

Meie igapäevast leiba anna meile tänapäev. Matt. 6, 11.

Armuline Jssand, helde taevane Jsa, lugemata on see arm ja helbus, mida sina minu termel elu ajal minule oled üles näidanud, mida mina ial pole ära teinud. Nimitelt oled sina minu hinge termeks teinud Jeesuse Kristuse, oma Poja vere läbi; patust ja surma väest ära lunastades oled sa mind oma lapses ja igavesse elu pärijaks teinud. Aga, helde Jssand, nagu sina minu hinge pääle oled halastanud, võta niisamuti ka minu ihu ja kõike tema ülespidamisest oma hoole alla. Anna mulle rahu ju termist ja paras jagu minu ihu ülespidamiseks. Õnnista minu ammetit ja majapidamisest, minu tööd ja toimetust päevaliku leiwaga, mis minule minu elu ülespidamiseks tarwis läheb. Suurt rikkust ära anna mulle mitte, sest ma võiksin sind muidu ära unustada; aga hoiu mind ka suure vaesuse eest, et ma mitte omas puuduses ligimesele ristiks ei saaks, sinu vastu nurises, mista ma jälle pattu teeksin. Anna mulle nõnda minu paras jagu minu leiwaks, et ma sellega, mis sa mulle kinkinud, mõistan ümberkäia; et ma seda mitte

fergel kombel ära ei pilla, ka mitte ahnuses oma süda tema külge ei seu, waid et ma ka ligimest aitan, keda ma näen hädas olevat, ja seega sind auustan, taewaline Samaaria mees, kes sa mind enne oled aidanud ja armastanud. Nõnda anna sina õnnistust minu kätte tööle, et kõik, mis ma kätte võtan, korda võiks minna, ja et mina, kui Issandast õnnistatud, sinu kotta võiksin jääda, siin ajalikult ja ükskord igawesti. Amen.

3. Pere-isa ja pere-ema palwe.

Ole ustaw surmari, siis tahan ma sulle elukrooni anda. Joh. ilm. 2, 10.

Oh Issand Jumal, taewane Isa, sa oled mind seia kotta perewanemaks pannud, et ma omaiste üle pean walitsema ja neid juhatama, ja et ma omas ammetis

4. Teenija palve.

Teie sulased, kuulge nende sõna, kes teie isandad on liha poolest, kartuse ja wäristusega, oma südame wagaduses, nõnda kui Kristuse sõna, ei mitte filmakirjaks teenides, kui need, kes inimeste meele pärast püütawad olla, waid kui Kristuse sulased, kes südamest Jumala tahtmise järele teewad. Ohw. 6, 5. 6.

Issandate Issand! Sina oled waeße ja rikka, isanda ja sulase, tõine tõise kõrwa pannud, ja sinule on üks niisama armas kui tõine, kui ta sind kardab ja õigust teeb — sinu tahtmine see on, et ma pean teenima ja sõnawõtklik olema omas seisuses, mille sisse sina mind oled kutsunud, et mina oma usku sõnakuulmise ja kannatuse läbi harjutaksin. Lase mind siis ise oma püha tahtmist ära tunda ja mind nõnda teenida, sõna kuulda ja oma kohusid täita, et see sinu meele pärast võiks olla. Meie peame ju ükskord kõik sinu kohtu järje ees awalikuks saama, ja mis keegi hääd on teinud, selle eest saab tema oma Issanda käest armu palga, olgu tema waba wõi ori. Sellepärast anna, Issand, ise, et ma mitte üksi inimesi ei teeni, waid ühtlasi ka sind, minu Jumal ja Isa, südame tasaduses ja puhtuses. Lase mind ülemate sõna kuulda, kui nemad ka imelikud on. Anna ise, et mina igal ajal alandust taga nõuan, ja kõrkuse eest põgenen. Ja tahad sina mulle ükskord oma koda ja pääwarju anda, oh Issand, mina tahan sind tänada. Pean mina aga ka edespidi oma praegusesse seisusesse jääma, ka siis tahan ma rahul olla ja sinu tahtmist kiita. Seks hoi mind aga ise kõige umbustawuse ja ülekohtu eest, et mina oma ihu ega hinge ei roojasta; waid anna palju enam, et mina oma elu aeg sind

teenin pühaduses ja õiguses, kummi sina mind Jumala laste igawese wabaduse sisse tahad ülendada. Jah, Issand, anna seda armust, ja ütle ükskord ka minu waele wastu: Oh sa ustaw sulane, sa oled pisiku üle ustaw olnud, ma tahan sind üle palju panna; mine oma Issanda rõõmusse! Amen.

5. Waele lapse palwe.

Mu isa ja ema on mind maha jätnud, aga Jehooma on mind koristanud. Taaw. I. 27, 10.

Jah, minu Jumal, see on mulle rõõmustuseks, et sina mind koristad, kuna isa ja ema mind on maha jätnud. Sest raske, raske on see küll isast ja emast maha jäänud olla. Ei saa mind keegi enam armastama, nagu nemad armastasiwad. Aga, mis ma inimeste juures ei leia, seda leian mina sinu juures, sina waeste laste isa. Kui ka minu lihalikud wanemad lahkunud, aga sina, helde Jumal, oled minu õige isa, sest Jeesuse Kristuse läbi olen mina sinu lapsiks saanud. Ja nõnda ei wõi ma maha jäetud olla. Sest sina Kõigewägewam, kes ja kõik tunned ja tead, armastad mind enam, kui isa ja ema mind armastada wõisiwad. Hoia mind üksi ise, et mina sind ära ei unusta, sest siis peaksin mina küll maha jäetama. Aga, truu Jumal, sinu suure halastuse pärast loodan mina sinu pääle. Sina kuuled kaarnapoja karjumist, ja annad neile nende rooga omal ajal; oh anna siis armu ka omale lapsele. Tee wagade ligimeste südamed heldeks, et nemad ka mind toidaksiwad ja kataksiwad minu puuduses, et nemad minu pääle halastaksiwad sinu püha nime pärast. Ja mis nemad minule hääd on teinud, seda tasu neile ise saja wõrra tagasi. Nõnda ole, helde Issand, ise minu abimees, kes ja waeste laste ja leskede

naeste hoolekandja tahad olla. Täida ka minu juures seda oma kallist töötust, siis tahan ma sind lõppemata kiita, siin ajalikult ja ükskord igawesti. Amen.

6. Balwe juures waesuses.

Si ma taha sinust maha jääda, ega sind ei paigast mitte maha jätta. Hebr. 13, 6.

Minu Issand ja Jumal, sina rikas taewane Issa, sina näed ise, kui suure puuduse ja häda sisse mina olen sattunud. Mure pärast pean mina silmaweeaga oma woodit kastma. Küll tulewad rikkus ja waesus mõlemad sinu käest, ja oma äramõistmata nõuu järele oled sina ka seda risti minu pääle pannud. Sellepärast palun ma sind südamest, anna mulle kannatust, et ma seda ilma nurisemata ära tunnen, ja et ma kindel olen, et sa mind paigast mitte maha ei jäta, nagu sa omas sõnas oled töötanud. Oh Issa, sina kuuled ka kaarna poegi, kes sinu poole kisendavad; oh ära keela siis ka minule seda leiva raasukest, mis minu ihu kosutab. Hoia mind kõige ülekohtu eest, et ma mitte wõera omanduse ja keeldud wara järele ei ihaldaks, waid anna armu, et ma auusa tööga oma leiba teeniksin. Ära jäta mind mitte maha, Issand Jeesus, kes sa ise waene oled olnud, waid aita mind püha waimuga, et ma rikkaks saaksin Jumalas, ja meeles peaksin, et sa oled ütelnud: Si ma taha sinust maha jääda, ega sind paigast mitte maha jätta! Amen.

7. Suure põua ajal.

Ma tahan hinge, mis märga tahab, kasta, ja iga kurwa hinge täita. Jer. 31, 25.

Oh Issand Jumal, sina armu ja halastuse kaem, suure kuiva läbi on sinu viha meie maa ära kurnanud; inimesed ja loomad nõuavad vihma järele, nagu hirm kiskendab värste mee oja järele. Kõik taim on päikse palavuses ära lõppenud; maa jänutab vihma järele, ja on nagu wafeks ja rauaks saanud. Roduloomad on wiletsaks jäänud; sest neil ei ole karja-maad: ka metsa loomad kiskendavad sinu poole, sest oru põhjad ja ojad on ära kuivanud. Oh Issand Jumal, halasta ise meie pääle, ja tee tõeks oma sõna, mis sa oled ütelnud: Ma tahan hinge, mis märga tahab, kasta, ja iga kurwa hinge täita. Kosuta siis meid jälle jahutawa vihmaga, ja niisuta maad, mis ära kuivanud. Ära mõtle mitte meie pattude pääle, milledega meie sinu viha küll oleme ära teeninud, waid kuule meid oma suure halastuse pärast. Tule jälle maad kastma, ja tee seda rikkaks, sest sinu weesooned on täis wett; walmista jälle meie wilja ja ehita maad. Zooda tema wagušid ja pane tema pangad lagunema; anna vihma taewast ja wiljalist aega, ja täida meie südamid roaga ja rõõmuga. Amen.

8. Suure vihma ajal.

Šädaliste igatsenist kiutled sina, Zehoowa, nende südant kinnitad sina, sinu kõrw paneb tähele. Laam. I. 10, 17.

Halastaja Jumal ja Issa, helde armuline Önnis-tegija! Meie tunneme waluga seda karistuse witsa, millega sina meid nuhtled, sest vihma ajad häwitawad, maa kaswu sootumaks ära. Wili põllul on mädanemas, ja märg aur sünnitab haigusi ja tõbesid. Oh ära lase meid, helde Issa, meie pattude pärast mitte hukka saada, ehk meie seda küll oleme teeninud, waid tee meie silmad

lahti meie waemas ja walus. Lase meid meie sifemist puudust õieti ära tunda ja meelt parandada. Ja siis anna meile jälle abi, ja pööra nuhtlus meie päält ära. Anna meile armu õiguse asemel. Näita meile tormi järele oma armulist palet, ja raske sau järele oma päewa paistet; et meie wilja, mis sa õnnistanud, kofku koguda, ja oma ihu ülespidamiseks tarvitada wõikfime. Seda anna meile, helde Jumal, taewane Jsa, Jeesuse Kristuse, meie Issanda, läbi, kes sinuga ja püha waimuga walitseb igawesest ajast igawesti. Amen.

9. **Palwed ülemate ja isamaa eest.**

a) **Palwe keisri ja ülemate eest.**

Dga hing heitku ülemate alla, kelles kõige ülem meesewald on, sest ülemaid ep ole muid kui Jumalast; aga kus ülemad on, need on Jumalast seatud. Room. 13, 1.

Issand Jumal, taewane Jsa, kes sa taewa ja maa üle walitses, sina oled oma targa nõuu järele ülemaid seia maa pääle ammetisse pannud, et nende läbi õigus ja auusus, karistus ja hää kord saaks ülewal peetud. Mina palun sind südame põhjast, lase ka mind ära tunda, et ülemad, keda sina minule oled seadnud, sinu käsjalad on, et mina neile hää meelega sõnawõtlit wõikfin olla. Walgusta neid oma püha Waimuga, et sinu püha sõna neil wahepidamata silma ees oleks, et see neid juhataks, kui nad oma käsused annawad. Anna neile jõudu, et nad õigust kaitsewad, ilma selle pääle waatamata, mis sugusest foost keegi on, et nad ustawasti oma alamate eest kostawad, keda sina, helde Issand, nende warju alla oled annud. S i n u a r m o l g u

nimelt suur meie keisri ja ülema walitseja Aleksander Aleksandrowitschi üle, tema abikaasa keisri proua Maria Feodorowna, auujärje pärija, tšesarewitschi suurwürsti Nikolai Aleksandrowitschi, ja kõige meie keisri suguwõsa ja omaste ja nende üle, kes tema poole hoiawad. Pikkenda ise neile nende elu päiwi, meile jäädawaks kasuks ja waga elu täheks. Önnista meie keisrit ja kõiki tema nõuandjaid kõige waimuliku ja ajaliku önnistusega, et meie tema warju all waitist ju laitmata elu elame, sinu jumaliku armurikkust õiges usus mõistame, ja sind, kõigi Issandate Issandat, pühitsuses ja õiguses teenime, Jeesuse Kristuse, oma Issanda läbi. Amen.

b) Tõine palwe ülemate eest üleüldse.

Seepärast heitke kõigi inimeste seadmise alla Issanda pärast, olgu kuninga kui ülema alla; ehk päälikute kui nende alla, kes temast on läkitatud kurjategijatele küll muhtluseks, aga häategijatele kiituseks. 1. Peetr. 2, 13. 14.

Helde Jumal, taewane Issa, kingi meile igal ajal wagasid ja jumalakartlikka ülemaid ajalikus walitsuses, kes walmis oleksiwad ihu ja hingega sinu auu ja wäge edendama, ja sinu waest kogudust hinge önnistuse asjus finnitama ja warjama. Anna armust, et nad hää südametunnistusega mõiksid walitseda, nii et neil kerge oleks aru anda, kui sina seda nende käest nõuad, ja püha ja ülem kohtumõistja. Tungi, Jumal ja Issa, oma sõna wägewa mõõgaga meie ülemate südamesse, et nad tunnewad, misjaguse suure käsu nad sinu käest on saanud: nimelt karjasteks ja ustawaks isadeks olla sinu rahwale.

Lase neid ära tunda, et ja oma tallede elu üksford nende käest saad nõudma, nõnda et nad mitte oma kasu, waid sinu auu ja sinu koguduse õnnistust taga nõuak-siwad. Anna ise, et nad kohut ja õigust peawad ilma selle pääle vaatamata, mis sugusest soost keegi on, et nad ööd ja päewad sinu tahtmist ja seadust uurivad, ja et nad paremale ega pahemale poole õigusest ei tagane. Kinnita neile, et ja ise nende jumalik abimees tahad olla, nagu ja oma rahwa õigid juhatajaid, Moosest ja Joo-suat, oled aidanud. Lase neid ära tunda, et ja kõiges, mis nad teemad ja ette wõtawad, nende juures oled, kui püha kuningas ja õige kohtumõistja. Õpeta neile ise õiget Jumala kartust, et nad sinu rahwale kindla usu ja waga eluga mõiksid olla, et sinu sõna meie keskel mõiks rohkesti elada ja karistus ja au mõiks igal pool mõimust wõtta. Seda aita meid, püha Isa, Jeesuse Kristuse, meie Aralimastaja läbi. Amen.

c) Palwe isamaa eest.

Sel päewal on üks selge wiinamägi; laulge temast wastastikku. Mina, Jehoowa, hoian seda, iga filmapilkmise ajal kastan ma seda; ma tahan seda hoida ööd ja päewad, et ükski ei pea temale paha tegema. Jes. 27, 2. 3.

Oh Issand Jeesus, armas ja kallis Õnnistegija, lase meie maad ja rahwast igal ajal kui rohu = aeda õitsta, mida Issand õnnistab; lase teda weehallitaks olla, millel ial elawast weest puudu ei ole, ja wiina mäeks, keda Issanda parem käsi on istutanud, mida sina rohkesti kastad, ja mida sina hoiad ööd ja päewad, nõnda et ta haljendab ja tema lehed ei pudene. Oh helde ja armuline Jumal, kingi meie maale, tema rahwale ja kogu-

dustele seda õnnist auu, et sina ise tema keskel elad, et tema sinu maa ja pärandus on. Anna armust, et meid kõigi maade ja rahwaste keskel sinu sees kiidetakse, ja sind meie sees; et meie maa sinu auu täis saaks siin aja sees, ja et tema keskel wiimisel päewal õigete ülestõusmine suur mõiks olla. Seda kuule meid armust, Issand Jeesus Kristus, sina kuningate kuningas, kes sa meid oma werrega oled ära lunastanud. Amen.

VII.

Kes olen mina, Issand Jehoowa, ja mis on minu sugu, et sa mind siit saadik oled saatnud.

2. Sam. 7, 18.

Kristlik perekond ja armutunnid tema keskel kristlikus kodus.

1. Meitsi ehk nooremehe palve.

Loo mulle Jumal üks puhas süda ja uutenda mu sees üks kindel waim. Saam. I. 51, 12.

Nõnda tahan ka mina sind paluda, minu Issand ja õnnistuse Jumal. Loo sina mulle puhas süda, sest minu wana uuesti sündimata süda ei ole iseenesest mitte puhas; puhastad sina aga mind oma waimuga, ka minu süda saab puhtaks saama ja puhtaks jääma. Õndsad on puhtad südamest, sest nemad peawad Jumalat nägema, nõnda oled sina, armurikas Issand, ise ütelnud. Oh hoi ära ka mind seesuguses puhtuses ihu ja hinge poolest, et sa ka mind mõiksid õndsaks kiita, ja et mina mõiksin Jumalat näha. Jah, saada oma ingel mind kõigis paigus warjama.

Tema ehitagu tuline müür minu ümber, et kurat, maailm ja minu liha mind mitte ei tohiks kiusata, et ma patu sisse langen. Anna armust, et ma puhta südamega, mida sina mulle loonud, ja uue waimuga, mida sina mulle annud, oma kohusid täidan, mida sina minule täita uskunud; ja et ma siis, kui elu õhtu tuleb, nende hulka jääksin, kes Jumalat näewad. Seda aita mind, püha Isa, oma Poja Jeesuse Kristuse, meie Issanda läbi. Amen.

2. Balwe noore rahwa kihluse juures.

Ja ma tahan sind enesele kihlata igaweseks ajaks, ja sind enesele kihlata õiguse läbi, ja kohtu läbi, ja helduse läbi, ja halastuse läbi: ja tahan sind enesele kihlata usku läbi, ja sa pead Jehoowat tundma. Hof. 2, 21, 22.

Oh taewane Isa, helde ja halastaja Jumal, kes sa meile heldust üles näitad, enam kui meie mõistame ja sest aru saame, meie kiidame sinu püha nime, et sa need noored hinged oled kokku juhatanud ja tahad neid armastuses igawesti ühendada. Oh kui õndsad oleme meie sinu sees; sina lased meid ka maa pääl seda armastust aimata, millega sina meid igawesti oled armastanud. Ja sellepärast täname sind, et sa ka neid noori südamid lased maitsta, kui helde ja armurikas sina oled. Aga selleks, mis nende süda soowib, anna ise helde Issand, oma taewa õnnistust. Sinu armastus olgu see side, mis südamid ühendab, et nad üks oleksiwad sinu sees; pühitse ka nende armastust, et nad sind üle kõige mõtaksiwad armastada, kes sa igawene armastus oled. Nende maapäälne südamete ühendus saagu sillaks, mis neid taewa tee pääl sinu armu juure juhatab. Nende südamete leping saagu abinõuks

sinu riiki ehitada. Seks tee ka nende juures tõeks, mis sa oled töötanud: Ma tahan sind enesele kihlata igaveseks ajaks, õiguse, kohtu, helduse, halastuse ja usu läbi; ja sa pead Jehoovat tundma. Seda tee ja meile oma suure halastuse pärast. Seks ärata sina nimelt tõsi armastust ja ustavust meie noorte hingede südamesse, et nad üksi sind võtaksivad taga nõuda, sinule elada, sinule wõidelda, sinule surra. Ole sina ise kõigewägewam Jumal, neile ligi, et nad seda armastuse tööst, mida nemad täna annawad, ka tõesti jõuaksivad pidada, et selle läbi sinu püha nimi wõiks auustatud saada. Tee sina seda südamete ühendust õnnistuse hallikaks meie noorele rahwale nende terve elu jaoks, ja lasse neid ükskord weel pühar õõmuga sinu püha järje ette astuda. Seks walgusta neid oma waimuga ja lasse oma täit eluwäge nende elusse tungida, et nemad kõigi inglite ja pühadega sind näewad palgest palgesse. Seda anna neile ja meile kõikidele, püha Isa, Jeesuse Kristuse meie Issanda läbi. Amen.

3. Noore paari terwituseks pulmapäewal.

Ja kolmandamal päewal saidwad pulmad Kaanas Galilea maal, ja Jeesuse ema oli sääl; aga Jeesus ja tema ema oliwad ka pulma kutsutud. Joh. 2, 1. 2.

Issanda altari ees oled sina juba seisnud, armas pruutpaar Issanda sees! Lussuwa südamega olete teie, kallid noored hinged, käe kätte pannud ja üks tõisele ustavust töötanud. Õnnistatud Issanda palge ees, olete pulma kotta tagasi tulnud, et siin tänu ja rõõmuga oma ilu- ja auupäewa pühitseda. Seda toda olete teie aga enne juba lilledega ehitanud, pärgadega kaunistanud. See peab seda rõõmu tähendama, mis teie südames

leegib, mis teie hingedes hiilgab. Aga mu armsad, kas lilled, mida meie oma kaduma käega nopime, ära ei närtsi? Kas nad meile meelde ei tuleta, et kõik meie maapäälne ilu ja rõõm üksi hiiurikene on; et ka meie ise üksi lillikesed oleme, mida sügisene tuul väga pea võib närtsuma panna. Ka hulga võeraid ja sõbru olete teie kutsunud. Nende keskel tahate teie rõõmuft pulmapäeva pidada. Aga ons maapäälne sõbrus tõesti jäädam ja kindel? Kas ta wiimati enne ära ei lõppe, kui need lilled närtsumad, mis täna teie koda ehitavad? Saab ta ka siis teie kasuks kestma, kui risti tuuled tulevad, ja kui häda ajad teie elust üle käivad? Sest ka seesugused ajad saavad wissisti tulema. Ka abielu rahwast ei wõi nemad mööda minna. Ka tema peab risti all wõitlema. Üffi nõnda võib tema kroonile saada.

Sellepärast, minu armsad, ärgu jäägu üks võeras täna palumata, kelle sõbrus tõsine, kelle ustamus igawene. See on Jeesus, meie Issand, kellest ewangelist Johannes jutustab, keda Kaanas pulma võeraks oli palutud. Ja ta on sinna läinud, et teda paluti. Palugem siis ka meie teda wissisti enesele külaliseks. Ja tema ei saa seda palwet mitte kuulmata jätma. Tema saab ka meie juure tulema kui armu-rikas pulma-wõeras. Sest kuhu tema tuleb, sinna toob tema õnnistust kaasa. Nii oli see Kaanas juba. Neil puudus wiina. Sest pulma koda, kus Issand wiibis, oli waele rahwa koda. Aga Issand aitas ime wiisil. Puuduse wee muutis tema rikkuse wiinaks. Tema püha käsul on wesi wiinaks saanud. Ühe korraga on sündinud, mis wiinapuus kuusid ja aastaid tarwitab. Issand ilmus kui isand looduse wägede üle, kui abimees ajaliku häda ja puuduse wasta. Õnnistus woolas kui oja pulma-rahwa kotta, et nad Jeesuse olivad pulma kutsunud. Gull marjamiina oli nende oma. Ei mitte, et nad selle

läbi enese ihule liiga teefsiwad, waid et nad seda tarwitafsiwad oma ihu ülespidamiseks. Sest marjamiin on hommitu maal üks jagu rahwa päewalikust leiwast. Wiinamägi on tema põld, mida tema harib. Ja sellele oli Issand oma imeliku õnnistust kinkimud.

Ka meie juure tuleb see Issand tõesti, kui meie teda palume. Sest tema on seesama eila ja täna ja igawesest ajast igawesti. Aga palugem teda ka tõesti, ei mitte üksi pulma-wõeraks, waid jäädawaks m a j a = w õ e r a k s. Sest ka seda on tarwis. Abielu ei tule ju üksi mitte algata, waid ka edasi elada. Ja päälegi ristist ja kiusatusest peawad abielu-rahwas läbi minema. Hinge waenlane kipub ju ka nende hingede wahele, et puhta südamel põllule umbrohtu külwata, et ka segadust ja riidu ja tüli sünnitada. Aga, mu armsad, kui Issand Jeesus maja wõeraks, siis peab kiusaja taganema! Kui tema sõna kuldküünla jala pääl seisab, kui selle järele mees ja naene oma elukohused täidawad, kui nad tema ees palwe-käed kokku panewad ja paluwad: Issand, aita ja lasse korda minna! siis ei saa wiga olema. Ja tulewad tõesti ka risti ja walu ajad, suur maja-sõber Jeesus saab ka seda iluks muutma. Sellepärast olgu üksi tema teie jäädaw kojawõeras, tema sõna teie walgus, siis saab teie koda kalju-põhjal seisma. Wiletsuse wihm ei pea seda põhja ära õõnestama. Tema saab seisma ja kõikumata olema. Kes Issanda omad, neil muudab ta puuduse rikkuseks, ja ka libedama silma wee magusaks wiinaks. Ja kes siiski ajalikus elus üksi filmaweeega külwanud, igaweses elus saawad nad rõõmuga lõikama. Amen.

Laul.

Issand Jeesus, armas Õnnistegija, Raanalinnas oled sina kalliks pulmawõeraks olnud ja oled sinna armu-kingituse kaasa toonud, mida tänapäewani pole wõidud ära

unustada. Seda armu oled sina ka muudele perekondadele pääle selle tuhat korda wälja jaganud. Sina oled igal ajal walmis olnud sääl, kus sind kardetakse, mure wett rõõmu wiinaks muutma. Tule siis, armas Issand, ka seia kotta oma armuga kui taewaline wõeras. Rihla ka selle noore paari südamed enesele, nii et nad ilma sinuta mitte elada ei taha. Pühitse nende armastust oma armastuse läbi, pühitse rõõmu tundisid tänu ja palwega, ole ka walu tunnil nendega, et mees ja naene sinu risti all õpiksid kui õiged Kristuse sõjamehed wõitlema. Pane nende kotas püha usu tuli põlema, et maailma meel kauks ja taewa waim õhkama hakkaks. Seks ilmuta nende ja meie kõikide juures oma taewalikkude amu.

Issameie. Õnnistamine.

4. Sõbepulmadeks.

Laul Nr. 100, 1—4. Ei ole mina midagi.

See on see päew, mis Jehoowa on teinud; olgem wäga rõõmsad ja rõõmustagem temast. Amen.

Nõnda loeme meie Jumala pühas sõnas:

Ja Jaakob ütles: Mina ei ole midagi kõigi häätetemiste ja kõige truuduse wasta, mis sa oma sulasele oled teinud; sest ma olen oma kepiga üle Jordani läinud, ja nüüd olen ma kaheks hulgaks saanud. 1. Moos. 32, 10.

Nõnda ütles, Issandas armastatud hinged, Jumala wõitleja Jaakob, kes Jumala armu ja halastust iseäralikul wiisil oli wasta wõtnud, keda tema isa-ustawus ja isa-armastus oli kannud nagu kotta tiibade pääl. Kodu-

paigalt oli tema kaugele läinud. Elu wara järele oli tema kangesti wõidelnud. Ja selles wõitlemises ei olnud tema mitte alla jäänud, waid wõidu saanud. Sest tema Jumal oli temale suureks palgaks ja kangeks kilbits olnud. Ja nüüd on ta jälle tagasi minemas kalli koju poole. Küll käiwad weel kanged ahastuse laened tema hingest üle; ta süda on weel suures hirmus tulewate asjade pärast; siiski ei wõi tema tõisiti, ta peab põlwili langema, ja paludes hüüdma: „Issand, mina ei ole midagi kõigi häätgemiste ja truuduse wasta, mis sa oma sulasele oled teinud.“

See on suur ja kallis tänu-sõna, sündinud wagast ja alandlikust lapse-südamest. Ja selle sõna sarnane on üffi weel üks tõine, mille pääle meie tänasel juubeli-paari auu-päewal ka weel peame mõtlema. Ka see sõna pole meile tundmata, sest tema käib nii: Kes olen mina, Issand Jehowa, ja mis on minu julgus, et sa mind siit saadik oled saatnud.“ (2. Sam. 7, 18). See on selle Jumala sulase sõna, keda halastaja Jumal puudusest ja waeisusest kuningastroonile oli kutsunud. Sest nenda ütleb kuningas Daawet oma Issanda palge ees. Ja tema, kes kord alandlikku karjase-keppi oli kannud ja siis kuld-keppiga rahwaste üle walitses — sääl seisab tema oma Jumala ees, nagu ära wõidetud ja häbi tundes, aga siiski ka üliwäga rõõmustatud, et ta nii palju armu oli leidnud ilma kõige oma ärateenimiseta. Ja tema tunnistus saab tänu-lauluks, ja tema sõnad palwe-ohkamiseks; ja ta ütleb: Kes olen mina, Issand Jehowa, ja kes on minu koda, et sa mind siit saadik oled saatnud?

Wraegu kuulnud usurikaste tunnistuste walguses wõime meie, keda loodame, ka meie juubeli-paari elu pääle tagasi waadata. Ja see on meile täna iseäralikuks

rõõmuks. „Kes olen mina, ka kes on minu koda, et sa mind siit saadik oled saatnud?“ Nõnda tahate teie wissiste, armsad hinged Issandas, ka ise tunnistada, kui teie ka oma elu alguse ja tema edasi-minetu pääle mõtlete, kuis teie oma ühtlast elu kartusega hakkasite, ja kuis Issand teid imewiisil on aidanud. „Mina ei ole midagi kõigi häätegemiste ja truuduse wasta, mis sa oma sulasele oled teinud“ — see on nüüd wissisti ka teie tunnistus, mis teie rinnast tõuseb, kuna tänu täheks rõõmu pisarad filmas helgiwad. Sest ma olen oma kepiiga üle Jordani läinud! Kas ka teie pääle selle nõndasama ei pea ütleva? Kas ka teie 25 aasta eest nagu Jordani jõe ääres ei seisnud, selle jõe ääres, mis on inimese elu oma tuhatwõrdse murega ja walurikka ristiga. Ka teie seisite sääl ilma suure abita, nõuuta ja jõuuta. Uga teie andsite ükstõisele kätt elu wõitlemisele minna südamega täis armastust, kindla tahtmisega, soowi- ja palwega kõik Jumala hooleks jätta. Nii seisite teie selle elu jõe ääres kõigi tema hädadega, waludega ja waewadega. Kui mees ja naene, õnnistatud kallile abieluseisusele, seisite teie sääl, et ükstõist armastada, kinnitada, toetada hääl ja kurjel päewil, käsi käes käia ühes usus, ühes armastuses, ühes ustawuses kunni surma-tunnini.

Ja kas see kallis töötus, nõnda ükstõist teenida, ülikaunist wilja pole kannud? Ja kes selle wilja pääle otse tänase pidu-päewa hõbehiilgus ei lange? Sest ma olen oma kepiiga üle Jordani läinud, ja nüüd olen ma kaheks hulgaks saanud.“ Nõnda peate ka teie tunnistama oma Issanda ees.

Nagu kepi naal oled ka sina, armas wend ja õde, oma elurändamise alanud. Ja läbi kõrbe olete siis haljale rohu-

maale ja hingamise wete juure saanud. Kaks kümmend wiis aastat ühtlast tööd, mõitlemist ja waewa, usku ja armastust pole mitte asjata olnud. Oma pääwarju olete enesele muretseda wõinud, et omas majas ja kojäs päewalikku leiba auusasti teenida ja süüa oma pere ja lastega, mida Jumala arm teile annud. Ja ka nemad, need lapsed, mida Jumal teile kinkinud, ja kes täna rõõmuga teie ümber seisawad, kas nemad see kõige kallim anne ei ole, mida taewa arm teie elu teele on küllwanud? Kas see teie hinge iseäralise rõõmuga ei täida, et teie eneste lapsed tänaseks päewaks teile lilli-wannikuid on pununud, ja et iga roosike teie laste käest tänulikkude on, mis ütelda tahab: Tuhad tänu teile, armsad wanemad, kõige eest, mis teie meile olete teinud, sulle armas isa, sinu isa-armu eest, sulle, armas ema, sinu ema-mure eest! Jumal ise tasugu teile seda, mis teie meile, oma lastele, olete teinud!

Ja nõnda saab meie tänane püha terve perekonna tänu-pühaks ja rõõmu-pühaks, rõõmu-pühaks ka kõigile teie kodakondsetele ja tutwatele. Ja meie tänu-ohwrid — kellele meie siis neid toome? Kas inimese tööle, auuks tema nõuule ja tema jõuule? Ei ial. Meie toome neid Jumala halastusele ja tema armule. Sest see on Jumala töö, kui meie wend ja sõsar siin täna seda kallist armu-päewa wõiwad pühitseda. Nii mitmed tõised on ka nendega ja nende wiisi ühe-suguses elu olemises Jordani ääres seisnud; nad on nendega ühel ajal elu-jooksu alanud. Aga nemad ei ole abielu õnne ja rahu Kanaanisse mitte saanud. Elu tõi neile üksi kibuwitsi ja ohakaid; neid ei ole enam, ja nemad on kõrbesse maha langenud. Sellepärast laulgem täna tänu-laulu, lõõgem kaunist kiituse kannelt! Tunnistagem puhtast, tänurikkast südamest: **J s s a n d, m i n a e i o l e**

midagi kõigi häätegemiste ja truuduse
 vastu, mis sa oma sulasele oled tei-
 nud, sest ma olen oma kepiga üle Jor-
 dani läinud, ja nüüd olen ma kahets
 hulgaks saanud." Sest see kõik on Issandast
 süündinud ja on kui imeasi meie filmade ees. Sellepärast
 kiida, minu hing, Jehoovat, ja kõik, mis minu sees on,
 tema püha nime. Mu hing, kiida Jehoovat, ja ära
 unusta mitte tema häätegemisi ära.

Nõnda tahame meie tänu=laulu laulda, aga ka
 palve=palumisi paluda. Meie tahame südamest õhata:

Helde Jumal, ole ka edaspidi selle armsa perekonna
 abimees ja kaitsja. Õnnista tema vanemaid ja nende
 lapsi, et nad neist üksi rõõmu võiksid näha kunni
 wanaduse päevini. Ja kui nad veel ka risti tulest
 peakõivad läbi käima, helde Issand, aita sina neid oma
 armuga. Lase neid ja meid kõiki ükskord oma järje ees
 seista, et meie kõik risti all kroonile, võideldes võidule
 saame.

Seks kiitust, Jumal, vastu võta,
 Oh ta küll väeti, nõder on,
 Kui mina saan siit taeva tõtt'a
 Ja säälsu püha hulka saan,
 Siis laulan inglil-wäega
 Sull' iuhat kord: Hallelujah!

Aamen.

Laul Nr. 101, 4. Jah, isa wiisil, Issand, sina.

Palugem: Kõigewägewam Jumal, helde taewane
 Isa, sa oled jenni maani seda abielu=paari oma rohke
 armuga õnnistanud. Lase ka nüüd iga päewal, mida
 sina neile armust kingid, oma arm nende üle uuteks saada.

Kui ka nende liha rammu hakkab lõppema, siis kinnita neid ommeti nende sisemise inimese poolest. Tee neid wägewaks oma waimu läbi, et nemad kiusawad ette seatud märgi poole, ülewase kutsumise wõidu-anni poole Kristuse Jeesuse sees. Aga, nii kaua kui nende maa-päälne rändamine weel kestab, anna neile uut armu, et nad enam ja enam wõiksid ustawaks saada, et sa neile ise ükskord oma järje ees wõiksid ütelda: Oh sa ustaw sulane, sa oled pistu üle ustaw olnud, nüüd tahan ma sind üle palju panna.

Meie Isa. Issand õnnistagu sind.

Seesama laul 5. s.: Tee ise puhtaks minu süda.

5. Maja õnnistamiseks.

Laul Nr. 103. Sa õige koda ehitaja.

See on see päew, mis Jehooma on teinud, olgem väga rõõmsad ja rõõmustagem temast. Amen.

Nõnda ütleb püha laulik 127. laulus, 1. ja 2. salmis:

Kui Jehooma ei ehita koda, siis hoone ehitajad näewad sääl kallal waewa ilma aegu; kui Jehooma ei hoia linna, siis walwab waht ilmaaegu. Ilma aegu on see teile, et teie wara üles tõusetate, ja kauda ülewal istute, ja sööte leiba suure waluga; nõnda see on, Jehooma annab armukesele unes. Amen.

Seda sõna püha lauliku suust tahame, armsad hinged, enne ukse-kirjaks panna, kui meie seia uude majasse sisse astume, mis meid nii ülitaunilt oma katuse alla kutsub. Sest tõesti, kui Jehooma ei ehita koda, siis näewad hooneehitajad waewa ilma aegu; kui tema

ei hoiä linna, siis waltwab waht ilmaaegu. See sõna maksis kui elu tõde, enne kui Saalomon teda kirja pani, ja ta maksab ka weel täna päew. Mispärast pole näituseks Paabeli torni ehitusest midagi wälja tulnud, ehk küll juured rahwa hulguä ennast kokku kogusiwad : ja ütlesiwad Ehitagem enestele linna ja torni, kelle ots taewani ulatab? Üksi sellepärast, et koja ehitajad ilma aegu waewa näewad, kus Jehooma koda ei ehita. Ja mispärast on Saalomon ise, kui ta Issandale koja oli ehitanud — nii ilurikka ja kauni, mille järnast enam ei olnud, seedri puust ja marmori kiwist, rohke kulla, hõbeda ja wafega — ommeti palunud, kui ta seda koda pühitsetes : Issand, et ju silmad wõiksiwad lahti olla selle koja üle ööd ja päewad? Üksi sellepärast, et tõesti tõde on : hoone ehitajad näewad sääl ilmaaegu waewa, kus Jehooma koda ei ehita. Ilmaaegu see on, kui nad wara üles tõusewad ; ilmaaegu see on, et nad kaua ülewal istuwad, ja jõowad leiba suure waluga.

Wõi ei ole see ommeti nii? Wõi on see walmis jaanud koda tunnistuseks selle sõna wasta? See kaunis ehitus, mille kessel meie seisame, mille kallal nii palju palehigi walatud ja waewa nähtud? Sest, teie ehitajad, ons see üksi teie teenistus ja töö, mis meie ees walmilt seisab? Teie waewa nägijad, ons see kõik üksi teie waewa wili, mis teie olete näinud? Eks see ole kõige esmalt Issand Jehooma, kes teie palehigi õnnistuse perliteks muutnud? Eks ei ole tema kõigele oma õnnistuse juure lisanud, mis teie meel mõtles ja teie käsi toimetas? Eks ei ole tema lastnud korda minna, mis teie ustawa hoole ja hikirikka murega olete ette wõtnud? Tõesti, seda on Issand teinud, kelle käest kõik õnnistus alla tuleb. Tema see oli, kes teid aitas oma armuga, esimese raja-joone tõmbamisest kunni wiimse harja

tipu walmisfaamiseni. Tema see oli, kelle käes on jõud ja ramm ja wägi; kes rammu andis ka teie käele, kindlust teie käewarrele, et ta mitte pole ära wäsinud waewarikkas töös. Sest mis jääb meist järele, kui Issand oma rammu meist tagasi tõmbab, kui tema oma elu-õhu meie rinnast lasseb ära kaduda?

Seda täna ära tunda sel kallil armsal tunnil olgu meie esimene kohus. Meie esimene tunnistus selle uue maja katukse all olgu tänu ja kiitus meie Issandale. Tema suur halastus see on, mis meid nii kaugele on aidanud, kes meie muud ei ole kui muld ja põrm. Sellepärast tundku seda süda ja tunnistagu suu: Minu hing kiida Jehoomat ja kõik, mis minu sees on, tema püha nime! Kui Jehooma ei ehita koda, siis hoone ehitajad näewad sääl kallal waewa ilma aegu; kui Jehooma ei hoiu linna, siis walwab waht ilma aegu.

Jah, nii kaugele on Issand aidanud. Aga kuidas edasi? Maja on walmis, kaunis ja ilus. Aga kauaks saab tema selleks jääma? Eks ei käi tuuled ja tormid tema müüride kallale? Ja eks ei sada wiletsuse wihma meie kõikide pääle siin hädaorus, ja nii ka selle armsa rahwa pääle, kes siin majas tahab asuda. Sest eks ei ole meie kõik wahetpidamata muld ja põrm, kel iseeneses eluwõimu mitte ei ole. Seda wõtkem ka täna kõigeesmast ära tunda. Ja sellepärast astugu meie tänu kõrwa ustaw ja südamlik palwe: Issand, sina oled koda ehitanud, aga wõta seda ka hoida, mis sa oled ehitanud!

Jeesus meie eel

Käi see elu teel,
Et su järel wiibimata
Käime usus kõikumata,
Meid siit taluta
Jsa maale sa!

Minu armjad! Ons see ka teie südamel soow, teie südamel palawam palwe? Meie Issand ei saa seda mitte kuulmata jätma. Tema saab teie kotta tulema. Tema saab ise teie kotsa-wõeras olema mure ja rõõmu päiwil. Ja kus tema on, on õnnistus. Ka puuduse wee muudab ta rikkuse wiinaks. Tema, see Siioni nurgakivi, tahab nurgakiviks ka teie kotsale olla. Ja siis saab ta kalju põhjal seisma, kus wihma sajud, tuuled ja tormid talle vähemat wiga ei pea tegema. Sest tema põline alus, tema kõikumata nurgakivi on Kristus Jeesus, meie kilp ja päike ja igawene elu kuningas. Amen.

Laul: Nr. 102, 1. Nurgakivi, kes sa kannad.

Uga Jumal ise, kes väga suur on heldusest, tema tehku ka meie kotsa tõeks oma sõna: Täna on selle sinatsele kotsale õnnistus tulnud! Selle pääle õnnistan mina seda maja ja pühitsen teda kristlikuks kotsaks Jumala Isa, Poja ja püha Waimu nimel. † Amen.

Palu: Jeesus Kristus, meie Issand ja õnnistegija, kes sa hää meelega iga kotta tuled, kuhu sind palutakse, meie palume sind, ole siis ka täna meie rahuwõeras, et meie kotsale õnnistus võiks tulla. Maailmas on palju ahastust ja häda, sellepärast anna oma armuga, et siin kotsas igal ajal sinu kallis Jumala rahu võiks walitseda. Issand Jumal, sina oled püha maja-isa oma taewaliku kotsa üle, õige isa kõige üle, mis maa pääl lapses nimetatakse, siis anna ka sellele pere-isa ja pere-emale siin majas oma õnnistust, et nemad oma kallist ammetit sinu sõna järele peaksivad. Ja kui sa ka lapsi ja noort rahwast selle katuse all lased kasvada, anna neile ise Jumala kartust, sõnakuulmist, südamepuhtust ja wagadust. Niisama anna ka teenijale perele kristlikku

alandust ja sõnakuulmist, ei mitte filmakirjaks, vaid Issanda pärast waga südame täheks, nii et mõlemad, kes käsku annavad ja käsku kuulevad, kannatlikku armastust üles näitavad. Õnnista kõiki, kes siit sisse ja välja lähewad, aga ka nimelt neid, keda siit wiimsele rahule välja wiiakse. Siit maapäälselt kojast wii sina neid ise oma igawesesse isakotta, kus wanad asjad on mööda läinud ja kõik on uueks saanud. Selle pärast jäägu see terwe koda üksi sinu hoolde, sina helde ja ustaw Jumal! Tema olgu sinu elu-ase, kus sa ise elad oma õnnistuse, oma waimu ja rahuga.

Meie Issa, kes sa oled taewas j. n. e.

Issand õnnistagu sind j. n. e.

VIII.

**Ta võtab oma lapsi ja oma peret käskida,
et nemad Jehoowa teed peavad hoidma ja
teevad õigust, ja mis kohus.**

1. Moos. 18, 19.

**Kodu kõrvas olgu ka kool Issanda
tempel!**

1. Lapse hommiku-palve.

Mina tänan ja kiidan sind, oh helde taevane Issa, et ma sel hommikul jälle rahuga olen mõinud üles tõusta. Mina annan sulle oma terve süda, tee seda hääks, sõna-wõtlikuks ja wagaks. Mina tahan sind lapse wiisi armastada, sinu auuks tahan mina elada, kõige kurja ja kergemeelse eest tahan mina ennast hoida ja üksi sellest, mis hää, tahan mina rõõmu tunda. Anna mulle aga ise selleks oma armu ja abi, siis tahan mina sind õhtu rõõmsasti tänada ja kiita. Amen.

2. Lapse õhtu-palve.

Oh minu Issand ja helde Jumal! Mina tänan sind, et sa mulle täna terwist ja rahu oled annud, et

mulle ühtegi wiga ei ole sündinud. Hoia mind ka tulewal ööl kõige kahju eest. Rase mind, minu wane- maid ja omaßid rahulikult magada ja rõõmsasti üles tõusta, ja tee kõigile, keda ma tunnen ehk ei tunne, üksi hääd Jeesuse Kristuse, minu Issanda läbi. Amen.

3. Hommiku-palwe kooli toas.

Ja ma tahan neid wägewaks teha Jehoowa, sees, et nemad tema nime sees peawad käima ütleb Jehoowa. Saf. 10, 12.

Meie kõigewähemat tööd ja toimetust saab Issand nägema ja tähele panema, kui see tema nimel on sün- dinud. Sellepärast astub Issand ise täna meie sekka meid manitsema, et meie elu ja elu-töö tema nimel sündiks. Tema ise on tunnistajaks ja nägijaks, mis meie teuga teeme, suuga kõneleme, ja südamega mõt- leme. Jeesus, meie Issand, on ustaw olnud, oma Issa tahtmist täites. Tema nõuab nüüd, et ka meie peame ustawad olema kõiges, mis tema meie kätte annud, ustawad õpetuses, ustawad õppimises, ustawad käskmises, ustawad sõnakuulmises. Ja kes seda püüab ja selleks tema armu-abi palub, selle kohta tahab tema 4. käsju töötust täita; seda saab tema õnnistama siin ajalikult ja ükskord igawesti.

Issand Jumal, armas taewane Issa, ka meile oled sina oma käsju annud: käi minu palge ees ja ole täiesti waga. Ja kuis meie seda peame tegema, seda oled sina, Issand Jeesus, meile õpetanud, kes sa meie kasuks ka wäike lapsuke oled olnud, oma wanemate sõna oled kuul- nud, ja oled kaswanud tarkuses ja pikkuses ja armus Jumala ja inimeste juures. Tule ka täna ja meie termel kooli-ajal meie sekka meid õpetama ja juhutama,

et ka meie omas töös ja õppimises sinu palge eel käime. Õnnista kõigipidi meie õpetamist ja õppimist, meie tööd ja meie waewa. Nimelt lasse meid oma kallist sõna õppida ja uurida, ja selle armastuse sisse tungida, millega Jsa meid Jeesuses meie Jssandas on armastanud. Lasse meid seda üht nõuda, mis tarwis, ja ära tunda, kuis ilmlik õppimine pisut kasu saadab, aga Jumala kartus kõigile asjadele; et temal sellesinatse ja tulewa elu töötus on. Selleks õnnista sina ise, püha Jssand, ka meie kooli, kiriku ja kohtu wanemaid. Nimelt olgu suur sinu arm meie keisri ja ülema Walitseja Aleksander Aleksandrowitschi üle, tema abikaasa keisri proua Maria Feodorowna, auujärje pärija, Tsesarewitschi suure würsti Nikolai Aleksandrowitschi, ja kõige meie keisri suguwõsa, ja omaste ja nende üle, kes tema poole hoiamad. Jah, oma armuga walgusta sina ülemaid ja alamaid, õpetajaid ja õppijaid, et meie uskawaks saaksime, nagu sina ustaw oled olnud, Jssand Jeesus, meie Õnnistegija. Amen. *)

4. Palwed, kui kodus ehk koolimajas palwetundi peetakse ehk pühakirja loetakse.

1. Sissejuhatus pääle alguse-laulu:

a.

Otsegu wihm ja lumi taewast maha tuleb, ja ei lähe mitte sina tagasi, waid kastab maad, ja sigitab seda,

*) Kooli-laste hommiku palwe peab ülemate eeskirja järele järgmistest tükkidest kokku pandud olema: 1) Kiriku laul. 2) Kirja tunnistus lühikeste seletustega. 3) palwe, kus keisri-palwe ülewal tähendatud sõnadega puududa ei tohi. 4) kiriku laul. Ka võib palwe Jsameie-palwe, õnnistamise-sõnadega ehk mõne kirjatunnistusega lõppeda.

ja teeb, et see kasvatab, ja annab seemne külwajale, ja leiva sellele, kes sööb: nõnda peab mu sõna olema, mis mu suust wälja läheb; ei see pea mitte tühjalt minu juure tagasi tulema, waid tegema, mis mu meele pärast on, ja korda saatma, mis pärast ma seda olen läkitanud. (Jes. 55, 10. 11.)

Au olgu Ssale ja Bojale ja Piha Waimule.
Amen.

b.

Ja Jumala sõna on elaw, ja wägew, ja terawam, kui ükski kaheterane mõõk, ja tungib läbi, jenni kui ta lõhub hinge ja waimu, ka liikmete sooned ja üdi, ja on mõtete ja südame nõuude äramõistja. Ja ükski loom ei ole tema ees nägemata, waid kõik on paljas ja awalik tema silma ees, kellest meie räägime. (Hebr. 4, 12. 13.)
Au olgu Ssale j. n. e.

c.

Jehoowa kartus on tarkuse hakatus, hää mõistus on kõikidel, kes seda teewad; tema käskimiste kiitus seisab igawesti. Jehoowa käsuõpetus on laitmata, ja jahutab hinge. Jehoowa tunnistus on tõsine ja teeb rumala targaks. Jehoowa kartus on puhas, mis ikka seisab; Jehoowa kohtuseadused on tõde ise; õiged on nemad hoopis. Meid tuleb enam ihaldada, kui kulda ja kui palju selgemat kulda; ja nemad on magusamad kui mesi, ja kui mesi, mis kärege seest jookseb. (Taaw. I. 111, 10; 19, 8. 10. 11.) Auu olgu Ssale j. n. e.

d.

Hoi, tulge wee juure kõik, kannel jänu on, ja kannel ep ole raha; tulge ostke ja sööge, et tulge, ostke ilma

rahata ja ilma hinnata wiina ja piima. Mis pärast waagite teie raha see eest, mis ep ole leib, ja oma mere waewa see eest, mis teid ei wõi täita? Kuulge mind ja sööge head, siis peab teie hing rõõmu tundma kallimast roast. (Jes. 55, 1. 2.) Mu olgu Isale j. n. e.

(Ehk ka mõni muu piibli-salm, mis selleks sünnis, nimelt: Laaw. I. 23. 42, 1. 2.; 62, 1. 2.; 84, 1—6; 100; 103, 1—6; 121.)

2. P a l w e :

1. Igawene Jumal, meie Issanda Jeesuse Kristuse Isa, anna meile armu, et meie sinu püha sõna hoolfasti uurime, Kristust selle sees otsime ja leiame, ja tema läbi igawese elu sisse saame. Seda aita meid armas taewane Isa omast armust. Amen.

Ehk ka :

2. Oh Jumal, meie Issanda Jeesuse Kristuse Isa, anna mulle nüüd oma tarkuse waimu ja walgusta minu filmi, et mina sinu seaduse imeasju näeksin. Lase mind püha wagaduse ja auukartusega sinu püha sõna lugeda, et ta meid juhataks igawese õnnistuse teele. Walgusta ise minu mõistust, et ma sind ja sinu armu nõuu ära tunneksin; pühitse minu tahtmist, usus sinu sõna kuulda ja sinu käskude järele elada. Sinu sõna olgu minu jalale lambiks ja walguseks minu jalgtee pääl. Pühitse mind oma tõe sees, sest sinu sõna on tõde. Amen.

3. Püha kirja tunnistuse ettelugemine epistlitest, ewangeliummidest, Laaweti lauluraamatust ehk mujalt.

4. Pääle päälaulu j u t l u s e e t t e l u g e m i n e .

5. P a l w e , kui jutlus loetud ja üks laulu salm lauldud :

Püha Jumal, igawene Issand, meie täname sind, et sa ikka weel meile oma püha sõna kuulutada lased ja

neid oma seaduses ja õigustes õpetad. Olgu siis ikka ja ikka sinu suu sõna meile magusam kui mesi ja kui mesi, mis kõrgede seest jookseb. Olgu tema kui hää seeme, mis südamel põllule langeb ja siis sajavõrra vilja kannab. Anna meile oma isa-armu, et meie sinu sõna, mis meie loeme ja kuuleme, ka südames tallele paneme. Äita ise, et meie kindla usuga ära tunneme ja sõnawõtliku südamega täidame, mis ja meile ka täna jälle oled õpetanud. Helde Issand, püha Jumal, ära lasse oma sõna kallist valgust meie sees ial ära kustuda, waid anna meile ja meie lastele igal ajal truud karjased ja õpetajad kirikus ja koolis. Õnnista ka kõiki ilmalikka ülemaid ja wanemaid, meie riigi-wanemaid ja nende käsutäitjaid, et ka nemad sinu seadusi täidaksivad ja sinu riigi kasu taganõuaksivad omas suures ja raskest ammetis. Hoia ja kaitse terwet ristikogudust siin maa pääl, ja lasse oma riigi piirid ikka laiemaks saada, et sinu valgus tungiks üle maade ja rahwaste kummi laugemateni mere saarteni. Õnnista ja hoia aga ka nimelt meie kogudust ja rahwast, et puhas ja selge Jumala sõna kuulutus ja sakramentide väljajagamine ial tema käest ei saaks ära wõetama. Walwa, armuline Jumal, nimelt meie noore soo ja noore rahwa üle, et ka tema mitte effituse radadele ei satuks. Sest hinge waenlane käib ümber kui mõiraja lõukoer, ja otsib, keda tema wõiks ära neelda. Äga hoia sina meid ise, igawene püha karjane, oma were kilbiga, ja walgusta meid oma püha sõna walgega. Paistku tema ikka ja ikka kui kuldne küündla jalg meie majas ja kojas. Siis saame kõigest hädast ära pääsma ja kõigest walust wabaks saama. Ja kui meie ka surma orus käime, meid saab elusse wiima püha karjane Jeesus Kristus, kes meid oma surmaga on ära lunastanud.

Meie Issa, kes ja oled taewas, ja n. e.

Issand õnnistagu meid ja hoidku meid, Issand lastu oma pale paista meie pääle ja olgu meile armuline, Issand tõstku oma pale meie pääle ja andku meile oma rahu. Amen.

5. Palwe keisri ja tema koja eest riigipühal *).

Seepärast manitsen mina kõige esite, et peab tehtama palumisi, palweid, palumisi sõiste eest, ja tänamisi kõigi inimeste eest, kuningate ja kõikide eest, kelles kõige ülem meeswalgd on, et meie rahulist ja vaikist elu mõiksimel elada kõige Jumala kartuse ja auusa elu sees. Sest see on häa ja armas Õnnistegija, meie Jumala ees. 1. Tim. 2, 1–3.

Igawene Jumal, helde taewane Issa, üksi sinu läbi walitsewad need, kes siin krooni kannawad maa pääl, kuningad, würstid ja ülemad. Üksi sina annad neile tarkust ja teadust, waimu ja wäge, termist ja elu jõudu. Ka meie keisrile ja ülemale maa walitsejale oled sina krooni päha pannud. Sina oled teda ta raskesse ammetisse kutsunud, ja teda ülemaks kohtumõistjaks meile seadnud. Lase meid siis kõiki ära mõista, et meie seaduslikud ülemad sinu tahtmist ja korda ülewal peawad, et nad sinu kästjalad on omas suures ja raskes ammetis.

Igawene Jumal, helde taewane Issa, sinu käes on kuningate südamed. Sina juhataid neid kui weejasid. Olgu siis suur sinu arm meie keisri

*) Waata ka palwed VI, 9, lehek. 137.

ja ülema walitseja Aleksander Aleksandrowitshhi üle, tema abikaasa keisri proua Maria Feodorowna, aujärje pärija suurwürsti Nikolai Aleksandrowitshhi, ja kõige meie keisri sugu wõsa, omaste ja nende üle, kes tema poole hoiawad. Halastaja, armuline Jumal, ole sina ise helde meie ülemaale maawalitsejale, et ta oma krooni sinu kartuses ja tarkuses kannaks, et sinu au meie kestel wõiks kaswada ja alamate kasu kosuda. Sina rahu Jumal, anna meile igal ajal rahulikku walitsust, nõnda et ta warju all igaüks kartmata wõib elada.

Kui aga rasked ajad peaksiwad tulema, siis anna sellele, kes mõõka kannab sinu nimel, wägew käsiwars ja wahwa julgus, et ta kilbiks oleks neile, kellele waema tehakse.

Sellepärast lase, püha Issand, oma wõitud mehe pääl hingata oma nõuu ja tarkuse waimu. Niisamuti juhata ka kõiki neid oma waimuga, kes tema järje ligi seisawad ja talle nõuandjaks on, nõnda et tõde ja õigus nende sammudes käiwad, seadus ja hää kord nende läbi ülewal peetakse.

Nõnda, helde Issa, anna meie keisrile ustawaid ja jumalakartlikka nõuandjaid ja teenijaid riigis ja kirikus, et tema warju all sinu riik päewast päewa wõiks kosuda ja ka meie koguduses sinu sõna rohkesti wõiks wäge wõtta, meie kestel elada ja kaswada; ilma keelmata ja kõige julgusega kuulutatud saada. Ja sellesama sõna walguses kaswata kõigi alamate südamesse truudust ja ustawust, et termel maal au elab, heldus ja tõde tõine tõise wasta tulewad, ja õigus ja rahu tõine tõisele suud annawad.

Sets kasvata kõigi rahvaste keskel oma õnnis-
tust, lasse oma armu päike igal maal tõusta, ja
hommikust kunni õhtuni anna auu ja väge omale
pühale nimele.

Sulle aga, igavene kuningas, kes ja ükski tark ja
vägew oled, olgu au ja kiitus ja tänu igavesest ajast
igavesti. Amen.

**Ja ma tahan sinuga igawese seaduse
teha, ütleb Jehoowa su halastaja!**

Püha ristimise armuleping.

A. Kawad ristimise kõnedeks.

1.

Jumala Isa, Poja ja Püha Waimu nimel. Amen.

Oma wikerkaare olen mina pilwesse pannud, ja see peab seaduse täheks olema minu ja maa wahel. Ja see sünnib, kui ma pilwid pilwetan üle maa, siis peab wikerkaart pilwes nähtama. Ja ma tahan meelde tuletada oma seadust, mis minu ning teie wahel on. 1. Moos. 9, 13—15.

Nõnda rääkis Jumal Noa wasta, kui weeuputuse surma-kohus oli mööda läinud. Tema oli teda wete woogudest wälja tõmmanud, surmahädast ära päästnud. Nüüd töötas Issand Jumal temale, et seesugust uputust mitte enam ei saada tulema; ja seda töotust kinnitas Issand weel ühe nähtawa märgi ja tähe läbi. See oli

wikerkaar pilwetes. See pidi oma seitsmewärwilises ime-ilus inimese-lastele rahutähets olema. Tema kõrge wõlwiline kaar pidi walguse hallikas olema, kust ilma häda-orgu kosutust ja rõõmustust alla pidi paistma ja särama. Selles tähes pidiwad Jumala ja inimeste mõtted kokku juhtuma. Siin pidi tema halastus ja arm neile silma ette astuma, kes siin walu merel rändawad. See täht pidi armu-sillaks saama, mille pääl inimeste mõtted armu-taewasse tungiwad.

Ka meie elu üle seisab seesamasugune armu ja halastuse täht. Pühas ristimises on meie Issand selle meile kinkinud; kaunis, kallis armu hiilguses, nagu seda meie haigetele silmadele tarwis on. See on lepingutäht, milles ka taewaline arm maise asja sisse ennast peidab. Siin näeme korraga kulla-kallist päewa paistet, mis igawese elupäikse juurest üksi ja ainult oma alguse saanud. Püha ristimine kinnitab meile, et hukatuse laened, mis maailma tahawad ära neelda, meile mitte ei pea ligi saama. Ka tema paistab meile kui armu-sild, mis maa ja taewa wahela üles seatud. Kui häda pilwed tulewad, käst meie pääle kaebab, kohus meile ähwardab, kui süda wäriseb ja meie meelt tahaksime ära heita, ristimine jääb kaljukindlaks kinnituseks: meie oleme Jumala lapsed, kes meid mitte maha ei jäta! Ristimine on kuldne koidutäht, kust lootust meie hinge woolab, kui meie selle tähe poole waatame. Säält waatab meie poole alla kolmainja Jumala arm. Tema hüüab meie wasta: Sina oled minu; ma olen sind pühaduses ja halastuses enesele ära kihlanud! Püha ristimise läbi oleme meie oma Issanda ise-rahwaks, tema lepingu-rahwaks saanud. Tema waral saame meie siis ka südame-tunnistuse ja patu päälekäimised, ja ka surma häda ära mõitma. Sest meid wautatakse siin meie Issanda surma

ofasaamise sisse, kes meid oma werega enesele omanduseks ostnud. Tema waral jõuame siis ka meie ustawust ülesnäidata ja seda lepingut pidada, mille sisse arm meid on wasta wõtnud. Ja kui meie ka sada korda langeme, püha ristimise arm annab meile jõudu uuesti ülestõusta. Sest püha ristimise läbi oleme oksaks saanud taewaliku wiina puu küljes, kelle nimi on Kristus Jeesus. Ja kes tema sisse wainud, ja tema sisse jääb, ei pea mitte hukka saama. Püha ristimine on sellepärast taewa wara, kui siin maa pääl elame; tema on elu wara, kui surongi oma käe wälja sirutab. Et meie ristitud oleme, wõime julgesti hõifata:

Su nimel ristitud ma olen,
 Oh Isa, Poeg ja Püha Waim,
 Su juure pühas seltsis tulen
 Kui sinu laps ja armu taim:
 Ma Jeesu sisse istunud,
 Su waim mu pääle walatud.
 Amen.

2.

Küll mäed liiguwad ära ja mäekünkad kõiguwad; aga minu heldus ei pea mitte sinust liikuma, ega mu rahut seadus kõikumata, ütleb Jehoowa, su halastaja. Jes. 54, 10.

Ülikallis ja kaunis armu-sõnum, millest ülewased prohwetid sõnad meile aru annawad! Nemad kõnelewad armuseadusest, armu-lepingust Jumala ja inimese wahel. Oh seda imelikku ewangeliumi! Jumal, igawene püha Jumal, tema on kaduma põrmuga ühendusesse astunud; temaga ühe lepingu teinud. Ja see on tõesti nõnda. Mitte

üksi praegu kuulnud prohveti sõna, terve püha kiri tunnistab ja kinnitab meile seda. Ühe lepingu on tõesti Looja loomaga teinud, Issand sulasega, Rõigewägewam oma langemud lapsuga.

Paradiisi aias algab juba see õnnis lepingu = aeg. Küll rikub jäl kohe kallist lepingu = rahu üleastuja. Aga helde Issand kaitseb teda siiski, et ta mitte otsa ei pea saama. Ühe lepingu märgi tõise järele seab taet male üles kinnituseks, et Issanda heldusel mitte piiri ei ole. Noale kinnitab wikerkaar sellesama lepingu armu. Ja Abraamis walitseb seesama Jumal enesele rahwa, kellele tema lepingu = Jumalaks tahab olla, teda kanda nagu kotta = tiiwul kiusatuse raud = ahjust töötuse maale, ammu oodatud päranduse sisse.

See arm oli suur. Aga see polnud weel selle lepingu täius. See oli alles töötus tulewate asjade pääle, armu = seaduse pääle Jeesuse Kristuse, meie Issanda sees. Alles tema ohwri = surm on igawese lepituse kinnitus Jumala ja inimese wahel. Alles Jumala Talle veri hüüab ärarääkimata mõjuga: „K ü l l m ä e d l i i g u = w a d ä r a j a m ä e k ü n k a d k õ i g u w a d ; a g a m i n u h e l d u s e i p e a m i t t e s i n u s t l i i k u m a , e g a m u r a h u = s e a d u s k õ i k u m a , ü t l e b J e = h o o w a s u h a l a s t a j a . J a k e s s e l l e w e r e s i s s e w a a n u d , o n i g a w e s t i J u m a l a o m a . P ü h a l e p i n g u w e r i k i n n i t a b t a l l e , e t t a J u m a l a l a p s e k s j a p ä r i s = o s a k s s a a n u d .

Selle lepingu sisse tahame nüüd ka seda lapsusest wasta wõtta. Aga kuidas? Kas meie? Ei ial! Issand ise tahab seda teha, tema ise tahab selle lapsuga armulepingut teha. Ja pühas ristimises tahab ta seda nagu pitsariga kinnitada. Oh, misfuguse auu sisse tõstetakse siis sind nüüd, kallid, armas lapsuke! Sest kes

ja oled, et Issand nõnda sinu pääle mõtleb? Sina oled wäeti, halasti ja nõrk, aga tema aujürg on kõrgem, kui taewade taewad. Sina oled patune, ja sellepärast roojane; aga temale laulawad inglid: püha, püha, püha on Issand, meie Jumal! Sina ei tea weel midagi temast. Sest weel uinub nõdruses sinu waimu silmade. Aga juba waatab tema film sinu pääle, heldemalt ja armurikkamalt, kui seda ükski emafilm wõiks teha. Midagi ei wõi sina omalt poolt temale anda, kui oma waene ja wäeti süda, mis armu järele kirjendab. Ja seda tahab tema oma armuga täita. See arm peab sind kinnitama ja kosutama, et häda ja oht ja ka surma wõimus sulle wiga ei pea tegema. Sest kui ka mäed liiguvad ja mäe künkad kõiguvad, aga minu heldus ei pea mitte sinust liikuma, ega murahu seadus kõikumata, ütleb Jehoowa, meie halastaja.

Seda ütleb tema meile nimelt pühas ristimises, meile, kes meie waene muld ja põrm oleme. Sellest rõõmusta ka sina ennast, armas lapsuke! Sest nende armu terwitused, kes täna sinu ümber seisawad, saawad waitima; need armu-käed, mis sind kiigutades kannawad, saawad põrmu langema. Tunnid ehk saawad tulema, kus sa ennast armetuma ja õrnetuma suure laia ilma pääl tunned olemat. Aga minu heldus ei pea mitte sinust liikuma, ütleb Jehoowa, su halastaja.

Jah, mõnigi lahke lootus saab su filma ees hauda langema; mõnigi sinu ootustest saab täitmata jääma. Petlik saab sinu filma ees olema maailm oma iluga ja auuga: aga minu heldus ei pea mitte sinust liikuma, ütleb sinu Jumal. Ja kui ka surma häda tuleb, ja kui see wiimne waenlane oma käe sinu hinge järele wälja sirutab, sinu Issanda rahuleping saab sulle kinnituseks olema, et ja

ka surma orgu ära ei kau. Sest minu rahu seadus ei pea kõikuma, ütleb Jehoowa, su halastaja.

Jah, see leping seisab. Ka viimses hädas on tema sinu kilp. Ka surma astla saab tema ära võitma. Olgu meie jõuetumad elu alguses; veel enam jõuetumad elu lõpetuses, kus silm kustub ja süda vaikib; aga rahu-seaduse varal, mille meiega meie Issand teinud, võime rõõmsasti oma waimu Isa kätte anda. Uga kiitus ja tänu olgu sinule, meie Issand ja Jumal, et sa oma igawese armuga meie pääle halastad. Amen.

B. Sissejuhatus, kui iseäralikku kõnet ei peeta.

1.

Jumala Isa, Poja ja Püha Waimu nimel. Amen.

Armsad sõbrad Kristuse sees! Meie kuuleme seda igapäew Jumala sõnast, tunneme seda ka igaiks omaist elust ja suremisest, et meie kõik patu sees oleme saadud ja süündinud, mille sees meie Jumala wiha alla peaksite jääma ja igawesti hukka minema, kui mitte Jumal meie pääle poleks halastanud, ja oma Poja Jeesuse Kristuse maailma poleks saatnud, meid seesugusest hukatusest ära päästma. — Ka see laps on loomu järele fellesama patuga kaetud, nagu meie, ja peab iseenele poolest ühes meiega surma langema. Sest tema on liha, lihast süündinud, ja ta ei wõi mitte Jumala riiki saada, kui tema mitte uuesti ei sünni weest ja waimust. See aga on meile wägewaks ja kindlaks kinnituseks, et meie õnnis-tegija Jeesus Kristus, kes kõige ilma patud kannud, nagu

meid, nii ka meie lapsi on ära lunastanud kõigest patust, surmast ja kurati väest, ja on meid Jumala ees õigeks ja õndsaks teinud. Tema on ka käskinud lapsukesi enese juure tuua, ja on neid õnnistada ja oma riiki wasta wõtta töötanud.

Sellepärast tahame nüüd ka meie teha, mis meie Issanda käst ja kristlik armastus meie käest nõuab, ja tahame seda lapsukest südamliku palwega püha ristimisele tuua. Ja meie tahame lootä, et Issand meie palwet wiisisti kuuleb, ja et ta seda lapsukest, nagu ta töötanud, armus saab wasta wõtma, talle kõik ta patud saab andeks andma, talle rohkesti oma püha waimu kingima, et ta õiget õndsakstegewat usku wõiks pärida, ja et ta Jumala laps ja pärandaja saab olema ja selleks jääma igaweseks ajaks. Amen.

2.

Jumala Isa, Poja ja Püha Waimu nimel. Amen.

Meie oleme siin Issanda palge ette ennast kogunud, et seda lapsukest püha ristimisele tuua. Siis wõtkem nüüd kõige esmalt meelde tuletada, et püha ristimine mitte paljas wesi ei ole, waid wesi, mille juure Jumala käst ja töötus tuleb. Ja otse see teeb teda pühaks ja õndsusrikkaks saakramendiks, millele Issand iseäraliku taewaliku wäe ja oma õnnistuse on annud. Sest see on tema töötus: püha waimu läbi kingib tema meile uuesti-sündimise, ja meie wanast inimesest, mis patu läbi rikunud, loob tema uue inimese, südamet, meele ja kõige hinge jõuu poolest. Ka kinnitab wahetpidamata meile meie ristimine, et meie patt meile on andeks antud; ja meie wõime temas igal ajal rõõmustust ja kinnitust leida, kui meie nõdruse pärast langeme ja pattu teeme. Ja nagu ta meile pattude andeksandmist annab

ja finnitab, nõnda on ta meile nagu pitsariks, et Kristus ka meie eest on surunud, ja et meie tema surma pärast igawesti saame elama, nõnda et meie nüüd muud ei ole, kui mõerad ja majalised, kes tulewat auit ootawad. Sellepärast pidagu igamees püha ristimist kui kalliks riideks, mille sees tema igapäew wõtaks käia, et ta temas ennast finnitaks, oma wana inimese wasta wõitleks, uue poolest aga kaswaks ja kosuks. Ja et ristimine nüüd nii püha tallitus on, siis wõtkem ka Jumalat tänada, et seegi lapsuke tema osaliseks peab saama. Sest nagu kõik inimese lapsed, on ka tema patu sees saadud ja sündinud; ka temal on tarwis Jumala armu, pattude andeks andmist ja uuestisündimist pühast waimust. Ja seda ei wõi ta mujalt mitte saada, kui üksi püha ristimise läbi. Ja nii tõesti kui Issand on käskinud lapsukesi enese juure tuua, nii tõesti saab ta ka seda last ristimises wasta wõtma, teda õnnistama, püha waimu talle andma ja teda oma riigi armu-wara osaliseks tegema. Seesuguses usus finnitagu meid kõigewägewam ja helde Jumal Jeesuse Kristuse oma Poja pärast. Amen.

3.

Jumala Isa, Poja ja Püha Waimu nimel. Amen.

Armsjad sõbrad Kristuse sees! Jumala sõnast on meil teada, et kõik inimesed patu sees sünniwad; meie teame ka, et, kui Jumala Poeg, meie Õnnistegija Jeesus Kristus, mitte ep oleks tulnud meid päästma, meie siis oleksime pidanud hukka minema. — Et nüüd seesinane lapsuke, nõnda kui meie kõik, ei wõi saada Jumala riiki, olgu siis, et ta uuesti sünnib weest ja waimust, ja et temale seks tarwis lähed Kristuse armu ja abi, mis tema kellelegi ei keela, siis tahame meie nüüd teha, mis

ristinimese armastus meid käsib, ja selle lapsukesel ristimise läbi oma Õnnistegija Jeesuse Kristuse juure tuua, ja teda kõigest südamest paluda, et tema teda heldesti wasta wõtaks, oma armuga õnnistaks, ja rohkesti täidaks püha waimuga, nõnda et tema õige, elawa ja õndsaks tegewa usu päriks, ja kõigest patust puhtaks saaks, Jumalale kiituseks, lapsel õnnistuseks, ja ristitogudusele kaswamiseks ja rõõmuks. Amen.

C. Ristimine ise.

Kuulgem nüüd Jumala sõna ristimise seadusest ja tarwidusest. Nõnda ütleb meie Issand püha ewangelistide läbi: Minule on antud kõik meelewõld taewas ja maa pääl, seepärast minge ja tehke jüngriks kõik rahwas, ja ristige neid Issa, ja Poja, ja Püha Waimu nimel, ja õpetage neid pidama kõik, mis mina teid olen käskinud. Mina olen teie juures maailma otsani. Matt. 28, 18—20. Kes usub ja teda ristitakse, see peab õndsaks saama, aga kes ei usu mitte, teda peab hukka mõistetama. Mark. 16, 16. Kui keegi ei sünni weest ja waimust, siis ei wõi tema mitte Jumala riiki saada. Joh. 3, 5.

Issand olgu sinuga! Wõta püha ristitähht oma otša † ja oma rinna † ette meeldetuletamiseks, et sa Kristuse läbi, kes risti löödud, oled äralunastatud.

P a l u g e m : Kõigewägewam, igawene Jumal, meie Issanda Jeesuse Kristuse Issa! Meie hüüame sind appi seesinatse lapsukesel pärast, kes sinu ristimise annet palub, ja sinu igawest armu waimuliku uuestisündimise

läbi ihaldab. Võta teda vastu, Issand, nõnda kui sina oled ütelnud: Paluge, siis peab teile antama; otsige, siis peate teie leidma; koputage, siis peab teile lahti tehtama. Seepärast anna nüüd hääd sellele, kes palub, ja tee üks lahti sellele, kes koputab, et see lapsuke taevase pesemise igavest armu võiks saada, ja sinu riiki pärida, mis sina armust oled töotanud, Jeesuse Kristuse, meie Issanda läbi. Amen.

Kuulgem siis veel püha Markuse ewangeliumist Issanda sõna, et tema lapsukesi vastu võtab igaveseks eluks, ja et meil õigus ja kohus on neid tema juure tuua:

„Ja nemad tõivad lapsukesi Jeesuse juure, et ta neisse pidi puutuma; aga jüngrid sõitlesivad neid, kes neid tema juure tõivad. Aga kui Jeesus seda nägi, sai tema meel väga haigeks, ja ütles neile: Laste lapsukesed minu juure tulla ja ärge keelge neid mitte, sest niisuguste pärast on Jumala riik. Tõest mina ütlen teile: kes ial Jumala riiki vastu ei võta kui lapsuke, see ei saa mitte sinna sisse. Ja tema võttis neid sülesse, ja pani käed nende pääle ja õnnistas neid.“
Mark. 10, 13—16.

Et Jeesugune õnnistus ja taewaline arm ka sellele lapsele osaks saaks, siis võtkem paluda ja kindlasti uskuda, et meie palve kuulmata ei jää:

(Kristija paneb selle juures oma käe lapsukese pää pääle.)

Meie Isa, kes sa oled taewas, pühitsetud saagu Sinu nimi, tulgu meile Sinu riik, Sinu tahtmine sündigu, kui taewas, nõnda ka maa pääl, meie igapäevane leib anna meile täna päew, ja anna meile andeks meie wõlad, kui meie andeks anname oma wõlglastele, ja ära saada meid mitte kuusatuks sisse, waid päästa meid

kurjast ära, sest Sinu pärast on riik, ja vägi, ja au igawesti. Amen.

Issand hoidku sinu wäljamine mist ja sinu sissetulemist nüüd ja igawesti!

Uuendagem selle juures oma eneste usutunnistust ja kinnitagem seda usku, mis sisse seegi lapsuke peab ristitama :

Meie usume Jumala Isa, kõigewägewama taewa ja maa looja sisse; ja Jeesuse Kristuse, Jumala ainu Poja, oma Issanda sisse, kes on saadud Pühast Waimust, ilmale toodud neitsist Mariast, kannatanud Pontsiuse Piilaatuse all, risti löödud, surnud ja maha maetud, alla läinud põrgu hauda, kolmandamal päewal jälle üles tõusnud surmuisst, üles läinud taewa, istub Jumala, oma kõigewägewama Isa paremal käel, jäält tema tuleb kohut mõistma elawate ja surnute pääle. Meie usume Püha Waimu sisse, üht püha risti kogudust, pühade ofasaamist, pattude andeks andmist, liha ülestõusmist ja igawest elu. Amen.

Seesama püha ja õndsakstegew usk paneb kõikide pääle, kes teda omaks tunnistawad, patu elu maha jätta, Jumalat üle kõige asjade ja ligimest kui iseennast armastada. Kas teie nüüd tahate, waderid, et seegi lapsuke selle püha usu pääle saaks ristitud ja risti koguduse armu warast mõiks oja saada, ja tema käskude järele elada? siis kostke: Jah!

Waderid kostawad: Jah!

Nüüd paneb ristija kolm kord wett oma parema käega lapse pää pääle, kuna ta lapse nime nimetab ja ütleb:

Mina ristin sind N. N. Jumala Isa, Poja ja püha Waimu nimel. Amen.

Rõigemägewam Jumal ja meie Issanda Jeesuse Kristuse Isa, kes sind wee ja waimu pesemises uuesti on sünnitanud, ja sinu patud sulle andeks on annud, see kinnitagu sind oma armuga õiges usus igaweseks eluks. Rahu olgu sinuga! Amen.

P a l u g e m : Rõigemägewam Jumal, meie Issanda Jeesuse Kristuse Isa, meie täname sind, et sina selle lapsukesse püha ristimise läbi uuesti oled sünnitanud ja oled teda oma Poja koguduse liikmeks wasta wõtnud ja oma taewa wara pärijaks teinud. Meie palume sind, hoi ja kaitse teda ikka ja ikka selle armu wara sees, mis temale on antud, et ta sinu meele hääks ja sinu püha nime kiituseks saaks üles kaswatatud, ja wiimaks töötatud päranduse taewas kõigi pühadega mõiks pärida, Jeesuse Kristuse, sinu armsa Poja, meie Issanda läbi. Amen.

Uga teid, armsjad waderid, manitsen mina weel selle püha tallituse juures, mitte üksi oma ristimise seadust Jumala ees uuendada, waid ka nimelt igal ajal oma kristlikku waderi-kohust meeles pidada. Sest sellega alete teie täna kaaswastamise ühes wanematega selle lapse eest enese pääle wõtnud. See saaks aga nimelt tähtsaks saama, kui see Jumala wägew ja armuline nõu peaks olema — mis ta ise armust hoidku! — selle lapse wane- maid tema wäetimas põlwes siit ilmast ära kutsuda; siis saaks see teie kohus olema, selle eest ristiniimese hoolt kanda, et seegi lapsuke saaks Issanda manitsemises ja karistuses üles kaswatatud, et ta mõiks elawaks kobaraks jaada selle wiinapuu küljes, kes on Kristus Jeesus meie

Issand, ja palju vilja kanda igameheks eluks. Aga
Issand ise andku selleks oma armu. Amen.

Issand õnnistagu sind ja hoidku sind,

Issand lastu oma pale paista sinu pääle, ja olgu
sulle armuline,

Issand tõstku oma pale sinu pääle ja andku sulle
rahu. Amen.

Seft meie teame, kui meie maja muldne
hoone maha kistakse, et meil eluase
on Jumala käest, hoone, mis ei ole
kättega tehtud, waid igawene taewas.

2. Kor. 5, 1.

Surnute puusärki panemise fird, mida
ka wiimise maha saatmise juures leina-
kojas wõib tarwitada.

A. Rõnepidamise juhatused.

1. Isa ehk ema puusärgi juures.

Kui mu liha ära lõpeb ja mu süda ka, siis
oled sina, Jumal! mu südame kalju ja osa igawesti. Amen.

Rõnda ütleb meie Issand, kelle käes on elu ja
surma wõti: Maailmas on teil ahastust,
aga olge julged, mina olen maailma
ära wõitnud. Joh. 16, 33.

Waesed omaesed, leinajad sugulased! Suur on see
armu-wara, millest teie lahkute. Raskesti on Issanda

käsi teie pääle langenud. Kallis armu ja õnnistuse koda oli teie maja. Aga nüüd on ta korraga leina majaks saanud. Ja juba enne seda walusat wiimast lahkumise tundi, tuli rist ja häda oma mure koormaga teie sekka. Tema pani teid wärisema, kiusatuse tules teid kaebama ja ohkama. Ja kui selle pääle tuli weel kibedam walufarikas, kui surma-käsi teilt ära riisus selle kallima, mis maa pääl teil wõis olla, millega peaksite meie teid rõõmustama ja trööstima? Inimese sõna on jõuetu ja nõder, kui haua ääres seisame; sellepärast ruttame üksi Jumala sõna kadumata wara-kambrisse. Ja see sõna hüüab meile ka selle surma-kirstu juures: *M a a = i l m a s* on teil ahastust, aga olge julged, mina olen maailma ära wõitnud.

Meie tunneme seda häält, kes nõnda ütleb. Seda ütleb see, kes küll ka maailma ahastust on maitanud; kes enam on kannatanud, kui keegi inimese laps siin ilma pääl; see, kelle risti kuju meie jumala kodade altaritel seisab ja kelle risti-märgiga meie ka omaste haudasid ehitame. Seda ütleb Jeesus, meie Issand, see suur wahemees, kelle risti meie ka omas rinnas kanname. Ja õnne meile, kui meie seda usus teeme, kui Issanda omaksed, siis peab ka meie rist rõõmuks, ja ka meie sureminegi eluks muutuma.

See *m a a i l m a s* on teil ahastust, aga olge julged, mina olen maailma ära wõitnud, ütleb meie Issand. Ja tal on õigust seda ütelda, sest tema on selle ära wõitnud. Oma walu ja waewaga, oma kibeda kannatamisega ja oma raske risti surmaga on tema ära wõitnud, ei mitte üksi maailma, waid ka patu ja surma ja kurati wäe. Kui wõitja on ta hauast üles tõusnud, kui wõitja üle haua ja surma; ja oma wõidu wäega on ta Isa paremale käele läinud.

Sellepärast peame meie julgeks saama, sest see wõit on ka meie wõit; ja tema wõidu wili maksab ka meile. Kristi ees ei pruugi meil enam ahastust olla, sest ka kannatuse tules käib meie Issand ühes meiega. Ka surma ei ole meil karta, kui meie tema sisse usume; sest siis wõime ka surmahädas ennast tema naale toetada, ja ütelda: Kristus on minu elu ja suremine minu kasu! Ja ka igawest aega ei pruugi meie karta, kui meie Issanda omaksed oleme. Sest tema on ju meie ette läinud isakotta, kus palju eluasemid on, meile aset walmistama.

Siis tema järele, kallid, armsad hinged! Tema on wõitnud ja temaga saame ka meie wõitma. Tema annab meile oma kange karjase käe. Ilma hädas ei pea meie siis enam ära uppuma. Ja ka surma hädas ei pea meie hukka saama. Tema hoolets jätkem siis ka oma lahkunud isa (ema). Ka teda on seesama Issand ära lunastanud oma werrega. Ka tema eest kostab ta oma ülempreesterliku ohwrisurmaga. Ka tema ahastuse on ta ära lõpetanud. Ka tema wasta on ta ütelnud: Ole julge, mina olen maailma, patu ja surma ära wõitnud! Sellepärast üksi auu ja kiitust sinu pühale nimele, ja surma ära wõitja ja eluwürst, Issand Jeesus Kristus. Amen.

P a l u g e m : Kõigewägewam Jumal, helde ja halastaja Isa, meie täname sind kõige armu ja helduse eest, mida sina sellele meie wennale (õele) nii rohkesti oled üles näidanud, kõige selle kalli armu eest, mis tema läbi ka tema omaksed rikkalikult on maitanud. Nüüd oled sina ise tema walu ja waewa lõpetanud ja teda kõigest ahastusest wälja tõmmanud oma suure halastuse läbi. Anna aga ka ise armust, et meie wend (õde) sinu igawese rahu sisse oleks saanud, kus ta kõigi pühadega sinu järje ette jõuaks auu ja kiitust andma sinu pühale nimele.

Selles lootuses rõõmusta sina ise kõiki leinajaid ja pühi pisarad nende palgelt, et nad tunnevad, et sul meiega üksi rahu mõtted on. Selles tundmises tee ka meid ustavaks surmani, et ka meie elu krooni võidakšime Jeesuse Kristuse ristisurma ja võidurikka ülestõusmise pärast.

Meie Isa, kes sa oled taevas j. n. e.

Issand hoidku sinu sissetulemist ja väljaminemist nüüd ja igavesti.

Mine rahuga! Amen.

2. Nooremehe ehk neitsi puusärgi juures.

Jumala Isa, Poja ja püha vaimu nimel. Amen.

Nõnda ütleb püha laulik 145 laulus, 17. salmis: *See hooa on õige kõigi oma viiside sees, ja waga kõige oma tegude sees.* Amen.

Nii ootamata ja äkki on surmaingel seia kotta astunud. Oma külma käe on tema wälja sirutanud, mis nii halastamata ühe õie on ära närtsitanud, mis nii armfasti ja lahkesti oli kosuma hakanud. Wanemate rinnalt on ta nii kauni lapse ära kiskunud, mille üle neil nii ütlemata meeletöö oli, ära riisunud sel filmapilgul, kus ajalikuks eluks nende paremad lootused selle noore wenna (õe) kohta walmima hakkasid. Meie oleme selle juures murtud ja muljutud. Elu ja surm astuvad meie silma ette kui püha mõistatus, mida meie seletada ei jõua. Meie küsime wärisedes ja püha kartusega: Mis pärast pidi see õie elu närtsima, nii wara, nii wara? Miks see offakene wärskest elupuust maha langema ja hauda sattuma, kust seia ajalikuks elusse enam tagasitulemist ei ole? Meie langeme waikides põrmu. Meie meele mõistus

seia wastust anda ei jõua. Aga meie Issanda sõna awab meile ommeti meie araks saanud filmad. Tema wastab selle suure küsimise ära, kui ta ütleb :

Jehooma on õige kõigi oma wiiside sees, ja waga kõigi oma tegude sees.

Suur sõna, kallis kosutus ja kinnitus leinajale südamele! Seda kuuldes saab tema uuesti waitseks, rahu tuleb tema sisse tagasi. Ta annab ennast Isa hoolde ja Isa kätte; ja tema ütleb: Issand, mitte nõnda, nagu mina tahan, waid nagu sina tahad; sinu püha nimele olgu au ja kiitus ja wägi! Kas jõuate ka teie seda ütelda, leinajad omaksed? Waatke, siis saab leinapisar tänu-pisaraks; siis tänate weel Jumalat kõige armu eest, mida tema sellele noorele wennale (õe) nii rohkesti tema lühikese elu ea sees on üles näidanud. Teie tänate teda ka kõige armastuse ja lahkuse eest, mida teie ise waitsete selle kalli armu-kingituse läbi, mida teie nüüd seia rahu-kambriks olete hingama pannud. Teie ütlete rõõmuga: Issand on annud, Issand on wõtnud, tema nimi olgu kiidetud!

Küll on Issand seda kallist wenda (õe) wara ära kutsunud meie lihameele armamise järele. Aga Jehooma on siiski õige kõigi oma wiiside sees, ja waga kõigi oma tegude sees. Tema mõtted on rahu mõtted, ja ei mitte mõtted õnnetuseks. Sest ta on selle noore majalise ja rändaja ära kutsunud: wõersilt — isa kotta; kiusatuse ja tormide eest — rahu paika, kus walu ja waewa enam ei ole; selle ilma okkaliselt ekstraalt igawese tõe ja walguse sisse.

Selle on Isa meile walmistanud Poja läbi, kes meid oma werega on ära lunastanud. Ka selle noore wenna (õe) hinge järele on see Issand kosinud, ja ka tema,

feda loodame meie, on feda were-armu otsinud ja ihaldanud oma terve hinge ihaga. See veri on nüüd ka tema õigus; see saab ka talle pulma=kuueks, mis teda kõlbuliseks teeb igavesele armu=lauale. Säälsaadate ka teie, kui teile Jumal armu annab ususe hingama minna, temaga jälle kokku saama. See Issand, kelle sisse meie usume, saab siis ka teid temaga ühendama suurel ülestõusmise hommikul igaveseks rahuks ja igaveseks rõõmuks. Päeva selguses saame jälle nägema, mida siin uduselt aimasime, kuid Issand õige on kõige oma viisides ja waga oma tegude sees. Ja kui ta noori õisi ajaliku elu aiaast noppinud, tema on feda armastusest teinud, et neid waraselt oma igawesesse armu=aeda istutada. Ja et nüüd ka meie kallis wend (õde) jälle tõesti mõiks õitseda igaweseks eluks, seks andku meile armu Jeesus Kristus, meie Issand, kes meid oma werega on ära lunastanud. Amen.

Paul.

Palwe: Kõigewägewam, igawene ja halastaja Jumal, kes sa üksi Issand oled üle elu ja surma, siis oled nüüd sina sellele meie noorele wennale (õele) nii warase-elupiiri määranud; sa oled teda oma armu nõuu järele oma igawesesse rahusse kutsunud. Meie täname sind kõigest südamest kõige armu ja helduse eest, mida sina temale oled üles näidanud, tema esimesest hingetõmbamisest kunni wiimiseni; ka kõige risti ja filmapijarate eest täname meie sind, milledega sina teda oled walmistanud õndsaks lahkumiseks; ka kõige selle armastuse ja lahkuse eest täname meie sind, mida see meie kallis lahkujaga oma eluajal neile omastele on üles näidanud, kes nüüd filmaweega siin puusärgi juures seisawad. Ka see armastus on üks tilgakene olnud sinu igawesest armastuse merest.

Selle oma igavese püha armastusega võta sina nüüd, helde Issand, ise meie lahkunud wenna (õe) pääle waadata; selle armastuse pärast, mis meie eest on surma läinud, võta teda elusse wasta; ja lasse teda osa saada pühade pärandusest sinu walguses. Aga, püha halastuse Jumal, wala ise oma armu ka weel kurwaks saanud südamete sisse, et nemad sinu armastuse mõttid ära tunneksiwad ja ennast alandaksiwad sinu wägewa käe alla. Niisama lasse ka meid kõiki risti all ära tunda, et sinul meiega rahu ja armastuse mõtted on. Anna meile oma püha waimu, et meie hakkame oma päiwi üles arwama, et meie tarkust südamesse saame ja mõistame, et ka meie peame surema. Ja silma pisarate maalt wii ka meid oma rahu kotta, et meie hõifates oma wihud kanname ja sinu hõlma langeme, nagu walmid wiljapääd lõikaja hõlma.

Meie Isa, kes . . . Issand õnnistagu sind j. n. e.

3. Lapse puu-särgi juures.

Issand, walgusta oma palet, siis saame meie abi. Amen.

Nõnda ütleb püha laulik: Waese inimese päewad on kui rohi, ta õitseb nõnda kui õieke wäljal; kui tuul tema üle läheb, siis ep ole teda enam, ja tema ase ei tunne teda mitte enam. Aga Jehoowa heldus on igawesest igawesti nende pääl, kes teda kardawad, ja tema õigus jääb laste lastele. Saaw. l. 103, 15—17.

Armsad Issandas! Waene inimene on muld ja põrm. Tema elupäewad on hüirikesed, tema on kui

rohi, mis täna õitseb ja mida siis tuul äkki ära puhub, et tema ase teda enam ei tunne. Seda tähtsat tõtt kuulutab meile ka täna püha lauliku sõna. Ja millal märkaksime seda küll walusamalt kui siis, kui meie lapse puufärgi juures seisame? Millal rõhuks see raske tõde meid rohkem, kui siis, kui surma-käsi üli-äkki noore elu ära närtsitab, kui lapsuke, mis weel praegu isa, ema kõrvas lahkesti kõndis, surma suhu langeb, ja kui wärisew käsi teda hana sülle peab pesitama? Sääl tahab silma walge kaduda, süda tahab lõhkeda; isa ja ema rinda on kui teraw nool tunginud; nad panewad käed waluga risti. Ka nemad tunnistawad lauliku tunnistust järel: Waese inimese päewad on kui rohi, ta õitseb nõnda kui õieke wäljal; kui tuul tema üle läheb, siis ep ole teda enam ja tema ase ei tunne teda enam.

See walus sõna jääb õigeks. See maksab ka meile, et meie pattu oleme teinud ja surm patu palk on. Siiski ärge leinakem kui need, kellel lootust ei ole. Ka püha laulik kaebab elu kadumise üle. Uga sedamaid saab tema kaebamine rõõmsaks hõiskamiseks, sest tema tunnistab: Uga Jehoowa heldus on igawestest igawesti nende pääl, kes teda kardawad, ja tema õigus jääb laste lastele. Sõna: Waese inimese päewad on kui rohi — see on laulikule nagu must pilw, mille üle Issanda armu-päike seda heledamine paistab. Tema langeb põrmu, sest ta tunneb ennast põrmu olewat; et ennast seda kindlamine Issanda armu hoolde anda, et seda mõjuwamalt Jumala armu-seadusest kinni hakata. Ja ta teab, mida tema usub. Ta teab, et armu-seadus, mille Jumal meiega teinud, ka risti marus ja häda tormis ei saa langema, kui ka mäed langewad ja mäe

küntad kõiguvad. See seadus on igawene, nagu Jumal ise igawene on. Beame siis ka meie sellest kinni!

Oma igawese armu-lepingu sisse on meie Issand ka selle lapsusele wasta wõtnud. Siit häda orust lah- kudes on ta ka tema jauts igawese isakoja walmistanud. Nimelt aga pühas ristimises on meie lapsuke selle isamaja pärandajaks saanud. Sääal on ta meie Onnistegija rinna naale pandud. Sääal on Talle weri kadumata kirjaga kinni- tanud: Sina oled minu, ükski wõimus ei pea sind minust lahutama. Minu armukäed saawad sind katma ka üle haura ja surma! See suur tunnistus maksab ka nüüd, kui ajalif surm tõesti oma kole käfuga meie kotta on tulnud. See surm on uni meie Issanda pärast, kes surma ära wõitnud, uni, mis ärkamisele wiib. Ta on wäraw, mis ka meie lapsusele hädaorust wara wälja wiib igawese rahu randa. Issand ise, kes ka teda oma werega on ära lunastanud, on tema karjane. Ta on teda wiinud haljale rohumaaale ja hingamise wete juure. Selle ilma wõerus-kojast, kus palju pattu, eksitust ja kiusatust, on ta teda wara ära päästnud. Wõersilt on ta teda isakotta wiinud, kus enam walu ja waewa ei ole. Tema nõörid on temale armsate paikade pääle langenud; ta päris-osa on ilus tema meelest. (Laam. l. 16, 6). Meie lapsuke on armu õuue saanud, kus tema õiefe enam ei närtsi ja tema walgus ei kustu.

Sellepärast nutte, leinajad wanemad, aga südamlikus igatssemises selle järele, et oma Issanda ees ja tema armu wäes jälle wõiksite lahkujaga ühendatud saada. Teie pisar saagu palwe ohkamiseks teie enese ära lunastamise järele. See lahkumise tund saagu meile kõifidele pühaks äratusesks seda rahu taga nõuda, mis Jumala rahwal weel ees. See rist, mida meie kanname, tema saagu meile röömuks, tema kandku meile rahulise õiguse kallimat

kasu. (Hebr. 12, 11). Kristi pärast Kolgata mäel saagu kõik risti-kandjad selle Talle ette, kes meid oma werega on lunastanud. Tema armastuse ofasaamine ühendagu kõiki, keda surm on lahutanud, igaweseks eluks. Seda anna meile ise omaist armust, sina Jumala Tall, kes sa maailma patu ära kannad. Amen.

Laul: Nr. 182. Kui noori lapsukesi.

Palwe: Issand, sina oled annud, sina oled võtnud, sinu nimi olgu kiidetud! Issand Jumal, nõnda tahavad selle lapse wanemad sinu püha palge ees ütelda ja tunnistada; anna neile seks oma armu, et nemad seda südamest ütleksivad ja et nemad sinu hääd ja armulist tahtmist ära tunneksivad, kui see neid ka karistanud on. Anna neile usku, et nad sinu käest kinni hakkawad, ja et sina neid mitte enne ei jäta, kui sina neid ei õnnista. Ja, sina võid seda, eluwürst Issand Jeesus! Sina oled ju haua kambri ukseks teinud igawese elu sisse, ja haudade üle oled sina taewa lahti teinud, et sa surma kibeda karika ära jõid, hauast üles tõusid ja taewasse läksid kui võitja üle patu, surma ja põrgu. Mis sa võitsid, seda võitsid sina meile; ja mis sa elad, ka seda elad sina meile, et sa meid oma igawese armastusega armastad. Süüta siis ise ka leinajate wanemate südames seda armastust põlema, mis on kangem kui surm! Kinnita ise nende hinges seda lootust, et selle aja kannatamised midagi pole sellele auu wasta, mis meile weel peab ilmutatama. Seda aita, Issand Jeesus, oma surma ja ülestõusmise pärast.

Meie Isa, kes . . . Issand õnnistagu . . .

2.

Meie abi tuleb Jehoowa käest, kes taewa ja maa on teinud. Amen.

Nõnda kirjutas püha ewangelist Markus 10. pää-
tütis: Ja ta ütles neile: Laske lapsu-
kesed minu juure tulla ja ärge keelge
neid mitte, sest niisuguste pärast on
Jumalariik. Amen. (Mk. 10, 14.)

Veinajad ja kurvastuses maharõhutud wanemad seis-
sawad meie keskel. Üks armas, kallis lapsuke, mis hil-
juti nende rinnale pandi, on nende juurest jälle ära läi-
nud. Oma ära mõistmata nõuu järele on Issand selle
jälle tagasi kutsunud. Ta oli neile kallis Jumala and,
kui roosike, mis üliarmfaste nende koda kaunistas.
Pahked lootused seisivad nende hinge ees kõige selle
kohta, milleks see lapsuke neile pidi saama. Aga
kõik on üli äkki muutunud. Surm, kui Issanda saadik,
on nende kotta astunud, ja selle kalli kingituse neilt
tagasi nõudnud. Ära rifutud on wanemate lootuse koda.
Villike on närtsinud, mis nii kaunisti kasvama hakanud.
Sellepärast suur nende kaebdus; walusad nende pisarad,
mis palge üle alla woolawad. Nad waatawad omas
mures meie pääle ja nõuawad tröösti. Saagu neile
selleks — ei mitte inimeste sõna, waid Jumala kadu-
mata sõna; selle Issanda sõna, kes lapsi armastanud,
lapsi õnnistanud, ja ütelnud:

Laske lapsukesed minu juure tulla
ja ärge keelge neid mitte, sest niisu-
guste pärast on Jumalariik.

Laske lapsukesed minu juure tulla! See on meie
armurikka Issanda hääl, selle arm nii wara meie järel
käib, kus meie lihameel seda weel ei aimagi. Nõnda
rääkis tema, see ustaw laste ja patuste sõber, kus ta-
fiin sulase kujus ilma hädaorus kõndis. Ja see kutsu-
mine kestab nii kaua, kui maa ja taewas seisawad.
Laske see lapsuke minu juure tulla! See on sündinud.

Ta on Issanda juure toodud pühas ristimises. Säääl on ta tema armu hõlma pandud; tema õnnistust ja halastust sellele lapsele palutud. Ja seda palwet on Issand kuulnud. Ta on seda wäetimat õnnistanud oma waimu ja eluga.

Laske see lapsuke minu juure tulla ja ärge keelge teda mitte! Nõnda on Issand nüüd tõist korda ütelnud; ja meie ei taha teda keelda, kui ka silmapisar palgele weerib. Ka siin on see sõna selle Issanda sõna, kes meid armastab. Nõnda räägib püha halastaja armastus, kes selle lapsukese oma igawese hoole alla wõtab. Sellepärast ärge püüdke teda häda-orgu tagasi hoida; ta lähleb ju sinna, kus häda ja walu ja waewa ei ole. Nii fuguste päralt on Jumala riik! ütleb ju ise Jumala riigi Issand. See riik on siis ka meie lapse osa. Oh kui suur siis see pärandus, mis ka tema- legi tallele pandud! Misfugune elu, mis talle algab! Misfugune õnnistus ja taewa rahu, mis teda ootab! Glu effitustest puutumata on ta taewa wõeraks ja kodanikuks saanud. Walguses lehwib ta; rahus tema elab. Kui teie oma last, armsad wanemad, tõesti armastate, siis ei ja teie tema äraminikut mitte keelma, mis teda rahusse wiib. Kui ka pisarad palgel, saate teie paluma: Issand Jeesus, wõta see laps oma armu hõlma igawesti! Ja selle palwe on ta juba kuulnud enne kui teie seda ohkate. Tema on teie lapse taewa rahusse wiinud. Ta on seda ka teie pärast teinud, et ka teil see taewas armsamaks peaks saama. Teie lapse on ta sinna wiinud, et ta teilegi teejuhatajaks peaks saama, et teil mitte üksi maaga, kus teie ju mõndagi õnne olete maitsumud, waid ka taewaga kõige lähemat ühendust peaks olema. See lapsukene teie kojast on taewa kotta wiidud, et ka teie hakkate sinna püüdma, kus tema on. Armastus

tema järele peab ka teile juhatajaks saama sinna, kus meie ainus pääsemine ja kodumaa on. Aga sinna tõesti sisse viib meid üksi meie püha wahemees Jeesus Kristus, kes meid oma surmaga on ära lepitanud.

Sina aga, Issand, ole siis ise ka siin leinajate päite ja kilp! Kojuta nende rõhutatud hinge ja lasse nende üle oma pale paista, et nemad igal ajal sind kardavad, ja auu ja wäge annawad sinu pühale nimele. Amen.

Laul.

Palwe, nagu ülewal.

B. Tröösti sõnad üleüldise sifuga, kui kõnet ei peeta.

1. Täis kaotanud inimeste juures.

Laul.

Jumala Isa, Poja ja Püha Waimu nimel. Amen.

Armsad hinged Issandas! Surm on patu palk, ja et meie kõik pattu oleme teinud, sellepärast peame meie teda kannatama ja seisame tema wõimuse all. Aga meie teame ka, et Jeesus Kristus, meie Issand, oma kannatamise, surma ja ülestõusmise läbi surma on ära wõitnud ja igawese elu meile on ära teeninud. Kui meie nüüd tema sisse usume ja usus ennast temaga kui oma taewaliku pääga ühendame, siis ei pea surm meile mitte kahjuks saama. Küll sureme meie oma kaduma ihu poolest, ja see pannakse hauda ja mädaneb ära. Aga suurel ülestõusmise päeval saab meid meie Issand üles

äratama ja neid, kes Issandas surnud, oma armu taewasse wasta wõtma. Sellepärast ei pea meie surma mitte kartma ja tema ees meelt ära heitma, waid peame Jeesust Kristust oma Õnnistegijat usus taga nõudma ja temast kinni pidama, et tema läbi äralunastamist leiaksime. Ja kui nüüd meie lahkunud wend (õde) Kristuses on hingama läinud, nagu meie loodame, siis tahame rõõmsasti uskuda: Jumal on teda armus wasta wõtnud, on temale Kristuse pärast tema patud andeks annud, ja on teda oma armsa Poja surma ja ülestõusmise sisse istutanud. Ja sellepärast saab ka tema hauast üles tõusma ja, kui ta Issandas suri, Kristuse juure igawese auu ja õnnistuse sisse minema. Sellepärast tahame siis ka ise Jumalat paluda, et tema ka meile meie Issanda õiget tundmist wõtaks anda, et ka meie pattu ja surma ära wõidame, ja igawese elu sisse saame Jeesuse Kristuse, oma Issanda läbi. Amen. Paul. Palme. Nimeie. Õnnistamise sõnad.

2. Laste puusärgi juures.

Paul.

Jumala Isa, Poja ja Püha Waimu nimel. Amen.

Armsad hinged Issandas! Kallid ja armsad leinajad lapse wanemad, mis seia oma waike woodikese sisse on pandud! Oh alandage ennast nüüd selle Issanda wägewa käe alla, kes on Issand üle elu ja surma. Tema käes on wõimus meid rõõmustada ja kurwastada, ja ka neid lapsi meilt ära wõta, keda tema meile kinkinud, nii pea kui see tema meele pärast on. Aga tema tahtmine on igal ajal häa ja tema teed on pühad; tema käsk on walgus ja tema tegu on õnnistus. See on kõikumata kindel. Sellepärast tõstke omad koormatud südamed üles,

elamas ja kindlas usus. Nimelt uskuge seda wissisti: meie Issandal on teie lapsesega armu-nõu olnud, kui ta teda nii wara selle ilma kuusatuste eest on ära kannud, kui ta teda tema risti alt on ära tõmmanud ja teda taewaliku rõõmu sisse wiinud, kus enam waewa ega valu ei ole. Jah, ülendage omad südamed kindlaks igawese elu lootuseks! Sest tund tuleb, kus puusärgid lahti lähewad, kus hauad ennast awawad ja oma saagi wälja annawad. Sääal saawad wagad wanemad oma lapsi, kes Issandas surnud, jälle leidma. Igawene arm saab jälle armu järje ees ühendama, mida surm siin häda-orus lahutanud. Sellepärast saagu käesolew kurwastus teile ja meile kõikidele kalliks juhatuseks, et meie enam ja enam seda taga nõuaksime, mis ülewal on. Ja kõige rahu Jumal, meie ustaw taewane Isa, tema andku teile armu, et teie rõõmuga ennast täiesti tema käe alla alandaksite. Tema kinnitagu teid, et teie ka risti all wõiksite ütelda: Issand on annud, Issand on wõtnud, Issanda nimi olgu kiidetud! Amen.

Laul. Palwe. Önnistamise sõnad.

C. Liturgialine leina-kord laulu, püha-kirja tunnistuste ja palwega.

1.

Laul: Nr. 163, 1—3. Hing mõtle surma pääle.

Issand, sa oled meile eluasemeks olnud põlwest põlweni. Enne kui mäed sündisiwad, ja kui maa ja maailm loodi, oled sina, Jumal, igawesest igawesti. Sina teed,

et inimene jälle põrmuks saab, ja ütled: Tulge tagasi inimese lapsed! Sest tuhat aastat on sinu meelest kui eilne päew, kui see saab mööda läinud, ehk kui wahikord ööse. Sa wõtad neid ära kui suur wesi, nemad on kui uni; ta kaub waraselt ära kui rohi. Tema õitseb hommiku ja on haljas, õhtu lõigatakse teda ära ja ta kuiwab ära. — Jehooma! kuule mu palwet ja wõta kuulda mu kiskendamist; ära seisa wait mu silma wee pärast, sest ma olen wõeras sinu ees, üks majaline kuidagi kõik mu wanemad. Seisa minu eest, et ma saan röömustatud, enne kui ma ära lähen, ja mind ep ole teps. Namen. Taaw. I. 90, 1—6; 39, 13. 14.

Laul: Nr. 162, #1—3. Sa laula surma=laulu.

Ta neelab ära surma igaweseks ajaks, ja Issand Jehooma pühib ära filmawee kõigi filmade päält, ja saadab ära oma rahwa teutuse kõige maa päält, sest Jehooma on seda rääkinud. Siis ütlemad nemad sel päewal: Waata, see on meie Jumal, keda meie oleme ootnud, ja tema päästab meid; see on Jehooma, keda meie oleme ootnud, olgem wäga rõõmsad, ja rõõmustagem tema ärapäastmise pärast. — Minu Isa majas on mitu eluaseta, kui see nõnda ep oleks, siis ütlesin mina teile. Ma lähen teile aseta valmistama. Ja kui ma saan läinud, ja teile aseta valmistanud, siis tulen mina jälle, ja tahan teid enese juure wõtta, et teie ka olete, kus mina olen. Ja teil on küll nüüd ka muret: aga mina tahan teid jälle näha, ja teie süda peab rõõmus olema ja ükski ei pea teie rõõmu teilt ära wõtma. Ja sellamal päewal ei küsi teie mult midagi. Tõesti, mina ütlen teile: Mis teie ial Isalt palute minu nimel, seda annab tema teile. Seda olen mina teile rääkinud, et teil minu sees rahu oleks. Maailmas on teil ahastust;

aga olge julged, mina olen maailma ära võitnud. Kohtlasi hoiab Jehoova; ma olen alwaks saanud ja ta saatis mulle abi. Võõra über mu hing! oma hingamise juure, sest Jehoova teeb sulle hääd. Amen. Jes. 25, 8. 9; Joh. 14, 2. 3; Joh. 16, 22, 23, 33; Saam. I. 116, 8. 9.

Paul: Nr. 165, 5—7. Kui minu suu ju keeletu.

Sest seesinane kadum asi peab enese pääle wõtma huffaminemata põlwe ja seesinane surelik peab enese pääle wõtma suremata põlwe. Aga kui seesinane kadum asi enese pääle wõtab huffaminemata põlwe, ja seesinane surelik wõtab enese pääle suuremata põlwe, siis saab sõna tõeks, mis kirjutatud on: Surm on ära neelatud wõimuse sisse. Surm, kus on sinu astel? Võrgu haud, kus on sinu wõimus? Aga tänu olgu Jumalale, kes meile wõimust annab Jeesuse Kristuse, meie Issanda, läbi. — Ja kiidetud olgu Jumal ja meie Issanda Jeesuse Kristuse Issa, kes oma suure halastuse pärast meid uuesti on sünnitanud elawaks lootuseks Jeesuse Kristuse ülestõusmise läbi surmest, üheks päranduseks, mis ei wõi hukka minna ega ära teutatud jaada, ega ära närtsida, mis taewasse on tallele pandud neile, keda Jumala wäes usu läbi hoitakse õnnistuseks, mis walmis on, et see peab ilmuma wiimsel ajal; millal teie väga rõõmsad peate olema, kes teie nüüd natuseks ajaks kurwad olete mõnesuguste kiusatuste sees; et teie usk, kui see saab läbi katsutud, peab leitama palju ülem olemat kui kuld, mis kaub, ja siiski tules läbi katsutakse, kiituseks ja auuks ja auustamiseks, kui Jeesus Kristus ilmub, keda teie pole näinud ja siiski armastate, kelle sisse teie nüüd usute, ehk teie teda nüüd mitte ei näe, ja olete väga rõõmsad

kalli rõõmuga, mis ükski ei wõi üles rääkida, ja saate oma usu otja kätte, see on hingede õnnistuse. Namen. 1. Kor. 15, 53—57. 1. Peetr. 1, 3—9.

Laul: Nr. 18, 9. 10. Kui lahkumine ligi.

Palwe, nagu ülewal. Sfameie. Õnnistamine.

2.

Laul Nr. 171, 1—3. Ma olen maa pääl wõeras.

Maese inimese päewad on kui rohi, ta õitseb nenda kui õiete wäljal; kui tuul tema üle lähleb, siis ep ole teda enam, ja tema ase ei tunne teda enam. — Jehoowa anna mulle teada mu elu otja ja mu päewade mõõtu, misjugune see on, et ma tunnen, kui fant ma olen. Waata, ja oled mu elupäewad pannud kända laiuseks, mu eluford on kui ei ühtegi minu ees; iga inimene on küll koguni tühine, see on terve tõsi. Küll igaüks taotab warju; küll nemad möllawad tuhjalt; igaüks paneb kofku, ja ei tea mitte, kes seda ära koristab. Aga mis pean ma nüüd ootama? Mu lootus on minu pääl. Jehoowa kuule mu palwet ja wõta kuulda mu kiskendamist; ära seisa wait mu filmawee pärast; sest ma olen wõeras minu ees, üks majaline kuidagi kõik mu wanemad. Namen. Laaw. l. 103, 15. 16; Laaw. l. 39, 5—8; 39, 13.

Laul: Nr. 186. Kui Jehoowa Siionisse.

Ja Jeesus ütles temale: Mina olen ülestõusmine ja elu; kes minu sisse usub, see peab elama ehk tema küll sureb. Ja igaüks, kes elab ja usub minu sisse, see ei pea igawesti ära surema. — Tõesti, tõesti, mina ütlen teile: kes minu sõna kuuleb ja usub seda, kes mind on läkitanud, sellel on igawene elu, ja see ei saa

mitte kohtu alla, vaid on surmast elu sisse läinud. Tõesti, tõesti mina ütlen teile, et tund tuleb ja nüüd ju on, et surnud peavad Jumala Poja häält kuulma, ja kes seda saavad kuulnud, need peavad elama. Sest otsegu Isal elu on iseeneses, nõnda on tema ka Pojale annud, et elu peab tema enese ees olema. Ja on temale ka meelewalla annud kohut mõista, et ta inimese Poeg on. Urge pange seda imeks; sest tund tuleb, millal kõik kes haudade sees on, peavad tema häält kuulma, ja wälja tulema, kes on hädad teinud elu ülestõusmiseks. — Ja kui Jehoowa saab tagasi saatnud neid, keda Siioni seltsist peab tagasi saadetama, siis peame olema kui unistajad; siis saab meie suu naermist ja meie keel hõiskamist täis, siis öeldakse paganate seas: Jehoowa on suuri asju meile teinud. Jehoowa on suuri asju meile teinud, sest oleme röömsjad. Saada meie wangid tagasi, Jehoowa! nõnda kui meeojad lõuna pool. Kes filmaweeaga külwanud, need lõikawad hõiskamisega. Kes käib ikka pääle ja nutab, seemet külwi tarmis kandes, see tuleb tõesti hõiskamisega, ja kannab oma wihkusi. Namen. Joh. 11, 25. 26; Joh. 5, 24—29; Taaw. I. 126.

Paul: Nr. 185, 1—3. Kes sääl seiswad armu troonil.

Pärast seda nägin ma, ja waata suur hulk rahvast, mis ükski ei wõinud üles arvata, kõigist paganatest ja suguharudest, ja rahvast ja keelist, need seiswad auujärje ees ja Talle ees, ehitatud pitka walge riietega, ja palmioksad nende käes. Ja kisendasiwad suure häälega, ja ütlesiwad: Õnnistus tuleb meie Jumala käest, kes auujärje pääl istub ja Talle käest. Ja kõik inglid seisiswad auujärje, ja nelja elaja ümber ringi, ja heitsiwad auujärje ette filmili maha, ja kummardasiwad Jumalat,

ja ütlesivad: N amen, kiitus ja au ja tarkus, ja tänu ja auustus ja vägi ja rammu olgu meie Jumalale igawesti igaweseks ajaks. Ja üks wanematest kostis ja ütles minu wasta: Kes on needsinatsed, kes walge pitka riietega ehitatud, ja kust on nemad tulnud? Joh. ilm. 7, 9—13.

Seesama laul, salm 4—7.

Ja ma ütlesin temale: Issand, sina tead! ja tema ütles mu wasta: Needsinatsed on, kes tulewad suurest wiletsusest, ja on omad pitkad riided ära pesnud, ja on omad riided walgeks teinud Talle meres. Seepärast on nemad Jumala auujärje ees ja teenivad teda ööd ja päewad tema templis; ja kes auujärje pääl istub, wõtab nende üle warjata. Neil ei pea enam nälga ega jänu olema, ei peagi nende pääle langema päike ega mingisugust palawat. Sest Tall, mis kesk auujärje on, peab kui karjane neid hoidma, ja neid juhutama elawa wee hallikate juure; ja Jumal wõtab kõik silmapisarad nende silmist ära pühkida. Joh. ilm. 7, 14—17. N amen.

Laul: Nr. 146, 6. 7. Käin ma ka surma orus.
Palwe. Isameie. Önnistamine.

Laul: Nr. 171, 5. Paradiis, paradiis.

D. Üksitud tunnistused ja tröösti hääl pühast kirjast leinakõnede põhjuseks.

1. Leina-kõnedeks üleüldise sisuga.

Ja ise käis ta kõrbes ühe päewa teed, ja tuli ja istus maha kadaka alla, ja palus omas hinges: Küll

sest saab! Võta nüüd Jehoova, mu hing, sest ma pole parem kui mu wanemad. 1. Kun. r. 19, 4.

Sest meie oleme mõerad ju ees ja majalised, nõnda kui kõik meie wanemad, meie päewad siin maa pääl on kui wari, ja ei ole jäädawat. 1. Uja. r. 29, 15.

Inimesel, kes naesest sündinud, on lühikesed elu päewad ja tüli küll. Ta tõuseb kui lilleke ja lõigatakse ära, ja põgeneb ära kui wari, ja ei jää mitte seisma. Hiob 14, 12.

Sest mina tean, et mu Lunastaja elab, ja tema jääb wiimsiks põrmu pääle seisma. Hiob. 19, 25.

Rahu sees tahan ma maha heita ja uinuda magama, sest sina, Jehoova, üksi saadad, et ma julgesti wõin elada. Taaw. l. 4, 9.

Ka siis, kui ma käin surma warju orus, ei kardata ma kurja, sest et sina minuga oled; sinu kepp ja su sau, need samad trööstivad mind. Taaw. l. 23, 4.

Sinu kätte panen ma tallele oma waimu, ja oled mind lunastanud, oh Jehoova, ja tõe Jumal. Taaw. l. 31, 6.

Üksipäinis Jumala juures on mu hing wait, tema käest tuleb mulle abi. Tema üksipäinis on mu kalju ja mu õnnistus, mu kõrge warju paik, mina ei saa wäga kõikuda. Taaw. l. 62, 2. 3.

Kes on mulle taewas armsam kui sina? Kui ma sinu juures olen ei himusta ühtegi siin maa pääl. Kui mu liha ära lõppeb ja mu süda ka, siis oled sa, Jumal, mu südame kalju ja mu osa igawesti. Taaw. l. 73, 25. 26.

Ja mina annan neile igawest elu, ja nemad ei saa elades hukka, ja ükski ei kisu neid minu käest. Joh. 10, 28.

Mina olen ülestõusmine ja elu, kes minu sisse usub, see peab elama, ehk tema küll sureb. Ja igauks, kes elab ja usub minu sisse, see ei pea mitte igawesti ära surema. Joh. 11, 25. 26.

Kadumas põlwes külwatakse ihu, hukka minemata põlwes äratatakse seda üles; auuta külwatakse, auu sees äratatakse üles; nõdruses külwatakse, wäes äratatakse üles; lihalik ihu külwatakse, waimulik ihu äratatakse üles. 1. Kor. 15, 42—44.

Surm, kus on sinu astel? Põrgu haud, kus on sinu wõimus? Aga tänu olgu Jumalale, kes meile wõimust annab meie Issanda Jeesuse Kristuse läbi. 1. Kor. 15, 55. 57.

Ja teil on nüüd küll muret; aga mina tahan teid jälle näha, ja teie süda peab rõõmus olema ja ükski ei pea teie rõõmu teilt ära wõtma. Joh. 16, 22.

2. Mikilise surma järele.

Ja Geli ütles: Tema on Jehoowa, ta tehti, mis hää on tema meelest. 1. Sam. 3, 18.

Halasti olen mina oma ema ihust wälja tulnud, ja lähen halasti jälle sinna tagasi; Jehoowa on annud, Jehoowa on ära wõtnud: Jehoowa nimi olgu kiidetud. Hiob. 1, 21.

Wõistke, et Jehoowa imelikul wiisil teda saadab, kes tema meelest armas on; Jehoowa kuuleb, kui ma ta poole hüüan. Laaw. 1. 4, 4.

Sa võtad meid ära kui suur wesi, nemad on kui uni; ta kaub waratselt ära kui rohi; tema õitseb hommiku ja on haljas; õhtu lõigatakse teda ära ja ta kuivab ära. Taam. I. 90, 5. 6.

Sest ta teab meie sündimist; see on tema meeles, et meie põrm oleme; waeße inimese päewad on kui rohi; ta õitseb nõnda kui õieke wäljal; kui tuul tema üle läheb, siis ep ole teda enam, ja tema ase ei tunne teda enam. Taam. I. 103, 14—16.

Ka see on wägede Jehooma käest wälja tulnud; tema on imeliku nõuu pidanud, tõsiße asja on ta suureks teinud. Jes. 28, 29.

Sest mina tean mõttid, mis mina mõtlen teie pärast, ütleb Jehooma, need on rahu mõtted ja ei mitte õnnetuseks, et ma teile annan hää otja, ja mis teie ootate. Jerem. 29, 11.

Läki, ja pöörgem Jehooma poole, sest tema on meid kistnud, tema parandab meid ka; ta on meile haamad löönud, ja ta seub meile nad kinni. Hosea 6, 1.

3. Nende puusärgi juures, kes kawa kannatanud.

Peame meie siis häd üksi Jumala käest wasta wõtma, aga kurja ei peaks meie mitte wasta wõtma? Hiob. 2, 10.

Ja Eliias palus omas hinges, et ta saaks surra ja ütles: Küll sest saab! Wõta nüüd, Jehooma, mu hing, sest ma pole parem, kui mu wanemad. 1. Kun. r. 19, 4.

Jehoowa, ole mulle armuline, sest ma olen rammutu; tee mind terveks, Jehoowa, sest mu luud-kondid walutawad. Ja mu hinge rõhutatse maha, ja sina, Jehoowa, kui kaua? Pööra Jehoowa mu poole, kisu mu hing häda seest wälja, päästa mind oma helduse pärast. Laam. I. 6, 3—5.

Weereta Jehoowa pääle omad teed, ja looda tema pääle; küll ta toimetab kõik hästi. Laam. I. 37, 5.

Mis sa ennast alla wautad, mu hing, ja mis sa kohised mu sees? Dota Jumalat, sest ma tahan teda weel tänada; ta on mu palge suur õnnistus ja mu Jumal. Laam. I. 43, 5.

Kiidetud olgu Issand iga päew! Ta paneb koorma meie pääle, seefama Jumal, kes meie ära päästja on. Seela. Laam. I. 68, 20.

Meie Jumal on ärapäästja, ja Jehoowa Issand saadab surmast wälja. Laam. I. 68, 21.

Kes silma weega külwawad, need lõikawad hõiskamisega. Kes käib ikka pääle ja nutab, seemet külwi tarwis kandes, see tuleb tõesti hõiskamisega, ja kannab oma wiikusi. Laam. I. 126, 5. 6.

Ja nad kiinitasiwad jüingrite hingesid, ja manitsesiwad neid usu sisse jääda, ja et meie mitme wiletsuse läbi peame Jumala riiki minema. Ap. P. 14, 22.

Seepärast on Jumala rahwal weel üks hingamise aeg ees. Hebr. 4, 9.

Uga kõik hirmu andmine, kui see käes on, ei seda arwata rõõmu, waid kurbduse olemat, aga küll ta wiimaks rahulise õiguse kasu neile annab, kes seeläbi on hästi õpetatud. Hebr. 12, 11.

Õnnis see mees, kes kiusatust kannatab, sest kui tema saab läbi katsutud saanud, siis peab ta elu krooni saama, mis Issand on töötanud neile, kes teda armastavad. Jakoob. 1, 12.

Ole ustav surmani, siis tahan ma sulle elukrooni anda. Joh. ilm. 2, 10.

Ja Jumal tahab ära pühkida kõik weepisarad nende filmist, ja surma ei pea enam olema, ega leinamist ega kisedamist, ega waewa ei pea enam olema, sest esimesed asjad on kõik ära läinud. Joh. ilm. 21, 4.

4. Nende puusärgi juures, kes Issandale elanud, Issandale surnud.

Mina ei ole midagi kõigi häätgemiste ja kõige truuduse vastu, mis sa oma sulasele oled teinud. 1. Moos. 32, 10.

Jehoowa, ma ootan sinu õnnistust. 1. Moos. 49, 18.

Mu kilp on Jumala juures, kes abi saadab õiglastele südamest. Laam. I. 7, 11.

Häädus ja heldus aga peavad mind taga ajama kõige mu elu aja ja ma jään Jehoowa kotta kauaks ajaks. Laam. I. 23, 6.

Siiski olen ma ikka ju juures! Sa hakkad kinni mu paremast käest. Oma nõuuga juhataid sa mind, ja võtad mind viimaks auuga vastu. Laam. I. 73, 23. 24.

Selle mälestus, kes õige on, jääb õnnistamiseks, aga hõelate nimi mädaneb ära. Õp. f. 10, 7.

Ma rõõmustan väga Jehoowa sees, mu hing on väga rõõmus mu Jumala sees, sest ta on mind ehitanud õnnistuse riietega, ja õiguse kuuega mind kalmud. Jes. 61, 10.

Ma olen sind igawese armastusega armastanud, seejärel olen ma sind heldusega tõmmanud. Jerem. 31, 3.

Mis film ei ole näinud, ja kõrw ei ole kuulnud, ja inimese südamesse ei ole tõusnud, mis Jumal on walmistanud neile, kes teda armastavad. 1. Kor. 2, 9.

Sest Tall, mis kesk aujärge on, peab kui karjane meid hoidma, ja meid juhutama elawa wee hallikate juure, ja Jumal wõtab kõik filmapiisarad nende filmist ära pühkida. Joh. ilm. 7, 17.

Õndsad on need surnud, kes Issandas surewad sest ajast; tõesti, ütleb Waim, et nemad peawad hingama omast waewast, ja nende teud käiwad nende järel. Joh. ilm. 14, 13.

5. Laste punsärki juures.

Jehoowa on annud, Jehoowa on ära wõtnud, Jehoowa nimi olgu kiidetud. Hiob. 1, 21.

Nöörid on mulle armsa paiga pääle langenud; ka on pärisosa ilus mu meelest. Taaw. l. 16, 6.

Pööra ümber, mu hing, oma hingamise juure, sest Jehoowa teeb sulle hääd. Taaw. l. 116, 7.

Ma olen üpris väga alandatud; Jehoowa, tee mind elawaks oma sõna järele. Taaw. l. 119, 107.

Inimese poeg, waata, ma wõtan ära su filmade lusti nuhtluse läbi, ja sa ei pea mitte kaebdust tegema

ega nutma, ja ei pea wee pisargi su silmast tulema. Hesekeil 24, 16.

Nõnda ep ole ka mitte teie Jsa tahtmine, kes taemas on, et üks neist pisukestest peaks hukka saama. Matt. 18, 14.

Laps ep ole mitte surnud, waid tema magab. Mark. 5, 39.

Laste lapsukesed minu juure tulla, ja ärge keelge neid mitte, sest niisuguste pärast on Jumala riik. Mark. 10, 14.

Mis mina teen, seda ei tea sina nüüd mitte, aga pärast seda pead sa seda teada saama. Joh. 13, 17.

Oleme meie nüüd lapsed, siis oleme meie ka pärijad, nii hästi Jumala pärijad, kui Kristusega pärijad, kui meie temaga kannatame, et meie temaga ka auu sisse saame. Room. 8, 17.

6. Noorema rahwa ja keskealiste puusärgi juures.

Ära mõtle mitte mu noore ea pattude pääle, ega mu üleastumiste pääle; oma helduse järele mõtle sina mu pääle, oma häduse pärast, oh Jehoowa. Taam. I. 25, 7.

Waata, ja oled mu elupäewad pannud kämbla laiuseks, mu eluford on kui ei ühtegi sinu ees; iga inimene on küll koguni tühine, see on terve tõsi. Seela. Taam. I. 39, 6.

Waata, rahu poolest oli mul väga kibe käe; aga sina oled mu hinge väga armatsend, ja päästnud hukka-

tuse august; sest ja oled kõik mu patud selja taha heitnud. Jes. 38, 17.

Sest minu mõtted pole mitte teie mõtted, ega teie teed minu teed, ütleb Jehoova. Jes. 55, 8.

Kõik liha on kui rohi ja inimese au on kui rohu lillekene. Rohi on ära kuiwanud ja tema lilleke on maha langenud; aga Issanda sõna jääb igamesti. 1. Peetr. 24, 25.

7. Elatanud ristiinimeste puusärgi juures.

Mu südamel kitsikused on endid laiali lautanud; saada mind wälja mu mitmesuguse ahastuse seest, waata mu wiletsust ja mu waewa, ja anna andeks kõik mu patud. Taaw. I. 25, 18.

Ära heida mind ära wanal eal; ära jäta mind maha, kui mu rammu lõppeb. Taaw. I. 71, 9.

Ära jäta mind mitte maha, oh Jumal, kui ma wanaks ja halliks lähen, kummi ma selle põlwe rahwale su käewart kuulutan, ja su wäge kõikidele, kes järele tulewad. Taaw. I. 71, 18.

Meie aastate päiwi on 70 aastat, ja kui keegi väga tugew on, siis on neid 80 aastat, ja nende ülem asi on waewaline ja wilets: sest need saawad otsegu äkitselt ära niidetud, ja meie läheme leinates ära. Taaw. I. 90, 10.

Pitka eaga tahan ma teda täita, ja oma õnnistust temale näha anda. Taaw. I. 91, 16.

Ja kummi teie wanaks saate, olen ma seefama, ja kummi teie halliks lähete, tahan ma teid kanda; mina

olen teid teinud, ja mina tahan üles tõsta, ja mina tahan kanda ja ära päästa. Jes. 46, 4.

Uga kui õhtu sai, ütles wiinamäe ifand oma ülewaataja wasta: kutsu töötelijad, ja anna neile nende palk, ja hakka wiimastest esimestest saadik. Matt. 20, 8.

Issand, nüüd lased sina oma sulase rahus ära minna oma sõna järele, sest mu silmad on sinu õnnistust näinud. Luk. 2, 29. 30.

Ma olen hääd wõitlemist wõidelnud; ma olen oma eluorra lõpetanud, ma olen usku kinnipidanud. Mis muud weel, õiguse kroon on mulle tallele pandud, mis mulle Issand, õige kohtu mõistja, tulemise päewal tahab anda, aga mitte ükspäinis mulle, waid ka kõikidele, kes tema tulemist armastawad. 2. Tim. 4, 7. 8.

Kes wõidab, see peab walge riietega ehitatama, ja mina ei taha tema nime mitte ära kustutada elu raamatust, ja ma tahan tema nime üles tunnistada oma Isa ees, ja kõigi tema inglite ees. Joh. ilm. 3, 5.

Weel on Jumala rahwal üks hingamise aeg ees!

Hingusele Issandas ehk matmine ja leinaford haul.

I. üleüldine kawa.

Jumala Isa, Poja ja Piha Waimu nimel. Amen.

Kõigemägewam Jumal, kes Issand on üle elu ja surma, on oma aramõistmata nõuu järele ihe wenna (õe) meie keskelt ära kutsunud ja tema maapäälse telgi ära lõpetanud. Meie paneme nüüd tema ihu mulda, tema hinge aga ühes ihuga jätame selle truu Õnnis-
tegija hooleks, kes haura ääres ütelnud:

Mina olen ülestõusmine ja elu; kes minu sisse usub, see peab elama, ehk ta küll sureb. Ja iga üks kes elab ja usub minu sisse, see ei pea mitte igawesti ära surema.

Selle kalli sõna põhjusel, ja lootuses oma Issanda armu pääle, kes ka seda wenda (õe) oma piha werega

on ära lunastanud, õnnistame nüüd tema kaduvat telki tema hinguseks kolmainu Jumala nimel:

Muld mullaks, põrm põrmuks, tolm tolmuks, sest
Mullast oled sina wõetud,
Mullaks pead sina jälle saama

Ja mullast saab sind ülesäratama Jeesus Kristus, sinu õnnistegija, kes ka sinu eest on risti löödud. Sest nõnda ütleb tema omas sõnas täis armu ja tõtt:

„See on Isa tahtmine, kes mind on läkitanud, et mina ühtegi ei kauta sest, mis tema minule on annud, waid et ma seda wiimsel päewal üles äratan.“ Joh. 6, 39.

Kadumas põlwes külwatakse ihu, hukkaminemata põlwes äratatakse seda üles. Muuta külwatakse, auu sees äratatakse üles; nõdruses külwatakse, wäes äratatakse üles; lihalik ihu külwatakse, waimulik ihu äratatakse üles. 1. Kor. 15, 42—44.

Sest seesinane kadum asi peab enese pääle wõtma hukkaminemata põlwe, ja seesinane surelik peab enese pääle wõtma suremata põlwe. Aga kui seesinane kadum asi enese pääle wõtab hukkaminemata põlwe ja seesinane surelik asi wõtab enese pääle suremata põlwe, siis saab sõna tõeks, mis kirjutatud on: Surm on ära neelatud wõimuse sisse. Surm, kus on sinu astel? Põrgu haud, kus on sinu wõimus? Aga tänu olgu Jumalale, kes meile wõimust annab Issanda Jeesuse Kristuse läbi. 1. Kor. 15, 53—57.

P a l u g e m : Kõigewägewam Jumal, halastaja Isa, kes sa Issand oled üle elu ja surma, ja ütled: Tulge tagasi inimese lapsed! siis oled sina oma armulise ja targa nõuu järele sellele wennale (õe) ta elu piirid määranud ja tema surma läbi ta omaksed suure kurwastuse ja ahastuse sisse saatnud. Oh halastaja Issand,

wõta wasta meie alandlikku lapses-tänu kõige armu ja helduse eest, mida sina rohkesti meie wennale (õele) oled üles näidanud, tema esimesest filmapilgust kunni wiimseini, kõige õnnistuse ja rõõmu eest, aga ka kõige risti ja walu eest, mille läbi sina teda oled karistanud ja kaswatanud igaweseks eluks. Aga wõta nüüdki weel tema hinge warjata oma õndsakstegegema armuga, et ka tema wõiks saanud olla sinu igawesesse rahusse ja et ta pühade pärandusest wõiks osa saada. Aga ka nende südametesse, kes leinawad, wala sina, püha Issand, oma armurikast tröösti, et ka nemad ära tunneksiwad, et sul meiega rahu mõtted on, ja ei mitte mõtted õnnetuseks. Aga walmista ka meid kõiki oma waimuga, et ka meie aegsasti tarwust südamesse saame ja oma päiwi hakkame üles armama. Anna sina meile oma waimu abi, et meie oma usu-wõitlust nõnda wõitleksime, et meile õiguse kroon wõiks päha pandud saada, kui meie Issand Jeesus Kristus, see õige kohtumõistja, saab tulema ja ta kallid palk ühes temaga.

Meie Isa, kes ja oled taewas, j. n. e. Issand õnnistagu sind j. n. e.

2. Tõine matuse-kawa täie-ealiste matmiseks.

Jeesus Kristus, kes surunud oli ja igawesti elab, olgu kiidetud igawesest ajast igawesti. Amen.

Meie oleme ühe kristliku kaaswenna (=õe) tema wiimsele rahule saatnud. Kuulgem nüüd Jumala sõna, ja nimelt kõige esmalt, mis see i n i m e s e k a d u w u s e kohta tunnistab:

Enimesel, kes naesest sündinud, on lühikesed elu-

päewad, ja tüli küll. Ta tõuseb kui lillike ja lõigatakse ära, ja põgeneb ära kui wari, ja ei jää mitte seisma (Hiioob 14, 1. 2). Ja nõnda saab põrm jälle mulda, nõnda kui ta olnud, ja waim läheb jälle Jumala juure, kes teda annud. (Koguj. 12, 7.) Sest su wiha läbi lõppeme meie ära ja su tulise wiha läbi tunneme meie hirmu. Sa paned kõik meie ülekohtu enese ette, meie teadmata patu oma palge walguse ette. (Taaw. l. 90, 7, 8.)

Niisama kuulgem ka, kuis Jumala sõna meid manitseb, et meie ennast surma wasta targasti valmistaksime:

Anna käsku oma kojale, sest sa pead surema, ja ei mitte elama. (2. Kuning. 20, 1.) Teie niuded olgu wõõga ümberpandud ja teie küünlad põlegu. (Lut. 12, 35.) Walwake, sest teie ei tea, millal koja isand tuleb, kas õhtu wõi kesk-öö ajal, wõi kuffes, wõi wara hommikul, et tema ei tule äkiselt ja teid ei leia magawat. (Mark. 13, 35. 36.) Urge effige mitte, Jumal ei anna ennast pilgata, sest mis inimene ial külwab, seda tema ka lõikab. Sest kes oma liha pääle külwab, see lõikab lihast hukatust; aga kes waimu pääle külwab, see lõikab waimust igawest elu. (Kal. 6, 7, 8.) Sest inimestele on seatud üksford surra, aga pärast seda kohus. (Hebr. 9, 27.)

Uga kuulgem ka wiimaks, kuis Jumala sõna meid haua ääres kinnitab ja rõõmustab:

Surm on patu palk, aga igawene elu on Jumala armu and Kristuse Jeesuse, meie Issanda sees. (Room. 6, 23). Sest tund tuleb, millal kõik, kes haudade sees on, peawad tema häält kuulma, ja wälja tulema, kes on hääd teinud, elu ülestõusmiseks, aga kes on paha teinud, hukkamõistmise ülestõusmiseks. (Joh. 5, 28, 29.) Ündjad on need surnud, kes Issandas surewad sest ajast; tõesti

ütteleb waim, et nemad peavad hingama omast waemast, ja nende teud käiwad nende järel. (Joh. ilm. 14, 13.) Ja Jumal tahab ära pühkida kõik weepisarad nende silmist, ja surma ei pea enam olema, ega leinamist ega kiskendamist, ega waewa ei pea enam olema, sest esimesed asjad on ära läinud. Amen.

Et meil nii suured töötused on, siis wõtkem seda wenda (õded), kelle ihu meie hauda paneme, tema rahusse õnnistada :

Muld mullaks,
Põrm põrmuks,
Tolm tolmuks,

sest mullast oled sina wõetud, mullaks pead sina saama, ja mullast äratab sind Jeesus Kristus, sinu Õnnistegija, wiimsel päewal üles, kes meie alwa ihu tahab muuta, et see tema äraseletatud ihu sarnaseks peab saama, seda wäge mööda, mis ta tema kõik asjad wõib enese alla heita. (Wilipp. 3, 21).

Palwe :

a) w a g a d e e l a t a n u t e j u u r e s :

Kõigewägewam Jumal, armas taewane Isa, sina oled töötanud: kummi teie wanaks saate, olen mina see-
sama, ja kummi teie halliks lähete, tahan mina teid kanda. (Jes. 16, 4.)

Seda kallist töötust oled sina meie lahkunud wenna (õe) juures nii rohkesti täitnud, ja oled teda pikkal armu-
ajal suure heldusega igawese elu wasta walmistanud. Kõige selle armu eest täname meie sind südame põhjast, ja loodame nüüd, et sa meie wenda (õded) selle igawese rahu sisse oled wasta wõtnud, kus ta sind su püha järje ees saab nägema ja su armu ja halastust kiitma

igawesest ajast igawesti. Mita aga, ustaw Issand ja Jumal, et ka meie ennast õndsja lahkmise wasta walmistassime, sest meie ei tea mitte, kui kaua meie elu päewad kestawad. Ja kui sa ka meid tahad ära kutsuda siit häda orust, siis anna armu, et meie sinu hõlma wõiksimelangeda, nagu walmid wiljapääd langewad lõikaja hõlma. Seda anna sina, püha Issa, meile Jeesuse Kristuse, meie Issanda pärast, kes meid oma werrega on ära lunastanud. Amen.

b) Kui surija enne kaua kannatanud:

Halastaja Issand, kõigewägewam Issa! Nüüd oled sina meie wenna (õe) pikkalise kannatamise rahulise surma läbi lõpetanud, pikkast ahastusest oled sina teda igawese rahu sisse kutsunud. Meie täname sind südamest, et sa teda kuusatusel tules oled seletanud, usus ja kannatamises oled õpetanud, et sa tema palwet äralumastamise järele isa-armuga oled kuulnud. Kosuta teda nüüd pitka wõitlemise järele rahu ja rõõmuga oma palge ees. Ja et sa seda teed, selles kindlas usus kinnita sina ise kõiki kurbe ja leinajaid; tõsta ka neid üles oma armuga, et nemad ennast alandawad sinu wägema käe alla. Aga ka meile kõikidele anna armu, et meie usu teed käime, kui see meid ka raske risti alla wiib. Aga wiimaks wõta mind ise kõigest kurjast ära päästa, et meie õndsja surma läbi igawese elu sisse wõiksimel minna Jeesuse Kristuse, oma Issanda läbi. Sinu hoolde, ustaw Jumal, anname siis oma elu ja surma. Sest kui mu liha ära lõpeb, ja mu süda ka, siis oled sina, Jumal, mu südame kalju ja mu osa igawesti. Amen.

c) Kui surija wäga äkki surnud:

Oh igawene Jumal, küll on koguni tühine iga inimene, see on terve tõsi! Siis oled sina oma äramõist-

mata targa nõuu järele selle wenna (õe) nii ootamata ja äkki meie keskelt ära kutsunud, ja tema omaksid suure walu ja waewa sisse saatnud. Oh rõõmusta sina neid ise oma igawese trööstiga; anna neile jõudu, et nad ennast wäikse kannatuslega sinu püha tahtmise alla andawad ja ära tunnewad, et neile, kes sind armastawad, kõik asjad peawad kasuks saama. Sinu armu hoolde anname aga weel nimelt selle lahkunud wenna (õe) ja palume, et Kristuse elujõud ka tema põrmu juures saaks ilmuma suurel ülestõusmise-päewal. Uga ka meid õpeta sina ise meie päivi üles armama, et meie tarkust südamesse saame, et meie wõiksime õndsasti haura rahule minna ja säääl hingata, kunni sina, püha Jsa, meie hauad lahti teed ja meid igawesele elule äratad Jeesuse Kristuse, meie Jsfanda läbi. Meie Jsa. Õnnistamise sõnad. Amen.

3. Laste matmiseks.

Jumala Jsa, Poja ja Püha Waimu nimel. Amen.

Nõnda ütleb meile meie Jsfanda sõna: Laste lapsukesed minu juure tulla ja ärge keelge neid mitte, sest nii suguste pärast on Jumala riik. Tõesti mina ütlen teile: Kes ial Jumala riiki wasta ei wõta kui lapsuke, see ei saa mitte sinna sisse. Ma olen sind igawese armastusega armastanud, sellepärast olen ma sind heldusega tõmmanud. Amen.

Armsad Jsfandas! Jsfand üle elu ja surma, selle käes wõimus on, lapsi, keda tema meile annud, jälle ära wõtta millal tema tahab, on selle lapsukesese warase surma läbi siit-ilmast ära kutsunud. Uga meie teame tema pühast sõnast, et lastele, keda pühast ristimises te-

male pühitsegi, taewa riik on töötatud, ja et nad, kui nad surevad, igawese rahu sisse saavad ja ära walitsetud rahwa hulka wasta wõetakse. Sellepärast ei taha meie mitte leinata kui need, kellel lootust ei ole, waid rõõmuga see lapsuke taewase Isa hoolde jätta, ja ütelda: Issand on annud, Issand on ära wõtnud, Issanda nimi olgu kiidetud! Ja et meie mitte ei tea, millal ka meie tunnikene tuleb, siis andku Jumal meile armu, et meie ennast surma wasta õieti walmistame, usku kunni otjani finni peame, ja wiimaks õndsaks saame igaweses elus Jeesuse Kristuse oma Issanda läbi. Amen.

Õnnistagem siis see lapsuke tema rahu sisse kolmainu Jumala nimel:

Mullast oled sina wõetud, mullaks pead sina saama, ja mullast äratab sind Jeesus Kristus, sinu Issand, wiimfel päewal üles. Amen.

P a l u g e m : Issand Jumal, halastaja Isa, kes tohib sinu nõuudele wasta panna ja küsida: Mis sina teed? Sinu nõuud on aru saamata, aga nemad on igawese armastuse nõuud. Sinul on meiega rahu mõtted, ja ei mitte mõtted õnnetuseks. Seesuguse kindla usuga rõõmusta sina ka neid lapsi wanemaid, kes tema warase surma läbi väga kurwaks on saanud. Walgusta nende murerikast elu teed selle lootusega, et nende lapsuke igawesesse isa-kotta on wasta wõetud, kus tal enam walu ja waewa ei ole, ja kus nad temaga jälle ühte saavad, kui ka nemad Issandas surevad. Seks anna meile kõikidele oma waimu, et meie ennast õndsas surma wasta mõistaksime targasti walmistada, ja et meie sinu püha päranduse mõiksime kätte saada, kui Jeesus Kristus, meie Issand, saab tulema taewa pilwete pääl, ja tema

fuur palk temaga. Seda kuule meid, püha Jsa, kui meie sinu Poja nimel weel palume :

Meie Jsa, kes sa oled taewas, pühitsetud saagu sinu nimi, tulgu meile sinu riik, sinu tahtmine sündigu kui taewas, nõnda ka maa pääl ; meie igapäewane leib anna meile täna päew, ja anna meile andeks meie wõlad, kui meie andeks anname oma wõlglastele ; ja ära saada meid mitte küsatuse sisse, waid päästa meid kurjast ära ; sest sinu päxalt on riik, ja wägi ja au igawesti. Amen.

Jssand õnnistagu sind ja hoidku sind ! Jssand lastu oma pale paista sinu pääle ja olgu sulle armuline ! Jssand tõstku oma pale sinu pääle, ja andku sulle rahu ! † Amen.

Aamen, kiitus ja au ja tarkus, ja tänu, ja auustus ja wägi ja rammu olgu meie Jumalale igawesti igaweseks ajaks. Amen.

(Joh. ilm. 7, 12).

